

**CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE**

15 mai 2024

PROPOSITION DE LOI**modifiant le Code judiciaire
en ce qui concerne la procédure disciplinaire
applicable aux magistrats****Proposition de loi modifiant le Code judiciaire en vue
de renforcer le droit de la procédure disciplinaire
applicable au sein de l'ordre judiciaire****Proposition de loi modifiant le Code judiciaire
en ce qui concerne la procédure disciplinaire à
l'encontre des magistrats****Proposition de loi portant des dispositions diverses
relatives à l'évaluation des magistrats et à la discipline****Audition****Rapport**

fait au nom de la commission
de la Justice
par
Mmes **Marijke Dillen** et **Katja Gabriëls**

**BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS**

15 mei 2024

WETSVOORSTEL**tot wijziging van het Gerechtelijk
Wetboek wat de tuchtprocedure voor
magistraten betreft****Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk
Wetboek teneinde het tuchtprocesrecht van
de rechterlijke orde te versterken****Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk
Wetboek betreffende de tuchtprocedure
voor magistraten****Wetsvoorstel houdende diverse bepalingen met
betrekking tot de evaluatie van magistraten en
de tucht****Hoorzitting****Verslag**

namens de commissie
voor Justitie
uitgebracht door
de dames **Marijke Dillen** en **Katja Gabriëls**

**Composition de la commission à la date de dépôt du rapport/
Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag**
Président/Voorzitter: Kristien Van Vaerenbergh

A. — Titulaires / Vaste leden:

N-VA	Christoph D'Haese, Sophie De Wit, Kristien Van Vaerenbergh
Ecolo-Groen	N ., Claire Hugon, Olivier Vajda, Stefaan Van Hecke
PS	Khalil Aouasti, Laurence Zanchetta, Özlem Özen
VB	Katleen Bury, Marijke Dillen
MR	Philippe Goffin, Philippe Pivin
cd&v	Koen Geens
PVDA-PTB	Nabil Boukili
Open Vld	Katja Gabriëls
Vooruit	Ben Segers

B. — Suppléants / Plaatsvervangers:

Yngvild Ingels, Sander Loones, Wim Van der Donckt, Valerie Van Peel
N ., Julie Chanson, Sarah Schlitz
N ., Mélissa Hanus, Ahmed Laaouej, Patrick Prévot
Joris De Vriendt, Tom Van Grieken, Reccino Van Lommel
Mathieu Bihet, Marie-Christine Marghem, Caroline Taquin
Els Van Hoof, Servais Verherstraeten
Greet Daems, Marco Van Hees
Patrick Dewael, Vincent Van Quickenborne
Karin Jiroflée, Kris Verduyck

C. — Membres sans voix délibérative / Niet-stemgerechtigde leden:

Les Engagés	Vanessa Matz
DéFI	Sophie Rohonyi

N-VA	: Nieuw-Vlaamse Alliantie
Ecolo-Groen	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
PS	: Parti Socialiste
VB	: Vlaams Belang
MR	: Mouvement Réformateur
cd&v	: Christen-Democratisch en Vlaams
PVDA-PTB	: Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique
Open Vld	: Open Vlaamse liberalen en democraten
Vooruit	: Vooruit
Les Engagés	: Les Engagés
DéFI	: Démocrate Fédéraliste Indépendant
INDEP-ONAFH	: Indépendant - Onafhankelijk

Abréviations dans la numérotation des publications:		Afkorting bij de nummering van de publicaties:	
DOC 55 0000/000	Document de la 55 ^e législature, suivi du numéro de base et numéro de suivi	DOC 55 0000/000	Parlementair document van de 55 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA	Questions et Réponses écrites	QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral	CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV	Compte Rendu Analytique	CRABV	Beknopt Verslag
CRIV	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaalde beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN	Séance plénière	PLEN	Plenum
COM	Réunion de commission	COM	Commissievergadering
MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

Sommaire

Pages

Audition du 30 janvier 2024 de Mme Hilde Melotte, présidente, Mme Valérie Delfosse et M. Xavier Borremans, représentants du Conseil supérieur de la Justice, Mme Fabienne Bayard, présidente du Collège des cours et tribunaux, MM. Johan Delmulle, représentant du Collège des procureurs généraux, M. Fabrizio Antioco, président du Conseil consultatif de la magistrature, Mme Pascale Monteiro Barreto, présidente de l'Association Syndicale des Magistrats, M. Vincent Macq, président de l'Union professionnelle de la magistrature, et Mme Evelien De Kezel, représentante de *Magistratuur & Maatschappij* 4

Voir:

Doc 55 3589/ (2022/2023):

001: Proposition de loi de M. Van Hecke et Mme Hugon.

Doc 55 3634/ (2023/2024):

001: Proposition de loi de M. Geens.

002: Amendements.

Doc 55 3636/ (2023/2024):

001: Proposition de loi de Mme Van Vaerenbergh et consorts.

Doc 55 3686/2023/2024):

001: Proposition de loi de M. Van Quickenborne et Mme Gabriëls.

002: Amendements.

Inhoud

Blz.

Hoorzitting van 30 januari 2024 met mevrouw Hilde Melotte, voorzitter van de Hoge Raad voor de Justitie, mevrouw Valérie Delfosse en de heer Xavier Borremans, vertegenwoordigers van de Hoge Raad voor de Justitie, mevrouw Fabienne Bayard, voorzitter van het College van de hoven en rechtbanken, de heer Johan Delmulle, vertegenwoordiger van het College van procureurs-generaal, de heer Fabrizio Antioco, voorzitter van de Adviesraad van de magistratuur, mevrouw Pascale Monteiro Barreto, voorzitter van de *Association Syndicale des Magistrats*, de heer Vincent Macq, voorzitter van de *Union professionnelle de la magistrature*, en mevrouw Evelien De Kezel, vertegenwoordigster van *Magistratuur & Maatschappij* 4

Zie:

Doc 55 3589/ (2022/2023):

001: Wetsvoorstel van de heer Van Hecke en mevrouw Hugon.

Doc 55 3634/ (2023/2024):

001: Wetsvoorstel van de heer Geens.

002: Amendementen.

Doc 55 3636/ (2023/2024):

001: Wetsvoorstel mevrouw Van Vaerenbergh c.s.

Doc 55 3686/ (2023/2024):

001: Wetsvoorstel van de heer Van Quickenborne en mevrouw Gabriëls.

002: Amendementen.

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a tenu une audition concernant ces propositions de loi jointes lors de sa réunion du 30 janvier 2024.

Lors de sa réunion du 23 avril 2024, la commission a décidé de publier le rapport sur cette audition.

**AUDITION DU 30 JANVIER 2024
DE MME HILDE MELOTTE, PRÉSIDENTE,
MME VALÉRIE DELFOSSE ET
M. XAVIER BORREMANS,
REPRÉSENTANTS DU CONSEIL SUPÉRIEUR
DE LA JUSTICE,
MME FABIENNE BAYARD, PRÉSIDENTE DU
COLLÈGE DES COURS ET TRIBUNAUX,
MM. JOHAN DELMULLE,
REPRÉSENTANT DU COLLÈGE
DES PROCUREURS GÉNÉRAUX,
M. FABRIZIO ANTIOCO,
PRÉSIDENT DU CONSEIL CONSULTATIF
DE LA MAGISTRATURE,
MME PASCALE MONTEIRO BARRETO,
PRÉSIDENTE DE L'ASSOCIATION SYNDICALE
DES MAGISTRATS,
M. VINCENT MACQ,
PRÉSIDENT DE L'UNION PROFESSIONNELLE
DE LA MAGISTRATURE, ET
MME EVELIEN DE KEZEL, REPRÉSENTANTE
DE MAGISTRATUUR & MAATSCHAPPIJ**

1. Procédure

Mme Kristien Van Vaerenbergh, présidente de la commission de la Justice, donne lecture de l'article 28, 2bis, du Règlement de la Chambre:

“2bis. En cas d'auditions [...], il est demandé aux orateurs de préciser explicitement au début de l'audition:

1° s'ils sont ou ont été associés à quelque autre titre que ce soit à des initiatives relatives à la législation à l'examen, et

2° s'ils sont rémunérés pour leur contribution à l'audition, et le cas échéant, par quelle instance.”

La présidente invite les orateurs à entamer leurs exposés respectifs en répondant à ces questions.

DAMES EN HEREN,

Uw commissie heeft tijdens haar vergadering van 30 januari 2024 over deze samengevoegde wetsvoorstellen een hoorzitting gehouden.

Tijdens haar vergadering van 23 april 2024 heeft de commissie beslist om het verslag van deze hoorzitting te publiceren.

**HOORZITTING VAN 30 JANUARI 2024
MET MEVROUW HILDE MELOTTE,
VOORZITSTER VAN DE HOGE RAAD
VOOR DE JUSTITIE,
MEVROUW VALÉRIE DELFOSSE EN
DE HEER XAVIER BORREMANS,
VERTEGENWOORDIGERS VAN DE HOGE RAAD
VOOR DE JUSTITIE, MEVROUW FABIENNE
BAYARD, VOORZITSTER VAN HET COLLEGE
VAN DE HOVEN EN RECHTBANKEN,
DE HEER JOHAN DELMULLE,
VERTEGENWOORDIGER VAN HET COLLEGE
VAN PROCUREURS-GENERAAL,
DE HEER FABRIZIO ANTIOCO, VOORZITTER
VAN DE ADVIESRAAD VAN DE MAGISTRATUUR,
MEVROUW PASCALE MONTEIRO BARRETO,
VOORZITSTER VAN DE ASSOCIATION SYNDICALE
DES MAGISTRATS, DE HEER VINCENT MACQ,
VOORZITTER VAN DE UNION PROFESSIONNELLE
DE LA MAGISTRATURE, EN MEVROUW EVELIEN
DE KEZEL, VERTEGENWOORDIGSTER
VAN MAGISTRATUUR & MAATSCHAPPIJ**

1. Procedure

Mevrouw Kristien Van Vaerenbergh, voorzitter van de commissie voor Justitie, geeft lezing van artikel 28, 2bis, van het Kamerreglement:

“2bis. Bij hoorzittingen (...) wordt sprekers gevraagd om bij het begin van de hoorzitting duidelijk te vermelden of ze:

1° in een andere hoedanigheid betrokken zijn of geweest zijn bij initiatieven betreffende de voorliggende wetgeving, en

2° betaald worden voor de bijdrage aan de hoorzitting en in voorkomend geval door welke instantie.”

De voorzitter nodigt de sprekers uit om deze vragen te beantwoorden.

Les orateurs invités ont successivement répondu aux questions par la négative. Mme Hilde Melotte déclare que le Conseil supérieur de la Justice a rendu un avis sur la proposition de loi DOC 55 3686/001. M. Fabrizio Antioco ajoute que le Conseil consultatif de la magistrature a formulé un avis sur la proposition de loi DOC 55 3686/001. M. Johan Delmulle précise que le Collège des procureurs généraux s'est lui aussi prononcé sur la proposition de loi DOC 55 3686/001.

2. Exposés

a. Exposés de Mme Hilde Melotte, présidente, Mme Valérie Delfosse et M. Xavier Borremans, représentants du Conseil supérieur de la Justice

Mme Hilde Melotte souligne l'importance, pour le CSJ, de l'évaluation et de la discipline. Le sujet figure d'ailleurs régulièrement à l'ordre du jour de cette institution. L'évaluation est importante pour le bien-être des magistrats et le bon fonctionnement de la Justice; elle est proactive. La discipline s'impose face à un dysfonctionnement; elle est réactive.

Les explications données, dans un premier temps, au sujet de l'évaluation par Mme Valérie Delfosse, présidente de la Commission d'avis et d'enquête réunie (CAER), seront suivies d'une présentation donnée par M. Xavier Borremans, auditeur adjoint, concernant la position adoptée par le CSJ en matière de discipline.

Mme Valérie Delfosse indique que l'évaluation est effectivement un thème important pour le Conseil supérieur de la Justice (CSJ) depuis plusieurs années. Le 20 octobre 2023, le CSJ a rendu un avis sur l'avant-projet de loi de juillet 2023 portant dispositions diverses relatives à l'évaluation des magistrats et la discipline, émanant de Vincent Van Quickenborne, alors ministre de la Justice. Sachant qu'une grande partie du contenu de ce texte a été repris dans la proposition de loi n° 3686 du 14 novembre 2023 déposée par M. Van Quickenborne et Mme Katja Gabriëls, l'avis du CSJ reste d'actualité.

L'oratrice fait remarquer que des quatre propositions de loi examinées, seule la proposition de loi DOC 55 3686/001 traite de la question de l'évaluation.

L'évaluation

Depuis 2004, le CSJ souligne l'importance d'un système d'évaluation axé sur l'amélioration du magistrat et prône une approche positive plutôt que punitive.

De genodigde sprekers antwoorden achtereenvolgens ontkennend op de vragen. Wel deelt mevrouw Hilde Melotte mede dat de Hoge Raad voor de Justitie een advies heeft uitgebracht over wetsvoorstel DOC 55 3686/001. De heer Fabrizio Antioco deelt eveneens mede dat de Adviesraad van de magistratuur een advies heeft uitgebracht over wetsvoorstel DOC 55 3686/001. De heer Johan Delmulle geeft aan dat ook het College van procureurs-generaal een advies heeft uitgebracht over wetsvoorstel DOC 55 3686/001.

2. Uiteenzettingen

a. Uiteenzettingen van mevrouw Hilde Melotte, voorzitter van de Hoge Raad voor de Justitie, en van mevrouw Valérie Delfosse en de heer Xavier Borremans, vertegenwoordigers van de Hoge Raad voor de Justitie (HRJ)

Mevrouw Hilde Melotte zet uiteen dat evaluatie en tucht belangrijk zijn voor de HRJ. Het thema staat regelmatig op de agenda van de instelling. Evaluatie is van belang voor het welbevinden van de magistratuur en het goed functioneren van Justitie; ze is proactief. Tucht moet er zijn als het grondig misloopt; ze is reactief.

Eerst zal mevrouw Valérie Delfosse, voorzitter van de Verenigde advies- en onderzoekscommissie (VAOC), toelichting geven over evaluatie. Daarna zal de heer Xavier Borremans, adjunct-auditeur bij de HRJ, de visie van de HRJ over tucht toelichten.

Mevrouw Valérie Delfosse geeft aan dat evaluatie inderdaad al meerdere jaren een belangrijk thema is voor de HRJ. Op 20 oktober 2023 heeft de HRJ een advies uitgebracht over het door de toenmalige minister van Justitie, de heer Vincent Van Quickenborne, voorgelegde voorontwerp van wet van juli 2023 houdende diverse bepalingen met betrekking tot de evaluatie van magistraten en de tucht. Aangezien een aanzienlijk deel van dat voorontwerp werd overgenomen in het op 14 november 2023 door de heer Van Quickenborne en mevrouw Gabriëls ingediende wetsvoorstel DOC 55 3686/001, blijft het advies van de HRJ relevant.

De spreekster wijst erop dat wetsvoorstel DOC 55 3686/001 het enige van de vier voorliggende wetsvoorstellen is dat ingaat op de evaluatie.

Evaluatie:

Sinds 2004 benadrukt de HRJ het belang van een evaluatiesysteem dat de magistraten tot beter werk aanzet en van een positieve benadering vertrekt in

L'objectif est d'accompagner le magistrat, de lui donner un *feedback* sur son travail, et le cas échéant, de lui proposer de s'améliorer dans son fonctionnement. Les rencontres entre l'évaluateur et l'évalué doivent avoir lieu de manière régulière.

Le CSJ a toujours adopté une position identique, non seulement dans sa proposition de réforme du régime d'évaluation du 28 avril 2004, son avis du 15 décembre 2005 sur un avant-projet de loi modifiant l'article 259*nonies* du Code judiciaire proposant de réformer l'évaluation des magistrats, mais aussi dans son rapport d'audit du 21 mai 2021 relatif à l'évaluation des magistrats au sein des tribunaux de l'entreprise en Belgique. Enfin, le 16 mars 2023, le CSJ a émis une note de vision sur le système d'évaluation des magistrats.

Mme Delfosse affirme qu'il est essentiel de distinguer l'évaluation de la discipline, car ce sont deux systèmes différents avec des objectifs différents. L'évaluation a pour objectif:

- de garantir la qualité du travail du magistrat pour assurer un service de qualité au citoyen;
- de permettre un dialogue positif et constructif entre l'évalué et l'évaluateur;
- d'être un outil de gestion d'un parquet ou d'une juridiction.

L'évaluation doit s'inscrire dans les objectifs de l'organisation (parquet ou juridiction) et contribuer à la motivation et l'épanouissement du magistrat dans son travail au quotidien.

L'intervenante pointe tout d'abord une série d'éléments positifs dans l'avant-projet de loi et la proposition de loi DOC 55 3686/001.

1. Les mentions dans le cadre d'une évaluation. Ce point vise les magistrats sans mandat et pas les mandats adjoints (premiers substituts, vice-présidents) ni les mandats spécifiques (juges d'instruction, de la famille, de la jeunesse ou des saisies). Il existe actuellement quatre mentions: bon, très bon, suffisant ou insuffisant. Le CSJ plaide en faveur de l'abandon de quatre mentions pour n'en garder que deux: bon et insuffisant. L'avant-projet et la proposition de loi rencontrent cette demande de simplification.

plaats van de klemtoon te leggen op bestraffing. Beoogd wordt de magistraten te ondersteunen, hun feedback te geven over hun werk en, in voorkomend geval, manieren voor te stellen om hun aanpak te verbeteren. Tussen de evaluator en de geëvalueerde moeten regelmatig ontmoetingen plaatsvinden.

De HRJ heeft steeds hetzelfde standpunt ingenomen, niet alleen in zijn voorstel tot hervorming van het evaluatiesysteem van de magistraten van 28 april 2004, maar ook in zijn advies van 15 december 2005 betreffende een voorontwerp van wet tot wijziging van artikel 259*nonies* van het Gerechtelijk Wetboek (met het oog op een hervorming van de evaluatie van de magistraten), alsook in zijn auditverslag van 21 mei 2021 betreffende de evaluatie van magistraten binnen de Belgische ondernemingsrechtbanken. Tot slot heeft de HRJ op 16 maart 2023 een visienota uitgebracht over het evaluatiesysteem van de magistraten.

Mevrouw Delfosse stelt dat het onderscheid tussen de evaluatie en de tucht essentieel is: het gaat om twee verschillende systemen, met verschillende doelstellingen. De evaluatie strekt ertoe:

- de kwaliteit van het werk van de magistratuur te waarborgen, teneinde aldus te verzekeren dat de burger een kwaliteitsvolle dienstverlening krijgt;
- een positieve en constructieve dialoog tussen de geëvalueerde en de evaluator mogelijk te maken;
- dienstig te zijn als beheerstool van een parket of rechtscollege.

De evaluatie moet aansluiten bij de doelstellingen van de organisatie (parket of rechtscollege) en bijdragen aan de motivering en ontplooiing van de magistraten in hun dagelijks werk.

De spreekster vestigt om te beginnen de aandacht op meerdere positieve elementen in het voorontwerp van wet en in wetsvoorstel DOC 55 3686/001.

1. De beoordelingen bij een evaluatie. Dit punt betreft de magistraten zonder mandaat, maar niet de adjunct-mandaten (eerste substituten, ondervoorzitters) of de bijzondere mandaten (onderzoeksrechters, familierechters, jeugdrechters of beslagrechters). Er zijn thans vier beoordelingen mogelijk: zeer goed, goed, voldoende en onvoldoende. De HRJ is van oordeel dat twee beoordelingen volstaan: goed en onvoldoende. In het voorontwerp en in het wetsvoorstel wordt tegemoetgekomen aan die vraag tot vereenvoudiging.

2. Le droit d'appel du magistrat évalué contre la mention "insuffisant". La loi prévoit déjà l'existence d'une commission de recours à laquelle peut faire appel le magistrat concerné, mais le système actuel n'est pas abouti, car il ne précise pas les effets juridiques de la décision de la commission de recours qui ne peut prendre une éventuelle autre décision. L'avant-projet et la proposition de loi suivent la recommandation du CSJ d'aller plus loin dans l'organisation du recours devant la commission de recours, notamment en consacrant le principe du contradictoire et en déclinant les effets juridiques de sa décision.

3. L'abandon de l'approche punitive. L'avant-projet et la proposition de loi prévoient l'abrogation de l'article 360*quater* du Code judiciaire selon lequel en cas de mention "insuffisant", le magistrat perd le droit à la dernière triennale de son traitement pendant six mois. Le CSJ demande également d'abandonner cette approche punitive.

4. La formation de l'évaluateur. Celui-ci doit disposer des outils nécessaires pour procéder à une évaluation et suivre une formation, ce que prévoient l'avant-projet la proposition de loi.

Les éléments négatifs

1. La périodicité des entretiens. Le CSJ plaide pour une plus grande régularité des entretiens d'évaluation qui, à ce jour, ont lieu tous les trois ans. L'avant-projet de loi prévoit un entretien annuel de fonctionnement entre le chef de corps et le magistrat évalué. Mme Delfosse fait remarquer qu'un entretien, chaque année, avec tous les magistrats de l'entité représenterait une charge considérable qui ne pourra pas être absorbée par le chef de corps. Le CSJ propose que, pendant les deux premières années de son entrée en fonction, le magistrat soit évalué une fois par an pour ancrer les bonnes habitudes de fonctionnement, puis, une fois tous les deux ans.

2. Le trajet d'accompagnement. Les deux textes de loi prévoient un accompagnement du magistrat jugé "insuffisant". Toutefois, le trajet d'accompagnement est prévu pour un délai de six mois. Un délai trop court, estime l'oratrice, car il ne tient pas compte d'une période de vacances judiciaires ou des formations organisées par l'Institut de formation judiciaire (IFJ) qui ne sont pas nécessairement disponibles chaque mois. En outre, l'évalué peut aussi tomber malade. Même si une prolongation de six mois est prévue, Mme Delfosse considère que deux fois six mois est une période trop courte et que le chef de corps doit avoir la souplesse de pouvoir adapter

2. Het recht van de geëvalueerde magistraat om in beroep te gaan tegen de beoordeling "onvoldoende". De wet voorziet thans al in een beroepscommissie waartoe de betrokken magistraat zich kan wenden, maar de huidige regeling is onaf, aangezien de rechtsgevolgen van de beslissing van de beroepscommissie, zo die een andere beslissing neemt, niet worden vermeld. Het voorontwerp en het wetsvoorstel volgen de aanbeveling van de HRJ om de organisatie van het hoger beroep bij de beroepscommissie nader uit te werken, met name door te voorzien in een procedure op tegenspraak en door de rechtsgevolgen van de beslissing van de beroepscommissie vast te stellen.

3. Geen klemtoon meer op het bestraffingsaspect. Het voorontwerp en het wetsvoorstel beogen de opheffing van artikel 360*quater* van het Gerechtelijk Wetboek. Krachtens voormeld artikel wordt de laatste driejaarlijkse weddeverhoging van de magistraat die de beoordeling "onvoldoende" krijgt, gedurende zes maanden niet toegekend. Ook de HRJ roept ertoe op die klemtoon op het bestraffingsaspect te laten vallen.

4. De opleiding van de evaluator. De evaluator moet beschikken over de nodige tools om een evaluatie uit te voeren en moet een opleiding volgen, zoals vermeld in het voorontwerp en in het wetsvoorstel.

Negatieve aspecten

1. De tussenpozen tussen de evaluaties. De HRJ roept op tot frequentere evaluatiegesprekken, want thans vinden die slechts om de drie jaar plaats. Het voorontwerp van wet voorziet in een jaarlijks functioneringsgesprek tussen de korpschef en de geëvalueerde magistraat. Mevrouw Delfosse wijst erop dat een jaarlijks gesprek met alle magistraten van de entiteit een aanzienlijke werklast zou betekenen voor de korpschef, die zich onmogelijk van die taak kan kwijten. De HRJ stelt voor de nieuwe magistraten jaarlijks te evalueren tijdens de eerste twee jaren van hun ambtstermijn, teneinde de goede werkgewoontes te verankeren, en ze vervolgens om de twee jaar te evalueren.

2. Het begeleidingstraject. Beide wetgevingsinitiatieven beogen begeleiding van de magistraat die de beoordeling "onvoldoende" heeft gekregen. Het begeleidingstraject zou echter slechts zes maanden duren. De spreekster is van oordeel dat die termijn te kort is, aangezien geen rekening wordt gehouden met het gerechtelijk reces of met de periodes waarin het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding (IGO) opleidingen organiseert, want die zijn niet noodzakelijk elke maand beschikbaar. De geëvalueerde kan ook uitvallen wegens ziekte. Wel zou een verlenging van zes maanden mogelijk zijn, maar mevrouw Delfosse vindt twee keer zes maanden nog steeds te kort. Ze is

ce délai. Le CSJ demande également plus de temps pour permettre à l'évalué de se préparer à l'entretien.

M. Xavier Borremans aborde la question de la discipline et présente l'avis du Conseil supérieur de la Justice et celui de la Commission d'avis et d'enquête réunie (CAER) sur plusieurs thèmes qui traversent les propositions de loi examinées.

1. La composition mixte de la juridiction disciplinaire – proposition de loi DOC 55 3634/001 du 17 octobre 2023 modifiant le Code judiciaire en vue de renforcer le droit de la procédure disciplinaire applicable au sein de l'ordre judiciaire, déposée par M. Koen Geens

M. Borremans explique que, bien qu'il soit d'usage que les personnes soient jugées par leurs pairs lors de procédures disciplinaires, il existe une tendance à inclure des personnes externes dans les organes disciplinaires de certaines professions. Le CSJ s'est prononcé en faveur de l'inclusion de non-magistrats dans les tribunaux disciplinaires.

M. Borremans rappelle cependant qu'il s'agit de la discipline des membres d'un pouvoir étatique dont l'indépendance doit être garantie. Il n'est dès lors pas envisageable qu'une majorité du siège de la juridiction disciplinaire soit composée de non-magistrats.

Le CSJ suggère que la juridiction disciplinaire soit composée d'un juge de cette juridiction et de deux juges assesseurs dont l'un serait extérieur à l'ordre judiciaire. Une nomination par la Chambre des représentants n'offre pas non plus de garantie suffisante pour la séparation des pouvoirs. Le CSJ propose de nommer lui-même l'assesseur externe.

2. Le ministère public – proposition de loi n° 3686 du 14 novembre 2023 portant des dispositions diverses relatives à l'évaluation des magistrats et à la discipline, déposée par de M. Van Quickenborne et Mme Gabriëls

Il est question de créer un ministère public près les tribunaux disciplinaires et tribunaux disciplinaires d'appel. Dans son avis du 20 octobre 2023 sur l'avant-projet de loi portant des dispositions diverses relatives à l'évaluation des magistrats et à la discipline, le CSJ observe qu'un certain nombre de questions subsistent. "Il n'est, par exemple, pas précisé sur quelle(s) base(s) et comment ces magistrats seront désignés au sein dudit parquet, si ceux-ci n'effectueront que ces nouvelles tâches (ou si elles s'ajouteront à celles qu'elles effectuent dans le cadre de leur fonction initiale) et comment celles-ci

van oordeel dat de korpschef de flexibiliteit moet hebben om die termijn aan te passen. De HRJ vraagt bovendien dat de geëvalueerde meer tijd zou krijgen om het gesprek voor te bereiden.

De heer Xavier Borremans gaat in op het aspect "tucht" en geeft toelichting bij het advies van de HRJ en de Verenigde advies- en onderzoekscommissie (VAOC) betreffende meerdere thema's die aan bod komen in de ter bespreking voorliggende wetsvoorstellen.

1. De gemengde samenstelling van de tuchtrechtbank (cf. het door de heer Koen Geens ingediende wetsvoorstel DOC 55 3634/001 van 17 oktober 2023 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek teneinde het tuchtprocesrecht van de rechterlijke orde te versterken)

De heer Borremans licht toe dat het gebruikelijk is dat de betrokkenen bij tuchtprocedures worden beoordeeld door hun collega's, maar dat er een tendens bestaat om in de tuchtorganen van bepaalde beroepen ook buitenstaanders op te nemen. De HRJ is er voorstander van om in de tuchtrechtbanken ook niet-magistraten op te nemen.

De heer Borremans wijst er evenwel op dat het de tucht betreft van de leden van een staatsmacht waarvan de onafhankelijkheid moet worden gewaarborgd. Bijgevolg is het ondenkbaar dat een meerderheid van de leden van de tuchtrechtbank niet-magistraten zouden zijn.

De HRJ stelt voor dat de tuchtrechtbank zou bestaan uit een rechter van dat rechtscollege en uit twee rechters-bijzitters, van wie er een niet tot de rechterlijke macht zou behoren. Een benoeming door de Kamer van volksvertegenwoordigers biedt evenmin voldoende garanties met het oog op de scheiding der machten. De HRJ stelt voor om zelf de externe bijzitter te benoemen.

2. Het openbaar ministerie (cf. wetsvoorstel DOC 55 3686/001 van 14 november 2023 houdende diverse bepalingen met betrekking tot de evaluatie van magistraten en de tucht, ingediend door de heer Van Quickenborne en mevrouw Gabriëls)

Er wordt voorgesteld om bij de tuchtrechtbanken en tuchtrechtbanken in hoger beroep een openbaar ministerie op te richten. In zijn advies van 20 oktober 2023 over het voorontwerp van wet houdende diverse bepalingen met betrekking tot de evaluatie van magistraten en de tucht merkt de HRJ op dat ter zake nog een aantal vragen openstaan: "Zo wordt bijvoorbeeld niet verduidelijkt op welke grond(en) en hoe die magistraten zullen worden aangewezen bij dat parket, of ze enkel nieuwe taken zullen uitvoeren (of die taken worden toegevoegd aan de taken die ze in het kader van hun oorspronkelijke

s'articuleront avec le caractère, pour l'instant non permanent, des juridictions disciplinaires, (...)”. Le CSJ conclut qu’une étude de moyens devrait être réalisée au vu des nombreuses tâches déjà dévolues au parquet.

Par ailleurs, la proposition de loi DOC 55 3634/001 préconise la création d’un parquet disciplinaire fédéral et permanent. Il ajoute que la spécialisation est un atout, mais la question est de savoir s’il est nécessaire de créer un nouveau poste de procureur et un nouveau parquet pour les matières disciplinaires. L’orateur précise également que le fait que le procureur en matière disciplinaire exerce ses fonctions sous l’autorité conjointe du Collège des cours et tribunaux et du Collège du ministère public est contraire à l’indépendance requise du parquet disciplinaire et des magistrats.

3. La citation directe dans un cas particulier – proposition de loi DOC 55 3634/001

Le CSJ estime qu’il est positif de chercher à assurer un véritable suivi des fautes déontologiques, toutefois, prévoir une variante de la citation directe n’a pas sa place dans le droit disciplinaire. Elle ouvrirait la porte à des affaires disciplinaires téméraires ou vexatoires et ce, malgré l’intervention obligatoire d’un avocat à la Cour de cassation.

4. Le degré d’appel – proposition de loi DOC 55 3634/001

Cette proposition prévoit un unique ressort faisant écho au privilège de juridiction. La CAER est d’avis qu’il est souhaitable de pouvoir faire appel, en particulier contre les sanctions disciplinaires sévères. La durée de la procédure disciplinaire ou le morcellement du déploiement de juges disciplinaires ne peuvent justifier la suppression du double degré de juridiction.

5. La prescription

M. Borremans fait remarquer que les quatre propositions de loi tendent à rallonger le délai de prescription de six mois à un an. Le CSJ n’y est pas favorable, se référant à son avis du 20 octobre 2023 précité.

ambt vervullen) en hoe die worden afgestemd op de – momenteel tijdelijke – aard van de tuchtrechtscolleges, (...)”. De HRJ besluit dat een studie van de middelen moet worden gerealiseerd, aangezien aan het parket reeds veel taken werden toegewezen.

Voorts wordt in het wetsvoorstel DOC 55 3634/001 de oprichting van een permanent federaal parket voor tuchtzaken voorgesteld. Aangaande dat punt vermeldt de heer Borremans dat het aantal tuchtzaken beperkt blijkt te zijn; hij verwijst ter zake naar het geconsolideerde verslag van de HRJ van 20 oktober 2023 over de maatregelen die in 2022 zijn genomen met het oog op de handhaving van de tucht en de inachtneming van de algemene beginselen inzake de deontologie. Hij voegt eraan toe dat specialisatie een troef is, maar vraagt zich af of het noodzakelijk is om voor tuchtzaken een specifieke procureur aan te stellen en een nieuw parket op te richten. De spreker verduidelijkt voorts dat het feit dat de procureur in tuchtzaken zijn functie uitoefent onder het gezamenlijke gezag van het College van de hoven en rechtbanken en van het College van het openbaar ministerie, in strijd is met de onafhankelijkheid die van het tuchtparket en van de magistraten wordt vereist.

3. De rechtstreekse dagvaarding in het geval van een klacht vanwege een particulier (cf. wetsvoorstel DOC 55 3634/001)

Volgens de HRJ is het positief dat wordt getracht een echte opvolging van de deontologische tekortkomingen te waarborgen. Een variant van de rechtstreekse dagvaarding hoort echter niet thuis in het tuchtrecht. Niettegenstaande de verplichte betrokkenheid van een advocaat bij het Hof van Cassatie, zou een dergelijke regeling de deur openzetten voor roekeloze of tergende tuchtgedingen.

4. Hoger beroep (cf. wetsvoorstel DOC 55 3634/001)

In het desbetreffende wetsvoorstel wordt voorzien in een enige aanleg, waarmee wordt aangeknoopt bij het voorrecht van rechtsmacht. Volgens de VAOC is het wenselijk beroep te kunnen aantekenen, vooral tegen strenge tuchtstraffen. De duur van de tuchtprocedure of de versnipperde inzet van tuchtrechters rechtvaardigen de afschaffing van de dubbele aanleg niet.

5. Verjaring

De heer Borremans merkt op dat in de vier wetsvoorstellen een verlenging van de verjaringstermijn van zes maanden naar een jaar wordt nagestreefd. De HRJ is daar geen voorstander van (cf. het voormelde advies van 20 oktober 2023 van de HRJ).

6. L'effacement – proposition de loi DOC 55 3589/001 du 20 septembre 2023 modifiant le Code judiciaire en ce qui concerne la procédure disciplinaire applicable aux magistrats, déposée par M. Stefaan Van Hecke et Mme Claire Hugon

Ce texte supprime l'effacement automatique, après six ans, des condamnations à des peines majeures et prévoit la possibilité pour les condamnés de demander cet effacement à l'autorité disciplinaire qui a prononcé la condamnation. Pour la CAER, les raisons motivant la suppression de cet effacement automatique pour les peines majeures mériteraient plus d'explications.

b. Exposé de M. Fabrizio Antioco, président du Conseil consultatif de la magistrature

M. Fabrizio Antioco annonce une intervention en deux parties. La première concerne l'avant-projet de loi de juillet 2023 portant dispositions diverses relatives à l'évaluation des magistrats et la discipline, de l'ancien ministre Vincent Van Quickenborne; et la seconde vise la proposition de loi DOC 55 3634/001 modifiant le Code judiciaire en vue de renforcer le droit de la procédure disciplinaire applicable au sein de l'ordre judiciaire, déposée par M. Geens.

1. L'avant-projet de loi

M. Antioco souligne les points positifs contenus dans le texte.

— L'évaluation. M. Antioco estime qu'en effet, l'évaluation peut être motivante pour le corps, le chef de corps et le magistrat, si elle est organisée comme un moment de mise au point et de dialogue sur la manière de travailler du magistrat, ses matières de prédilection, etc. Il fait remarquer que le CCM a beaucoup apprécié que soit inscrit dans le texte un axe sur la formation et sur un trajet éventuel de remédiation. Cette vision lui semble positive pour les justiciables et le magistrat car l'évaluation prend un tournant motivant.

— L'évaluation et la discipline. L'intervenant est d'avis qu'il faut opérer une distinction nette entre l'évaluation et la discipline renvoyant pour plus d'explications à l'avis du CCM.

— La saisine directe. Le CCM est également opposé à la saisine directe estimant que, quelles que soient ses modalités, elle contient de nombreuses possibilités de déstabilisation ou de paralysie de la justice dans certains

6. Uitwissing (cf. wetsvoorstel DOC 55 3589/001 van 20 september 2023 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de tuchtprocedure voor magistraten betreft, ingediend door de heer Stefaan Van Hecke en mevrouw Claire Hugon)

Het desbetreffende wetsvoorstel strekt tot schrapping van de automatische uitwissing, na een termijn van zes jaar, van veroordelingen tot zware tuchtstraffen, maar beoogt wel dat veroordeelden om die uitwissing kunnen verzoeken bij de tuchtrechtelijke overheid die de veroordeling heeft uitgesproken. Volgens de VAOC zouden de redenen ter verantwoording van die automatische uitwissing van zware tuchtstraffen omstandiger mogen worden geformuleerd.

b. Uiteenzetting van de heer Fabrizio Antioco, voorzitter van de Adviesraad van de magistratuur

De heer Fabrizio Antioco kondigt aan dat zijn uiteenzetting in twee delen kan worden opgesplitst. Het eerste deel betreft het voorontwerp van wet van juli 2023 houdende diverse bepalingen met betrekking tot de evaluatie van magistraten en de tucht, opgesteld door toenmalig minister Vincent Van Quickenborne; het tweede deel betreft het door volksvertegenwoordiger Koen Geens ingediende wetsvoorstel DOC 55 3634/001 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek teneinde het tuchtprocesrecht van de rechterlijke orde te versterken.

1. Voorontwerp van wet

De heer Antioco beklemtoont de positieve punten in de tekst.

— Evaluatie. Volgens de heer Antioco kan een evaluatie inderdaad motiverend zijn voor het corps, de korpschef en de magistraat, op voorwaarde dat ze wordt beschouwd als een gelegenheid voor bijsturing en dialoog over de werkwijze van de magistraat, diens voorkeursdomeinen enzovoort. Hij merkt op dat de Adviesraad van de magistratuur er zeer mee ingenomen is dat er in de tekst een deel over opleiding en over een eventueel remediëringstraject is opgenomen. Die visie lijkt hem zowel voor de rechtzoekenden als voor de magistraat positief, aangezien het motiverende aspect van de evaluatie aldus voorop komt te staan.

— Evaluatie en tucht. Volgens de spreker dient er een duidelijk onderscheid te worden gemaakt tussen evaluatie en tucht. Voor meer uitleg ter zake verwijst hij naar het advies van de Adviesraad van de magistratuur.

— Rechtstreekse aanhangigmaking. De Adviesraad van de magistratuur is gekant tegen de rechtstreekse aanhangigmaking, aangezien die, ongeacht de nadere

dossiers, notamment ceux relatifs à la grande criminalité, entre autres financière, mais aussi des dossiers civils.

En conclusion, l'avis du CCM sur l'avant-projet de loi reste d'actualité et s'applique également aux différentes propositions de loi.

2. La proposition de loi DOC 55 3634/001

M. Antioco considère que le texte évoque plutôt une dérive que la discipline. Il justifie sa position en cinq points.

Le respect des obligations internationales de la Belgique et du droit en général

La Cour de cassation a démontré que cette proposition de loi est contraire au droit du Conseil de l'Europe et de l'Union européenne et à la Constitution belge. L'intervenant s'interroge: ne serait-ce pas un paradoxe triste et inquiétant si l'État belge, État fondateur de l'Union européenne et acteur important au sein du Conseil de l'Europe, s'écarterait à ce point des standards, des normes et exigences notamment européennes?

M. Antioco suggère aux membres de la commission de recueillir également l'avis d'acteurs du monde judiciaire européen, notamment d'anciens juges belges récemment sortis de charge en qualité de juge à la Cour européenne des droits de l'Homme.

Une question de méthode

Pour l'orateur, les considérations développées par l'auteur de la proposition de loi sont vagues et équivalent presque, dans certains cas, à une méfiance à l'égard de la magistrature.

Il déplore ainsi l'absence de véritable analyse dans la proposition de loi, alors que le Parlement souligne toujours que la première démarche pour légiférer est de partir de données, de s'interroger sur la pertinence et l'efficacité de la législation existante, de réfléchir aux améliorations à apporter ou aux éventuels changements.

Il regrette également l'absence d'analyse d'impact. Il faut s'interroger quant aux incidences d'une saisine

regels, in bepaalde dossiers talrijke mogelijkheden tot destabilisering of verlamming van de rechtsgang zou creëren. Dat zou met name zo zijn in dossiers over zware (onder meer financiële) criminaliteit, maar ook in burgerrechtelijke dossiers.

Als besluit kan worden gesteld dat het advies van de Adviesraad van de magistratuur over het voorontwerp van wet relevant blijft en dat het eveneens van toepassing is op de verschillende wetsvoorstellen.

2. Wetsvoorstel DOC 55 3634/001

De heer Antioco ziet in dit wetsvoorstel over tucht nogal wat knelpunten. In de verantwoording van zijn standpunt bespreekt hij vijf aspecten.

Eerbiediging van de internationale verplichtingen en van het recht in het algemeen door België

Het Hof van Cassatie heeft aangetoond dat dit wetsvoorstel in strijd is met het recht van de Raad van Europa en van de Europese Unie, en ook tegen de Belgische grondwet ingaat. Volgens de spreker zou het een trieste en verontrustende paradox zijn, mocht de Belgische Staat als stichtend lid van de Europese Unie en als belangrijke actor binnen de Raad van Europa zich dermate distantiëren van de met name Europese standaarden, normen en vereisten.

De heer Antioco oppert dat de commissieleden eveneens actoren uit de Europese gerechtswereld om advies zouden verzoeken, in het bijzonder voormalige Belgische rechters van wie het mandaat van rechter bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens nog niet lang geleden is afgelopen.

Belang van een methodische werkwijze

De spreker vindt dat de overwegingen die de indiener van het wetsvoorstel uitwerkt, vaag zijn en in sommige gevallen bijna blijk geven van wantrouwen jegens de magistratuur.

Zo betreurt hij het dat het wetsvoorstel geen echte analyse bevat, hoewel het Parlement altijd benadrukt dat men bij wetgevend werk moet uitgaan van gegevens, dat men zich de vraag moet stellen of de bestaande wetgeving relevant en doelmatig is en dat moet worden nagedacht over de aan te brengen verbeteringen of eventuele wijzigingen.

directe sur les procédures. Si des inculpés dans un dossier de criminalité financière, par exemple, soulèvent le fait qu'une partie de la motivation du mandat d'arrêt contient des indécidatesses au regard de la discipline, que faire? Faut-il introduire une plainte? Et si la plainte ne donne rien, faut-il une saisine directe? Quelles sont les incidences sur la procédure? Le juge d'instruction peut-il continuer? M. Antioco estime qu'il ne le peut pas et il conclut que la proposition de loi contient de très nombreuses possibilités de déstabilisation et de paralysie de la justice, notamment dans les dossiers pénaux.

Une analyse était possible

Des instruments d'analyse sont disponibles. Il existe un régime disciplinaire, des tribunaux disciplinaires, une procédure, mais également des rapports consolidés du Conseil supérieur de la Justice. Le deuxième rapport consolidé de 2023 trace une image très claire de la situation faisant état de statistiques et d'analyses.

Une analyse d'impact dans le contexte global

La justice connaît actuellement une situation difficile dans certaines juridictions, au sein de certains ministères publics, notamment dans les justices de paix, et pas seulement à Bruxelles. Par conséquent, l'analyse d'impact doit tenir compte du contexte global difficile dans lequel se trouve la justice.

La suppression de garanties juridictionnelles

Enfin, M. Antioco rappelle qu'il n'est pas là pour tenter de protéger les magistrats contre la discipline et que ceux-ci ne craignent pas la discipline. Néanmoins, il insiste sur le fait qu'il doit s'agir vraiment de discipline. Se basant, entre autres, sur une jurisprudence de la Cour de Justice de l'Union européenne, le CCM relève l'obligation de prévoir des garanties juridictionnelles effectives. Or, il constate que la proposition de loi supprime plusieurs garanties juridictionnelles sans justification valable, et déclare que si cette proposition devenait loi, le signal donné aux candidats à la magistrature serait désastreux. Il nuance néanmoins ses propos précisant que cette dérive "à certains points de vue seulement" présente des caractéristiques de réforme réalisées en Pologne, notamment, par l'ancienne majorité parlementaire.

M. Antioco en conclut que cette proposition de loi pourrait déstabiliser et paralyser gravement la justice, ajoutant qu'il est impossible de se permettre ce genre

Hij vindt het eveneens jammer dat er geen impactanalyse van het wetsvoorstel is gemaakt. Men dient na te gaan welke gevolgen een rechtstreekse aanhangigmaking heeft voor de procedures. Indien verdachten in een dossier van financiële criminaliteit bijvoorbeeld aanvoeren dat een deel van de motivering van het aanhoudingsbevel aspecten bevat die eventueel het voorwerp van een tuchtprocedure kunnen uitmaken, wat moet men dan doen? Dient er een klacht te worden ingediend? Moet, indien de klacht niets oplevert, een rechtstreekse aanhangigmaking plaatsvinden? Welke impact heeft zulks op de procedure? Mag de onderzoeksrechter zijn onderzoek voortzetten? Volgens de heer Antioco mag hij dat niet; de spreker komt derhalve tot het besluit dat het wetsvoorstel zeer veel mogelijkheden creëert die de rechtsgang, inzonderheid bij strafdossiers, kunnen destabiliseren en verlammen.

Analyse was mogelijk geweest

Er zijn analysemiddelen beschikbaar. Er bestaat een tuchtrechtelijk stelsel, er zijn de tuchtrechtbanken, er is een procedure en daarnaast zijn er ook de geconsolideerde verslagen van de Hoge Raad voor de Justitie. Het tweede geconsolideerde verslag van 2023 schetst een heel duidelijk beeld van de situatie, aan de hand van statistieken en analyses.

Impactanalyse met oog voor de brede context

Justitie ondervindt momenteel moeilijkheden binnen bepaalde rechtscolleges en openbare ministeries, in het bijzonder bij de vrederechten, en niet alleen in Brussel. Derhalve moet de impactanalyse rekening houden met de lastige algemene context waarbinnen Justitie thans moet opereren.

Opheffing van jurisdictionele waarborgen

De heer Antioco wijst er tot slot nog op dat het niet zijn bedoeling is om magistraten te beschermen tegen tuchtmaatregelen en dat ze ook niet beducht zijn voor dergelijke maatregelen. Hij beklemtoont niettemin dat het echt om tucht moet gaan. Onder meer op basis van rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie wijst de Adviesraad van de magistratuur op de verplichting om daadwerkelijke jurisdictionele waarborgen in te bouwen. Het wetsvoorstel beoogt evenwel zonder grondige motivering meerdere van dergelijke waarborgen te schrappen; indien dit voorstel kracht van wet zou krijgen, zou een bijzonder kwalijk signaal worden gegeven aan de kandidaat-magistraten. De adviesraad nuanceert weliswaar zijn stelling en verduidelijkt dat de uitwassen slechts op bepaalde punten gelijkenissen vertonen met de hervormingen die in Polen werden doorgevoerd door de vorige parlementaire meerderheid aldaar.

de réforme au moment où la justice est en difficulté et où la criminalité et les mafias sont à ce point puissantes sur le territoire belge.

c. Exposé de Mme Fabienne Bayard, présidente du Collège des cours et tribunaux

Mme Fabienne Bayard expose que le Collège des cours et tribunaux a, dans ses compétences, la mise en œuvre d'une politique de ressources humaines dont font partie les deux thématiques examinées. Son angle de vue est plutôt celui des chefs de corps puisque ceux-ci composent le Collège des cours et tribunaux.

L'évaluation des magistrats

Mme Bayard se réjouit que l'évaluation soit envisagée davantage comme un élément de développement professionnel et de progression. En revanche, elle s'inquiète de la récurrence des évaluations envisagées de manière systématique, chaque année, avec par ailleurs un entretien de fonctionnement. Elle estime que si le délai de trois ans est perçu par certains comme un peu long, le délai d'un an est beaucoup trop court. Les chefs de corps des grandes structures ont réagi en disant qu'ils ne feraient plus que des entretiens d'évaluation et de fonction. Lorsque la charge de travail s'amplifie, cette récurrence paraît exagérée. Il est indispensable de réfléchir à l'impact d'une telle disposition.

L'oratrice suggère de réduire le délai de trois ans, mais aussi et surtout, d'envisager qu'un entretien de fonction et une évaluation supplémentaire puissent avoir lieu, à la demande d'un chef de corps qui estimerait que tel magistrat a besoin d'un accompagnement plus appuyé.

Par ailleurs, Mme Bayard fait part de l'inquiétude du Collège des cours et tribunaux quant à la possibilité qu'aurait l'Institut de formation judiciaire (IFJ) de dispenser, à heure et à temps, les formations nécessaires pour procéder à l'entrée en vigueur de cette nouvelle législation. L'IFJ, fortement sollicitée, tente de faire face à toutes les demandes et l'intervenante pointe une éventuelle difficulté d'organisation des formations.

Sur le fond des évaluations, l'oratrice regrette que les deux mentions gardées soient "insuffisant" et "bon". Le Collège des cours et tribunaux souhaite le maintien des quatre mentions actuelles permettant de nuancer davantage la réalité de terrain.

Inversement, le Collège estime que les critères d'évaluation actuels devraient être revus et actualisés en fonction de l'évolution sociétale et de nomenclature. De

De heer Antioco besluit dat dit wetsvoorstel het gerecht ernstig zou kunnen ontwrichten en verlammen. Hij voegt daaraan toe dat een dergelijke hervorming onverantwoord is op een moment dat Justitie in de knel zit en allerhande criminele en maffiagroeperingen dermate sterk staan in België.

c. Uiteenzetting van mevrouw Fabienne Bayard, voorzitter van het College van de hoven en rechtbanken

Mevrouw Fabienne Bayard legt uit dat het College van de hoven en rechtbanken onder meer bevoegd is voor de uitvoering van een personeelsbeleid dat de twee thans ter bespreking voorliggende thema's omvat. Zij bekijkt het vraagstuk veeleer vanuit het standpunt van de korpschefs, aangezien die het College van de hoven en rechtbanken vormen.

Evaluatie van de magistraten

Mevrouw Bayard is opgetogen dat de evaluatie meer wordt opgevat als een instrument voor de ontwikkeling en vooruitgang van de beroepsvaardigheden. Ze is daarentegen wel ongerust over het opzet om de beoogde evaluaties, inclusief functioneringsgesprek, jaarlijks te doen plaatsvinden. Voor sommigen mag een termijn van drie jaar wat lang lijken, een jaar is veel te kort. In een reactie hebben de korpschefs van de grote structuren alvast aangegeven dat in dat geval al hun tijd zou opgaan aan evaluatie- en functioneringsgesprekken. In combinatie met toenemende werkdruk lijkt het voorgestelde ritme onhaalbaar. De impact van een dergelijke bepaling moet dan ook terdege worden afgewogen.

De spreekster suggereert om de termijn van drie jaar terug te schroeven, maar ook en vooral om te bepalen dat een korpschef om een aanvullend functioneringsgesprek en een extra evaluatie kan vragen als hij meent dat een magistraat een meer doorgedreven begeleiding behoeft.

Voorts vertolkt mevrouw Bayard de ongerustheid van het College van de hoven en rechtbanken over de bij het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding (IGO) bestaande mogelijkheden om te gepasten tijde de nodige opleidingen te organiseren met het oog op de inwerkingtreding van deze nieuwe wetgeving. Het IGO wordt overspoeld met aanvragen en doet steeds zijn best om er gevolg aan te geven, maar de spreekster wijst op eventuele knelpunten in verband met de organisatie van de opleidingen.

Betreffende de eigenlijke evaluaties betreurt de spreekster dat enkel de vermeldingen "onvoldoende" en "goed" worden behouden. Het College van de hoven en rechtbanken wil de vier huidige vermeldingen behouden,

même, il préconise de revoir la pondération des critères pour que l'évaluation soit adaptée à la réalité et au vécu du magistrat évalué. En effet, la pondération aboutit la plupart du temps à une évaluation positive, car il y a toujours un critère fortement pondéré qui permet de rattraper un critère, parfois important, qui l'est moins.

Le régime disciplinaire

L'intervenante estime à son tour que la proposition de loi n° 3634 pose un problème de méthodologie. À l'instar de M. Antioco, elle s'étonne de l'absence d'évaluation du régime disciplinaire actuel. Pourquoi ne pas avoir tenté d'obtenir des informations statistiques sur les mesures disciplinaires? Pourquoi ne pas avoir identifié et analysé les éventuels éléments de ce régime disciplinaire qui ne donnent pas satisfaction pour proposer un échange sur les solutions à apporter aux problèmes?

Elle regrette aussi l'absence d'analyse d'impact. Tel que proposé, le texte risque en effet de paralyser le fonctionnement de certaines juridictions et peut-être aussi de déclencher une chasse aux sorcières. Un juge dont la jurisprudence déplairait pourrait du jour au lendemain se voir entraîner malgré lui dans une procédure disciplinaire initiée par un citoyen mécontent.

Mme Bayard affirme que la composition du tribunal disciplinaire est à tout le moins contraire à la Constitution, comme le précise la Cour de cassation. L'oratrice regrette d'ailleurs l'absence de la Cour de cassation qui aurait permis à cette dernière de développer son avis.

L'allongement du délai de saisine de six à douze mois ne pose pas un problème, en revanche, l'oratrice pointe le manque de clarté quant à l'idée contenue dans le texte que de nouveaux délais pourraient naître à la découverte d'éléments neufs. Cela donne l'impression d'introduire une procédure presque imprescriptible, un véritable danger pour la sécurité juridique des magistrats eux-mêmes, conclut-elle.

Enfin, Mme Bayard pointe deux éléments de procédure qui, pour le Collège des cours et tribunaux, paraissent invisibles, à savoir la suppression du système de huis clos et la suppression du double degré de juridiction.

omdat ze het mogelijk maken de realiteit in het veld genuanceerder weer te geven.

Omgekeerd is het College van de hoven en rechtbanken van mening dat de huidige evaluatiecriteria zouden moeten worden herzien en bijgewerkt, rekening houdend met de maatschappelijke ontwikkelingen en de nomenclatuurwijzigingen. Het college adviseert ook om de weging van de criteria bij te sturen, opdat de evaluatie zou aansluiten bij de realiteit en bij de ervaren situatie van de geëvalueerde magistraat. De weging leidt doorgaans immers tot een positieve evaluatie, omdat er altijd criteria zijn die forser doorwegen en zo het mindere resultaat uitvlakken op criteria die minder gewicht krijgen, hoewel die soms toch belangrijk zijn.

Tuchtrechtelijk stelsel

Ook de spreekster vindt dat wetsvoorstel DOC 55 3634/001 methodologisch tekortschiet. Net zoals de heer Antioco verbaast het ook haar dat het huidige tuchtrechtelijke stelsel niet onder de loep werd genomen. Waarom werden er geen statistische gegevens ingezameld over de tuchtmaatregelen? Waarom werden de eventueel ontoereikende elementen uit het tuchtrechtelijke stelsel niet blootgelegd en geanalyseerd, om op basis daarvan een gedachtewisseling over de mogelijke oplossingen voor te stellen?

Mevrouw Bayard betreurt bovendien dat er geen impactanalyse is gemaakt. In zijn huidige vorm dreigt het wetsvoorstel inderdaad bepaalde rechtscolleges vleugellam te maken en zou het zelfs een heksenjacht kunnen ontketen. Een rechter wiens rechtspraak niet bevalt, zou zo tegen wil en dank van de ene op de andere dag verzeild kunnen raken in een tuchtprocedure ingesteld door een misnoegde burger.

Mevrouw Bayard stelt dat de samenstelling van de tuchtrechtbank op zijn minst ongrondwettig is, zoals het Hof van Cassatie heeft verduidelijkt. De spreekster betreurt bovendien de afwezigheid van dat Hof van Cassatie, dat zijn advies hier had kunnen toelichten.

Het optrekken van de termijn voor aanhangigmaking van een zaak van zes naar twaalf maanden stelt geen probleem, maar de spreekster laakt wel het gebrek aan duidelijkheid over het in het wetsvoorstel vervatte beginsel dat er nieuwe termijnen kunnen aanbreken indien er nieuwe elementen aan het licht komen. Dat wekt de indruk dat de procedure nagenoeg onverjaarbaar wordt, wat de rechtszekerheid van de magistraten op zeer losse schroeven zou zetten, aldus de spreekster.

Tot slot stipt mevrouw Bayard nog twee procedurelementen aan die het College van de hoven en

d. Exposé de M. Johan Delmulle, représentant du Collège des procureurs généraux

M. Johan Delmulle compte aborder plusieurs points, issus des quatre propositions de loi, concernant le ministère public. Il formulera également des suggestions et recommandations le cas échéant. Un avis a été élaboré et sera mis à disposition après cette audition.

La proposition de loi déposée par l'ancien ministre de la Justice, Vincent Van Quickenborne, a en grande partie incorporé un avis rendu par le Collège des procureurs généraux, le 4 octobre 2023, concernant un avant-projet de loi. Ce faisant, les auteurs ont déjà tenu compte de la majorité des observations du Collège.

Le ministère public n'a bien entendu aucune objection à la modification de l'article 404 du Code judiciaire proposée par M. Vincent Van Quickenborne, ministre de la Justice de l'époque, qui tend à inscrire dans la loi la possibilité d'infliger une sanction disciplinaire aux magistrats ou aux membres du personnel ayant fait l'objet d'une condamnation pénale. Le contraire serait surprenant. Il peut être renvoyé à l'avis que le Collège des procureurs généraux a adressé au ministre de la Justice. Les auteurs de la proposition ont déjà pris en compte la première observation.

Le délai imparti pour intenter une procédure disciplinaire visée à l'article 415 du Code judiciaire est un deuxième point à aborder, qui revient dans les quatre propositions de loi. Le législateur a, de toute évidence, l'intention d'allonger le délai dans lequel l'action disciplinaire doit être introduite devant le tribunal disciplinaire. La proposition de loi de M. Van Hecke établit un parallèle avec le droit disciplinaire des avocats, l'article 474 du Code judiciaire prévoyant en effet un délai de douze mois pour engager une procédure disciplinaire. Cependant, le droit disciplinaire des avocats entend uniquement par là que le dossier doit avoir été ouvert par le bâtonnier dans ce délai, et non que l'action disciplinaire doit en outre avoir été introduite devant le conseil de discipline. L'inconvénient de ce système est qu'il s'écoule souvent plus de temps avant que les dossiers disciplinaires à charge d'un avocat soient portés devant le conseil de discipline.

Au moment d'examiner les propositions de loi, il importe de garder à l'esprit que le droit de la procédure disciplinaire a pour objectif, d'une part, de préserver la confiance du citoyen envers la Justice mais que, d'autre part, il doit également protéger la personne visée par une action disciplinaire. Prévoir un délai plus long pour

rechtbanken ondenkbaar lijken, te weten de afschaffing van de behandeling met gesloten deuren en de afschaffing van de dubbele aanleg.

d. Uiteenzetting van de heer Johan Delmulle, vertegenwoordiger van het College van procureurs-generaal

De heer Johan Delmulle gaat in op een aantal punten uit de vier wetsvoorstellen die het Openbaar Ministerie (OM) aanbelangen. Waar nodig zullen ook suggesties en aanbevelingen worden gedaan. Er werd een advies voorbereid dat na de hoorzitting ter beschikking zal worden gesteld.

Wat het wetsvoorstel van toenmalig minister van Justitie Vincent Van Quickenborne betreft, verleende het College van procureurs-generaal op 4 oktober 2023 een advies over een voorontwerp van wet, dat grotendeels in het wetsvoorstel werd overgenomen. De indieners hebben al grotendeels rekening gehouden met de opmerkingen van het College.

De door toenmalig minister van Justitie Vincent Van Quickenborne voorgestelde aanpassing van artikel 404 van het Gerechtelijk Wetboek, waarbij in de wet wordt opgenomen dat aan magistraten of personeelsleden die strafrechtelijk werden veroordeeld, een tuchtstraf kan worden opgelegd, vormt voor het OM uiteraard geen probleem. Het tegendeel zou verbazen. Er kan worden verwezen naar het advies van het College van procureurs-generaal aan de minister van Justitie. Met de eerste opmerking werd alvast rekening gehouden door de indieners van het voorstel.

Een tweede punt dat moet worden besproken is de termijn tot instelling van de tuchtvordering uit artikel 415 van het Gerechtelijk Wetboek, wat in de vier wetsvoorstellen wordt teruggevonden. Het is duidelijk dat de wetgever de intentie heeft om de termijn binnen dewelke de tuchtvordering bij de tuchtrechtbank moet worden ingeleid, te verlengen. In het wetsvoorstel van de heer Van Hecke wordt de vergelijking gemaakt met het tuchtrecht van de advocaten, waarbij artikel 474 van het Gerechtelijk Wetboek inderdaad in twaalf maanden voorziet om de tuchtprocedure in te stellen. In het tuchtrecht voor advocaten wordt daaronder echter enkel begrepen dat binnen die termijn het dossier door de stafhouder moet zijn geopend en niet dat de tuchtvordering ook voor de tuchtraad moet zijn ingesteld. Dit heeft als nadeel dat het vaak langer duurt alvorens tuchtdossiers met betrekking tot advocaten bij de tuchtraad worden aangebracht.

Belangrijk bij de behandeling van de wetsvoorstellen is dat het tuchtprocesrecht aan de ene kant ertoe strekt

engager une procédure comporte également le risque que l'intéressé ne puisse plus, ou ne souhaite plus, remplir ses fonctions de manière optimale pendant une période prolongée.

En outre, la jurisprudence enseigne qu'en cas de "manquement disciplinaire continu", il est possible de remonter plus loin dans le temps que le délai de six mois. Qu'on ait, au départ, fermé les yeux sur un premier manquement n'empêche pas *de facto* que ce fait, s'il devait se reproduire, soit par la suite versé au dossier en tant que manquement disciplinaire. Si le législateur souhaite malgré tout allonger le délai, une prolongation de douze mois semble préférable à un délai d'un an.

Le doublement de ce délai de forclusion doit avoir des répercussions sur le délai applicable à l'enquête et sur les autres délais prévus par l'article 413, § 1er, du Code judiciaire. L'enquête prédisciplinaire, menée par un magistrat désigné par l'autorité disciplinaire elle-même, doit être clôturée après trois mois. Certes, ce délai n'est pas prescrit à peine de nullité, mais s'il est dépassé, la personne faisant l'objet de la procédure peut saisir elle-même le tribunal disciplinaire du dossier. Il semble illogique que l'autorité disciplinaire dispose de douze mois à compter de la prise de connaissance des faits pour transmettre le dossier au tribunal disciplinaire et que cette même loi limite à trois mois la durée maximale de l'enquête prédisciplinaire. Par comparaison, au stade où le tribunal disciplinaire désigne un magistrat instructeur, celui-ci dispose de quatre mois pour achever son instruction, cf. l'article 417, § 3, alinéa 10, du Code judiciaire. Là encore, ce délai n'est pas prescrit à peine de nullité.

Si le délai de forclusion passe de six à douze mois, mieux vaut porter également à six mois les autres délais. Cette recommandation figure dans le texte qui sera mis à disposition.

Les propositions de loi entendent modifier l'article 415 du Code judiciaire: celle de M. Van Hecke fait référence à de "nouveaux éléments relatifs à des faits déjà connus" et celle de M. Van Quickenborne prévoit une prolongation supplémentaire de six mois si "de nouveaux éléments concernant les faits déjà connus et rendant ces faits plus graves apparaissent". Il serait toutefois préférable d'intégrer la jurisprudence existante dans la loi. Ce point a été développé dans une deuxième recommandation, en faisant référence à un arrêt récemment prononcé par le tribunal disciplinaire d'appel qui souligne, à juste titre, la marge d'appréciation importante dont dispose l'autorité disciplinaire. L'article 415 du Code

dat de burger vertrouwen in Justitie behoudt. Het moet aan de andere kant evenwel ook bescherming bieden aan de tuchtverdachte. Het voorzien in een langere termijn om een zaak in te leiden, houdt ook het gevaar in dat de tuchtverdachte gedurende een langere termijn niet optimaal zal kunnen of willen functioneren.

Daarnaast stelt de rechtspraak dat om een zaak tijdig in te leiden via het "voortgezette tuchtvergriep" er verder dan de termijn van zes maanden in de tijd kan worden teruggekeerd. Wanneer een eerste tekortkoming door de vingers wordt gezien, vormt dat niet automatisch een belemmering om dat feit later toch mee te nemen als tuchtvergriep wanneer dezelfde feiten zich opnieuw zouden voordoen. Wanneer de wetgever de termijn toch wil verlengen, lijkt een verlenging van twaalf maanden beter dan een termijn van één jaar.

Een verdubbeling van deze vervaltermijn moet ook gevolgen hebben voor de duur van de onderzoeks- en andere termijnen uit artikel 413, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek. Het pre-disciplinair onderzoek, dat wordt gevoerd door een magistraat aangeduid door de tucht-overheid zelf, moet na drie maanden zijn afgerond. Weliswaar geldt dit niet op straffe van nietigheid, maar bij overschrijding van de termijn kan de persoon die het voorwerp van de procedure uitmaakt, de zaak wel zelf bij de tuchtrechtbank aanhangig maken. Het lijkt niet logisch dat de tucht-overheid over twaalf maanden zou beschikken om na kennisname van de feiten het dossier aan de tuchtrechtbank te bezorgen, wanneer volgens diezelfde wet na drie maanden het pre-disciplinair onderzoek al moet zijn afgerond. Ter vergelijking is het zo dat in de fase voor de tuchtrechtbank, wanneer die tuchtrechtbank een onderzoeksmagistraat aanstelt, deze magistraat vier maanden heeft om zijn dossier af te ronden (zie artikel 417, § 3, tiende lid, van het Gerechtelijk Wetboek). Ook deze termijn geldt niet op straffe van nietigheid.

Bij verlenging van de vervaltermijn van zes tot twaalf maanden is het best dat ook de andere termijnen tot zes maanden worden verlengd. De aanbeveling hierover staat in de tekst die ter beschikking zal worden gesteld.

In plaats van de wijzigingen aan artikel 415 van het Gerechtelijk Wetboek, zoals geformuleerd in de wetsvoorstellen, en waarbij in het wetsvoorstel van de heer Van Hecke wordt verwezen naar "nieuwe elementen met betrekking tot reeds gekende feiten", of waarbij in het voorstel van de heer Van Quickenborne een extra verlenging van de termijn met zes maanden wordt ingevoerd wanneer "nieuwe elementen naar boven komen betreffende de reeds gekende feiten waardoor die feiten

judiciaire devrait donc être complété comme suit: “Ce délai de douze mois ne prend cours qu’à compter du moment où l’autorité disciplinaire dispose d’éléments suffisamment précis et probants sur les faits pour pouvoir engager l’action disciplinaire”.

Quant au statut du ministère public près les tribunaux disciplinaires: en l’état actuel de la législation, le ministère public formule des avis destinés au tribunal disciplinaire (article 418, § 2, alinéa 5 du Code judiciaire) et au tribunal disciplinaire d’appel. Le terme “avis” est important en l’occurrence, puisqu’il implique que le ministère public peut être récusé si le magistrat a donné conseil au préalable sur le différend (article 832 du Code judiciaire). L’échange interne d’informations ou d’expertise au sein du ministère public est ainsi rendu plus ardu, ne fût-ce qu’entre les magistrats siégeant au niveau des tribunaux disciplinaires de Namur et de Gand et les magistrats siégeant au niveau du tribunal disciplinaire d’appel de Bruxelles.

Le ministère public près le tribunal disciplinaire peut introduire un appel contre la sanction ou l’absence de sanction décidée par le tribunal disciplinaire (article 420, § 1er, alinéa 6, du Code judiciaire), à l’instar de l’autorité disciplinaire. Un double appel est donc possible. Cette situation est déjà survenue en pratique, par exemple dans un dossier à charge d’un membre du personnel d’un parquet, dans le cadre duquel un appel a été interjeté tant le procureur du Roi de Flandre orientale, en tant que ministère public près le tribunal disciplinaire, que par le secrétaire en chef d’un parquet de section, qui ne se sont pas concertés au préalable. Bien entendu, cette situation s’explique par le fait qu’une telle concertation aurait constitué un avis et qu’il convenait d’éviter la récusation. Là encore, l’échange d’informations, la concertation et la coordination au sein du ministère public sont moins aisés dès lors que ce dernier n’agit pas dans le cadre de son pouvoir classique de réquisition mais d’avis à formuler.

La proposition de M. Van Quickenborne vise à étendre et répartir les compétences du ministère public selon la fonction de la personne visée par l’action disciplinaire. Ainsi, le ministère public près le tribunal disciplinaire deviendrait compétent à l’égard des membres du personnel judiciaire et des magistrats des justices de paix, des tribunaux, des parquets des procureurs du Roi, des auditorats du travail et du parquet de la sécurité routière. Le ministère public près le tribunal disciplinaire d’appel ne serait pas compétent à l’égard du personnel, mais il le serait à l’égard des magistrats des cours, des parquets généraux, des auditorats généraux du travail

zwaarwegender worden”, verdient het de voorkeur de bestaande rechtspraak te verwerken in de wet. Dit werd in een tweede aanbeveling uitgewerkt, met verwijzing naar een recent arrest van de tuchtrechtbank in hoger beroep, waarbij terecht de ruime appreciatiemarge van de tuchtoverheid wordt benadrukt. Artikel 415 van het Gerechtelijk Wetboek zou dienvolgens aangevuld moeten worden als volgt: “Deze termijn van twaalf maanden begint pas te lopen vanaf het moment dat de tuchtoverheid met betrekking tot de feiten over voldoende nauwkeurige en bewijskrachtige gegevens beschikt om de tuchtvordering te kunnen instellen.”

Wat betreft het statuut van het OM bij de tuchtrechtbanken is het zo dat in de huidige stand van de wetgeving het OM advies verleent in de tuchtrechtbank (artikel 418, § 2, vijfde lid, Gerechtelijk Wetboek) en in de tuchtrechtbank in hoger beroep. Het woord “advies” is hier belangrijk, want het betekent dat het OM kan worden gewraakt als de magistraat vooraf raad over het geschil zou hebben gegeven (artikel 832 van het Gerechtelijk Wetboek). Hierdoor wordt de interne uitwisseling van informatie of expertise binnen het OM bemoeilijkt, al was het maar tussen de magistraten die zetelen op het niveau van de tuchtrechtbanken in Namen en in Gent en de magistraten die zetelen in de tuchtrechtbank in hoger beroep in Brussel.

Het OM bij de tuchtrechtbank kan hoger beroep instellen tegen de straf of tegen het gebrek aan een straf waartoe de tuchtrechtbank heeft beslist (artikel 420, § 1, zesde lid, Gerechtelijk Wetboek), net zoals de tuchtverheid dit kan. Hierdoor is een dubbel hoger beroep mogelijk. Dit is in de praktijk reeds voorgevallen, bijvoorbeeld ten aanzien van een personeelslid van het parket waarbij zowel de procureur des Konings van Oost-Vlaanderen als het OM bij de tuchtrechtbank en de hoofdsecretaris van een afdelingsparket beiden hoger beroep aantekenden, en dit zonder voorafgaand overleg met elkaar. Dat heeft natuurlijk te maken met het feit dat het hier gaat over een advies en men op zijn hoede moet zijn hierrond niet te worden gewraakt. Ook hier speelt dat de uitwisseling van informatie, overleg en de coördinatie binnen het OM minder evident is aangezien het OM niet binnen zijn klassieke vorderingsbevoegdheid functioneert, maar op basis van adviezen te werk moet gaan.

Het voorstel van de heer Van Quickenborne tot uitbreiding van de bevoegdheden maakt een opdeling met een bevoegdheidsverdeling voor het OM volgens de functie van de tuchtverdachte. Zo zou het OM bij de tuchtrechtbank bevoegd worden voor het gerechtspersoneel en voor de magistraten in de vredegerichten, de rechtbanken, de parketten van de procureurs des Koning, de arbeidsauditoraten en het parket voor de

et du parquet fédéral. Cela ne vaut toutefois que si l'on infère correctement de la proposition de loi que le personnel judiciaire relève toujours de la compétence du ministère public près le tribunal disciplinaire, et non près le tribunal disciplinaire d'appel. L'inconvénient de cette proposition est que les magistrats des cours, des parquets généraux, des auditorats généraux du travail et du parquet fédéral seraient directement appelés à comparaître devant le tribunal disciplinaire d'appel. De ce fait, ils subiraient une discrimination par rapport aux autres magistrats puisqu'ils perdraient un degré de juridiction. Cette inégalité pourrait ne pas résister à l'épreuve de la Cour constitutionnelle.

Dans le cas d'un éventuel manquement conjoint aux règles disciplinaires, commis à la fois par un membre du personnel et par un magistrat d'une même entité, cette distinction opérée entre personnel judiciaire et magistrature implique que deux services différents seraient compétents pour saisir deux tribunaux différents, avec perte d'un degré de juridiction pour l'un des deux prévenus disciplinaires (le magistrat). Là encore, le risque d'inégalité est présent.

Autre inconvénient: cette proposition ne résout pas l'inachèvement du statut du ministère public près les tribunaux disciplinaires, puisqu'elle laisse intacte sa fonction consultative près ces tribunaux. Le ministère public est dépourvu de tout droit de réquisition et ne pourra pas mener lui-même une enquête prédisciplinaire.

La proposition de loi de M. Geens prévoit la création d'un parquet disciplinaire fédéral, présidé par le procureur disciplinaire. Cette mesure est en fait un calque de la législation qui a créé le parquet fédéral; les termes "parquet fédéral" y ont été remplacés par "parquet disciplinaire fédéral". Ce parquet serait placé sous l'autorité conjointe du Collège des cours et tribunaux et du Collège du ministère public. Une telle construction, par laquelle un parquet relèverait de l'autorité du Collège des cours et tribunaux, est pour le moins curieuse; le ministère public ne peut y souscrire.

Ce parquet serait manifestement composé d'un procureur disciplinaire, de deux substituts des procureurs disciplinaires et de plusieurs juristes de parquet. Son siège n'a pas été déterminé. Vraisemblablement, le procureur disciplinaire devra être légalement bilingue. Se pose alors la question suivante: ses connaissances linguistiques devront-elles être approfondies, ou simplement fonctionnelles? Cette proposition risque ainsi de se heurter dans la pratique à des difficultés opérationnelles sérieuses, voire insurmontables. Il est déjà très difficile de trouver des candidats adéquats pour d'autres fonctions de chef de corps nécessitant de

verkeersveiligheid. Het OM bij de tuchtrechtbank in hoger beroep zou niet bevoegd worden voor het personeel maar wel voor de magistraten in de hoven, de parketten-generaal, de arbeidsauditoraten-generaal en het federaal parket. Dit veronderstelt dat uit het wetsvoorstel correct wordt afgeleid dat het gerechts-personeel steeds onder de bevoegdheid valt van het OM bij de tuchtrechtbank, en niet bij de tuchtrechtbank in hoger beroep. Het nadeel van dit voorstel is dat de magistraten van de hoven, de parketten-generaal, de auditoraten-generaal en het federaal parket rechtstreeks voor de tuchtrechtbank in hoger beroep zouden worden opgeroepen. Dit discrimineert hen ten aanzien van de andere magistraten aangezien ze een aanleg verliezen. Die ongelijkheid zal de toets van het Grondwettelijk Hof wellicht niet doorstaan.

Bij een mogelijk gezamenlijk tuchtvergriep van een personeelslid en een magistraat van eenzelfde entiteit houdt deze opdeling tussen het gerechtspersoneel en de magistratuur in dat er twee verschillende diensten bevoegd zouden zijn om de zaak aanhangig te maken bij twee verschillende rechtbanken met verlies van een aanleg voor een van beide tuchtverdachten, namelijk de magistraat. Ook hier loert een ongelijkheid om de hoek.

Een ander nadeel is dat de onvolmaaktheid van het statuut van het OM bij de tuchtrechtbanken in dit voorstel blijft bestaan, aangezien het niet raakt aan de adviserende functie van het OM bij de tuchtrechtbanken. Het OM krijgt geen vorderingsrecht en kan zelf geen pre-disciplinair onderzoek voeren.

Het wetsvoorstel van de heer Geens voorziet in de oprichting van een federaal parket in tuchtzaken, onder leiding van de procureur in tuchtzaken. Het wetsvoorstel is eigenlijk een doorslag van de wetgeving waarmee het federaal parket werd gecreëerd, waarbij "federaal parket" wordt vervangen door "federaal tuchtparket". Dit parket zou mee functioneren onder het gezag van College van hoven en rechtbanken en het College van het openbaar ministerie. Dergelijke constructie waarbij een parket onder het gezag komt van het College van hoven en rechtbanken is op zijn minst eigenaardig te noemen en kan niet door het OM worden ondersteund.

Het parket in kwestie zou blijkbaar bestaan uit een procureur in tuchtzaken, twee substituten-procureurs in tuchtzaken en een aantal parketjuristen. De zetel ervan werd niet bepaald. Verwacht mag worden dat de procureur in tuchtzaken wettelijk tweetalig zal moeten zijn. Er volgt dan de discussie of dit een grondige of functionele kennis moet zijn. Dit voorstel riskeert om in

démontrer une connaissance approfondie du français et du néerlandais, et peut-être aussi de l'allemand en l'espèce. Aucun candidat répondant à ces exigences linguistiques n'a encore pu être recruté pour les fonctions de procureur du Roi de Bruxelles et de procureur du parquet de la sécurité routière, par exemple. Par contre, en ce qu'elle modifie l'article 418, § 2, du Code judiciaire, cette proposition de loi présente l'intérêt de rendre au ministère public près le tribunal disciplinaire son rôle classique d'autorité requérante, sans plus le cantonner à un rôle consultatif. Cela faciliterait nettement l'échange d'informations et d'expertise entre ce parquet et les autres composantes du ministère public, de même que les possibilités de concertation et de coordination, sans risque de voir le ministère public récusé au nom de la concertation interne.

Le sentiment qui domine au sein du ministère public, face à cette proposition de loi, est que la création d'un nouveau parquet disciplinaire autonome découle en grande partie d'une méfiance à l'égard de la magistrature. Elle comporte également un risque réel de chasse aux sorcières, puisque ce parquet sera évidemment jugé sur ses chiffres et statistiques, et sera dès lors tenté, voire tenu, de multiplier les ouvertures de dossiers pour atteindre ses objectifs. Les nouvelles instances cherchent à justifier leur raison d'être... mais en l'occurrence, c'est de la très délicate question du droit disciplinaire qu'il s'agit.

Si un affinement du droit disciplinaire actuellement applicable aux magistrats et au personnel judiciaire est envisageable, et peut même être admis dans une certaine mesure, il n'y a en revanche aucune raison de faire table rase du régime disciplinaire actuel, ni de créer un énième nouvel organe. Dès lors, le Collège des procureurs généraux ne peut soutenir cette proposition de loi.

À l'heure actuelle, le tribunal disciplinaire est composé de deux magistrats, d'un assesseur du même niveau que le prévenu disciplinaire, et d'un membre externe, à savoir un bâtonnier dont la voix est uniquement consultative.

La proposition de loi de M. Koen Geens vise à créer un tribunal disciplinaire unique – un par rôle linguistique, qui siègerait à Gand ou à Namur. En d'autres termes, il n'y aurait plus d'instance d'appel. Ce tribunal disciplinaire serait composé par groupe linguistique, avec:

— d'une part, les conseillers au tribunal disciplinaire désignés par les trois assemblées générales des cours d'appel et des cours du travail, comptant pour un sixième du total, et par les trois assemblées de corps des parquets généraux, représentant également un

de pratique met zware en zelfs onoverkomelijke operationele moeilijkheden te zullen kampen. Er zijn immers nu reeds grote moeilijkheden om geschikte kandidaten te vinden voor andere functies als korpschef waar een grondige kennis van het Nederlands en het Frans, en in dit geval misschien ook het Duits, moet bewezen worden, zoals de procureur des Konings van Brussel en de procureur van het parket voor de verkeersveiligheid, waarvoor geen kandidaat die aan de taalvereisten voldoet wordt gevonden. Interessant aan dit wetsvoorstel is wel dat het via de aanpassing van artikel 418, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek het OM bij de tuchtrechtbank in zijn normale rol van vorderende overheid plaatst en niet langer alleen advies laat verlenen. Hierdoor is de informatie- en expertise-uitwisseling tussen dit parket en de rest van het OM veel gemakkelijker, net als de mogelijkheden tot overleg en coördinatie en dit zonder het gevaar dat het OM zou worden gewraakt omwille van intern overleg.

Binnen het OM overheerst bij dit wetsvoorstel het gevoel dat de creatie van een nieuw en autonoom tuchtparket grotendeels uitgaat van een wantrouwen ten aanzien van de magistratuur. Het houdt ook een reëel gevaar op een heksenjacht in, aangezien dit parket uiteraard zal worden afgerekend op zijn goede cijfers en statistieken en daarom veel dossiers zal moeten en willen openen om de doelstellingen te behalen. Nieuwe instanties hebben het nu eenmaal in zich om hun bestaansreden te willen bewijzen. Alleen is het wel zo dat het hier om de zeer delicate materie van het tuchtrecht gaat.

Waar een verfijning van het bestaande tuchtrecht voor de magistraten en het gerechtspersoneel begrijpelijk is, en ook in bepaalde mate kan worden aanvaard, is er geen enkele reden om volledig tabula rasa te maken met het bestaande tuchtrechtelijk systeem en andermaal een zoveelste nieuw orgaan te creëren. Het College van procureurs-generaal kan bijgevolg dit wetsvoorstel niet ondersteunen.

In de huidige situatie is de tuchtrechtbank samengesteld uit twee magistraten, een assessor van hetzelfde niveau als de tuchtbeklaagde en een extern lid, namelijk een stafhouder, enkel met adviserende stem.

Het wetsvoorstel van de heer Koen Geens gaat over tot de creatie van één tuchtrechtbank. Per taalrol zou er nog slechts één tuchtrechtbank zijn, die zou zetelen in Gent of Namen. Er zou met andere woorden geen beroepsinstantie meer zijn. De tuchtrechtbank zou per taalgroep samengesteld worden en bestaan uit:

sixième. Il s'agirait de magistrats retraités de ces cours ou parquets généraux;

— d'autre part, de conseillers en matière disciplinaire nommés par la Chambre des représentants sur présentation de l'Ordre des barreaux francophones et germanophones (OBFG) et de l'*Orde van Vlaamse Balies* (OVb). Il s'agirait de professeurs ou professeurs émérites de droit et d'anciens bâtonniers.

Le tribunal disciplinaire siégerait avec un président, qui aura la fonction de conseiller au tribunal disciplinaire, et deux conseillers disciplinaires. L'un des avantages de cette proposition de loi est qu'elle permettrait de trouver plus facilement des membres, puisque leur nombre sera réduit. Il n'y aurait qu'un seul tribunal, sans instance d'appel. Il va de soi que, de ce fait, le traitement des affaires s'achèvera plus rapidement. Nous constatons aujourd'hui qu'une procédure devant le tribunal disciplinaire d'appel peut s'éterniser.

Au bout du compte, cependant, les inconvénients de cette proposition de loi l'emportent largement sur les avantages limités qu'elle présente. Ce texte témoigne, une fois de plus, d'une profonde méfiance à l'égard de la magistrature: le fait que l'auteur souhaite voir siéger une majorité de membres externes – professeurs et avocats – au sein du tribunal disciplinaire le révèle d'emblée. Il est frappant de constater que cette méfiance ne semble pas s'étendre aux avocats: cinq avocats siègent au conseil de discipline des avocats, et le conseil de discipline d'appel des avocats comporte un seul membre externe, à savoir un premier président de la cour d'appel ou un magistrat désigné par lui, contre quatre membres avocats. Par ailleurs, ces membres externes disposeraient-ils toujours d'une connaissance pratique suffisante des rouages du monde judiciaire pour apporter une valeur ajoutée à l'appréciation d'une affaire disciplinaire? La question se pose.

Il convient également de souligner que les conseillers au tribunal disciplinaire ne seraient pas désignés par six organes, mais bien huit: les cours du travail disposent aussi de leur propre assemblée générale. La raison pour laquelle des magistrats de première instance à la retraite ne pourraient plus être désignés comme conseillers au tribunal disciplinaire reste floue.

La proposition cesse d'associer les membres du personnel à la jurisprudence disciplinaire, alors même que leur participation représentait une plus-value pour eux et conférait une plus grande légitimité aux tribunaux disciplinaires. Ce serait là un nouveau pas en arrière. La perte d'un degré de juridiction est également discriminatoire

— enerzijds raadsheren in de tuchtrechtbank aangewezen door de drie algemene vergaderingen van de hoven van beroep en de arbeidshoven, dit is een zesde van het aantal, en door de drie korpsvergaderingen van de parketten-generaal, ook een zesde van het aantal. Dit zouden gepensioneerde magistraten van die hoven of parketten-generaal zijn;

— anderzijds uit raadsheren in tuchtzaken benoemd door de Kamer van volksvertegenwoordigers. Dit zouden hoogleraren of gewezen hoogleraren in de rechtswetenschap en gewezen stafhouders zijn, op voordracht van de Orde van Vlaamse Balies (OVb) en de *Ordre des barreaux francophones et germanophone* (OBFG).

De tuchtrechtbank zou zetelen met een voorzitter, die raadsheer zal zijn in de tuchtrechtbank, en twee raadsheren in tuchtzaken. Een voordeel van dit wetsvoorstel is dat het gemakkelijker zal zijn om leden te vinden, aangezien er minder leden nodig zijn. Er zou slechts één rechtbank zijn, zonder beroepsinstantie. Met slechts één aanleg zullen de zaken uiteraard ook sneller worden afgehandeld, zeker nu kan worden vastgesteld dat de procedure voor de tuchtrechtbank in hoger beroep soms lang duurt.

De nadelen wegen echter veel zwaarder door dan deze lichte voordelen. Het voorstel getuigt opnieuw van een groot wantrouwen ten aanzien van de magistratuur. Dit blijkt onmiddellijk uit het feit dat de indiener een meerderheid van externen, namelijk professoren en advocaten, wil laten zetelen in de tuchtrechtbank. Opvallend is dat dit wantrouwen blijkbaar niet bestaat ten aanzien, van de advocaten waar de tuchtraad voor advocaten zetelt met vijf advocaten, en de tuchtraad in beroep voor advocaten met slechts één extern lid, namelijk een eerste voorzitter uit het hof van beroep of de door hem aangewezen magistraat, en vier andere leden die advocaat zijn. Bovendien rijst de vraag of de externen wel automatisch over voldoende praktische kennis over het reilen en zeilen van de gerechtelijke wereld beschikken opdat ze een meerwaarde zouden vormen bij het beoordelen van een tuchtzak.

Hierbij moet ook worden opgemerkt dat er niet zes organen zouden zijn die de raadsheren in de tuchtrechtbank aanwijzen, maar wel acht. Ook de arbeidshoven beschikken immers over een eigen algemene vergadering. Het is niet duidelijk waarom gepensioneerde magistraten van eerste aanleg niet langer als raadsheer in de tuchtrechtbank zouden kunnen worden aangewezen.

Het voorstel betreft de personeelsleden niet meer in de tuchtrechtspraak, wat voor hen net een meerwaarde uitmaakte en de tuchtrechtbanken meer legitimiteit gaf.

par rapport aux autres professions judiciaires telles que les avocats, les notaires, les huissiers de justice, etc. qui disposent quant à eux d'une possibilité de recours.

Le ministère public estime que le tribunal disciplinaire doit être composé en majorité de magistrats et qu'un seul siège doit être réservé à un membre externe, comme c'est le cas aujourd'hui. En outre, au moins un magistrat ou membre du personnel, en fonction et non retraité, du même niveau que le prévenu disciplinaire devrait toujours y siéger.

Le ministère public ne peut pas soutenir la proposition de loi de M. Geens dans sa globalité.

La proposition de M. Van Quickenborne intègre l'extension des compétences du tribunal disciplinaire. À ce sujet, il peut être fait intégralement référence à l'avis adressé par le Collège des procureurs généraux au ministre de la Justice, le 4 octobre 2023, qui figurera dans le texte à venir. En résumé, il n'est pas judicieux de confier au tribunal disciplinaire la compétence d'imposer un trajet de remédiation. Sa mission est d'apprécier une affaire disciplinaire et, le cas échéant, d'imposer une sanction disciplinaire. Accompagnement ou remédiation doivent rester de la compétence de l'autorité disciplinaire. Le législateur offre au tribunal disciplinaire une marge suffisante pour lui permettre d'infliger une sanction appropriée, éventuellement assortie de conditions créatives.

Dans son avis, le Collège a également formulé plusieurs observations concernant l'introduction éventuelle d'une nouvelle sanction, à savoir la perte de la qualité de membre de l'Ordre judiciaire. Elles figurent également dans le texte à venir. Par ailleurs, ce texte traite à nouveau du lien entre la mise à la retraite du magistrat et la procédure pénale à charge des magistrats, à savoir le privilège de juridiction.

Le Collège des procureurs souhaite également formuler une recommandation sur la suspension automatique de l'examen de la demande de démission pendant la procédure disciplinaire. L'article 405*quater* du Code judiciaire précise à présent que "Dès qu'une procédure disciplinaire est initiée, l'examen de la demande de démission adressée au Roi ou au ministre de la Justice peut être suspendu jusqu'à la fin de la procédure disciplinaire". Le texte écrit cite *in extenso* un arrêt du tribunal disciplinaire d'appel. Le Collège des procureurs généraux souhaite que, tant que la procédure disciplinaire est en cours, l'examen de la demande de démission soit à nouveau automatiquement suspendu et ne soit plus considéré comme une simple possibilité.

Ook dit is een stap achteruit. Het verlies van een aanleg werkt ook discriminerend ten aanzien van de andere gerechtelijke beroepen zoals de advocaten, de notarissen, de gerechtsdeurwaarders enzovoort, die wel een beroepsmogelijkheid hebben.

Het OM is van mening dat de meerderheid van de leden van de tuchtrechtbank moet bestaan uit magistraten en slechts één plaats voor een extern lid kan worden voorbehouden, zoals nu het geval is. Bovendien zou er altijd minstens één werkend niet gepensioneerde magistraat of personeelslid van hetzelfde niveau als de tuchtbeklaagde moeten zetelen in de tuchtrechtbank.

Het wetsvoorstel van de heer Geens kan in globo niet door het OM worden ondersteund.

Het voorstel van de heer Van Quickenborne heeft de uitbreiding van de bevoegdheden van de tuchtrechtbank opgenomen. Hiervoor kan integraal worden verwezen naar het advies van het College van procureurs-generaal dat op 4 oktober 2023 aan de minister van Justitie werd toegezonden, en dat in de komende tekst zal worden opgenomen. Samengevat komt het erop neer dat het geen goed idee is om de tuchtrechtbank de bevoegdheid toe te kennen een remediëringstraject op te leggen. De tuchtrechtbank heeft ten doel een tuchtzaak te beoordelen en desgevallend een tuchtsanctie op te leggen. Een begeleiding of remediëring moet de bevoegdheid van de tuchtoverheid blijven. De wet biedt de tuchtrechtbank voldoende mogelijkheden om een gepaste sanctie op te leggen, eventueel te combineren met creatieve voorwaarden.

Ook over de mogelijke creatie van de nieuwe straf van verlies van de hoedanigheid van lid van de rechterlijke orde heeft het College in zijn advies een aantal opmerkingen gemaakt. Deze werden ook opgenomen in de komende tekst. In deze tekst wordt ook nog eens de link aangehaald tussen de pensionering van de magistraat en de strafprocedure ten aanzien van de magistraten, het zogenaamde voorrecht van rechtsmacht.

Verder wenst het College van procureurs-generaal ook een aanbeveling te doen met betrekking tot de automatische schorsing van het onderzoek van het verzoek tot ontslag tijdens de tuchtprocedure. Artikel 405*quater* van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt nu dat "zodra een tuchtprocedure is ingesteld, het onderzoek van het verzoek tot ontslag gericht aan de Koning of aan de minister van Justitie kan worden geschorst tot de tuchtprocedure is beëindigd". In de schriftelijke tekst wordt *in extenso* geciteerd uit een arrest van de tuchtrechtbank in hoger beroep. Het College van procureurs-generaal vraagt dat, zolang de tuchtprocedure loopt, het onderzoek van het

Quant à l'évaluation des magistrats dans la proposition de loi de M. Van Quickenborne, il peut être fait référence à l'avis du Collège des procureurs généraux du 4 octobre 2023, qui sera également ajouté au texte à venir. Une remarque s'impose: l'entretien de fonctionnement entre le chef de corps et l'évalué, en tête-à-tête, sans la présence des évaluateurs, présente assurément des avantages. Toutefois, il ne saurait être désigné par le terme d'"entretien de fonctionnement" et devrait être renommé. De tels entretiens peuvent s'avérer pertinents, à la condition d'être facultatifs et de n'être soumis à aucune exigence formelle. Tels qu'ils figurent actuellement dans la proposition de loi, ils sont trop contraignants pour être mis en œuvre dans la pratique – ce qui est trop contraignant pour être appliqué, n'est jamais appliqué. Il conviendrait de remanier le texte en ce sens: pendant la période d'évaluation en cours, un ou plusieurs entretiens de fonctionnement facultatifs peuvent avoir lieu entre le chef de corps ou son délégué et le magistrat concerné, sans formalités à respecter. Chacune des parties peut en faire la demande. Un bref compte rendu écrit de cet entretien devrait suffire. La formation que les évaluateurs sont tenus de suivre représente une obligation et une tâche supplémentaires qui viennent s'ajouter aux nombreuses formations déjà prévues par la loi. Aujourd'hui, il n'est guère aisé de trouver, dans une entité, des magistrats qui soient disposés à assurer la fonction d'évaluateur, qui vient à nouveau s'ajouter au reste. Par ailleurs, tous ne se sentent pas la vocation d'évaluateur, et tous n'ont pas non plus le profil adéquat pour exercer cette fonction. Si une nouvelle formation supplémentaire est requise, il est à craindre que certaines entités peinent à composer un collège d'évaluation.

Le Collège des procureurs généraux a lui-même formulé, dans son avis du 4 octobre 2023, une autre proposition de modification, qui a été reprise à juste titre dans la proposition de M. Van Quickenborne. Le Collège suggère d'apporter les modifications concernées aux articles 412, § 2, et l'article 413, § 4, du Code judiciaire. Elles visent à supprimer l'inégalité entre le premier président de la cour d'appel, habilité à adresser une injonction directe à un échelon inférieur (à savoir le procureur du Roi) visant à l'ouverture d'une enquête disciplinaire, et le procureur général près la cour d'appel, qui ne dispose pas directement de ce pouvoir d'injonction vis-à-vis d'une autorité disciplinaire d'un magistrat d'un tribunal de première instance. Il est déjà arrivé qu'un procureur général juge qu'utile qu'une enquête disciplinaire soit menée à charge d'un juge ou d'un juge d'instruction. Il doit, alors, en faire la demande au procureur du Roi. Pour ce dernier, qui côtoie au quotidien ce juge d'instruction, ouvrir une telle enquête disciplinaire n'est pas toujours simple... Parfois, le procureur du Roi, lorsqu'il est instamment prié d'ouvrir une enquête disciplinaire,

verzoek tot ontslag opnieuw automatisch zou worden geschorst en dit niet meer als een loutere mogelijkheid wordt gezien.

Over de evaluatie van de magistraten in het wetsvoorstel van de heer Van Quickenborne kan worden verwezen naar het advies van het College van procureurs-generaal van 4 oktober 2023. Ook dit zal aan de komende tekst worden toegevoegd. Een punt moet worden aangehaald: het functioneringsgesprek tussen de korpschef en de geëvalueerde, één op één, zonder dat de beoordeelaars erbij zijn, heeft zeker voordelen. Maar dit kan men geen functioneringsgesprek noemen; het zou een andere naam moeten krijgen. Dergelijke gesprekken kunnen zinvol zijn, maar op voorwaarde dat ze facultatief zijn en geen vormvereisten hebben. Zoals ze nu in het wetsvoorstel staan, zijn ze te zwaar om in de praktijk toe te passen. En iets dat te zwaar is om in de praktijk toe te passen, wordt niet toegepast. Het voorstel is de tekst te herwerken, zodat een of meerdere facultatieve functioneringsgesprekken tussen de korpschef of zijn afgevaardigde en de betrokken magistraat, zonder vormvereisten, tijdens de lopende evaluatieperiode kunnen plaatsvinden. Beiden kunnen dit gesprek aanvragen. Een korte schriftelijke neerslag van dit functioneringsgesprek zou moeten volstaan. De opleiding die de evaluatoren moeten volgen is een bijkomende verplichting en een taak naast de vele wettelijk voorziene opleidingen die er al zijn. Het is vandaag ook niet meer zo gemakkelijk om in een entiteit magistraten te vinden die bereid zijn evaluator te zijn. Het is alweer iets dat erbovenop komt. Ook voelt niet iedereen zich geroepen om dit te doen en niet iedereen heeft het juiste profiel om evaluator te zijn. Als er dan ook nog een bijkomende opleiding bij komt, bestaat de vrees dat sommige entiteiten moeilijkheden gaan hebben om een evaluatiecollege samen te stellen.

Het College van procureurs-generaal heeft zelf nog een voorstel tot wijziging in zijn advies van 4 oktober 2023 geformuleerd. Dit voorstel werd terecht in het voorstel van de heer Van Quickenborne overgenomen. Het College van procureurs-generaal vraagt dan ook om deze aanpassingen in artikel 412, § 2, en artikel 413, § 4, van het Gerechtelijk Wetboek door te voeren. Dit om de ongelijkheid weg te werken tussen de eerste voorzitter van het hof van beroep, die wel een rechtstreekse injunctie kan geven aan een lager echelon, namelijk de procureur des Konings, om een tuchtonderzoek te beginnen, en de procureur-generaal bij het hof van beroep, die deze injunctiemogelijkheid niet rechtstreeks heeft ten aanzien van een tuchtverheid van een magistraat van een rechtbank van eerste aanleg. Het is al gebeurd dat een procureur-generaal het nuttig vindt dat een tuchtonderzoek naar een rechter of een onderzoeksrechter

peut se retrancher derrière la demande du procureur général. Mais dans d'autres cas, c'est tout un détour qui est suivi, le premier président recevant une demande de s'adresser au président, etc. Il serait nettement plus simple de confier ce pouvoir d'injonction au procureur général, qui dispose d'un certain recul par rapport au dossier.

Dernier point, particulièrement important: il faut avertir du danger que présente une possible extension du droit, pour un plaignant privé, de saisir lui-même le tribunal disciplinaire d'une plainte. Cette possibilité serait en effet très probablement utilisée comme stratégie visant à contrecarrer le traitement d'affaires correctionnelles majeures: terrorisme, crime organisé à grande échelle ou grand banditisme, entraînant les mêmes problèmes que les procédures de récusation, utilisées à tort et à travers à de seules fins de déstabilisation. L'orateur demande instamment de ne pas l'inclure dans la loi.

e. Exposé de Mme Pascale Monteiro Barreto, présidente de l'Association Syndicale des Magistrats

Mme Pascale Monteiro Barreto, présidente de l'Association Syndicale des Magistrats (ASM), explique que le fil rouge devant guider l'examen des différentes propositions de loi et une réforme éventuelle du régime disciplinaire des magistrats tient à l'importance de la conformité des textes à la jurisprudence de la Cour de Justice de l'Union européenne relative à l'indépendance de la justice. Il faut veiller à éviter toute régression en matière d'organisation judiciaire par des mesures qui porteraient atteinte à l'indépendance des juges.

Mme Monteiro Barreto se réfère aux avis du Conseil supérieur de la Justice, de la Cour de cassation et du Conseil consultatif de la magistrature sur l'absence d'intérêt de lier évaluation et discipline.

L'Association Syndicale des Magistrats (ASM) constate l'absence d'étude d'impact et estime qu'il serait opportun, pour affiner les travaux préparatoires, de solliciter des statistiques auprès des juridictions disciplinaires ou des chefs de corps. Il serait ainsi possible d'évaluer le nombre de poursuites disciplinaires et les éventuelles défaillances dans ces poursuites à l'aune de la procédure actuelle. Une étude d'impact permettrait d'identifier en quoi une réforme du régime disciplinaire serait de nature à restaurer la confiance des citoyens en la justice, si tel est l'objectif des présentes propositions de loi.

zou worden gevoerd. De procureur-generaal moet dit dan vragen aan de procureur des Konings. Voor de procureur des Konings, die elke dag met deze onderzoeksrechter moet werken, is het niet altijd eenvoudig een dergelijk tuchtonderzoek op te starten... Soms wordt er bij de procureur des Konings aangedrongen om een tuchtonderzoek te starten waarbij deze laatste zich kan verschuilen achter de vraag van de procureur-generaal. Of er wordt een hele omweg gevolgd, en de eerste voorzitter wordt aangeschreven met de vraag zich te richten tot de voorzitter enzovoort. Het zou veel gemakkelijker zijn de procureur-generaal, die toch enige afstand heeft, deze injunctiemogelijkheid te geven.

Om af te sluiten, en heel belangrijk, moet er worden gewaarschuwd voor het gevaar van een mogelijke uitbreiding van de rechten voor een private klager om zelf een tuchtklacht aanhangig te maken bij de tuchtrechtbank. Dit zal heel zeker gebruikt worden als contrastrategie in grote strafzaken zoals terrorisme, grote georganiseerde criminaliteit of zwaar banditisme. In navolging van alle problemen die er zijn met de wrakingsprocedures die te pas en te onpas worden gebruikt met als enige doel te destabiliseren, zal ook dit worden gebruikt. Er wordt met aandrang gevraagd dit niet in de wet op te nemen.

e. Uiteenzetting van mevrouw Pascale Monteiro Barreto, voorzitter van de Association Syndicale des Magistrats

Mevrouw Pascale Monteiro Barreto, voorzitter van de Association Syndicale des Magistrats (ASM), geeft aan dat de bestaanbaarheid van de op stapel staande wetgeving met de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie aangaande de onafhankelijkheid van het gerecht de rode draad zou moeten zijn bij de bespreking van de diverse wetsvoorstellen tot hervorming van de tuchtrekking voor magistraten. De rechterlijke organisatie wordt best niet aangetast door maatregelen die de onafhankelijkheid van de rechters ondermijnen.

Mevrouw Monteiro Barreto wijst erop dat in de adviezen van de Hoge Raad voor de Justitie, het Hof van Cassatie en de Adviesraad van de magistratuur wordt aangestipt dat de koppeling van evaluatie en tucht onnodig is.

De Association Syndicale des Magistrats (ASM) stelt vast dat er geen impactstudie werd uitgevoerd en is van oordeel dat het nuttig zou zijn om statistieken op te vragen bij de tuchtrechtbanken of de korpschefs, teneinde de parlementaire voorbereiding te verfijnen. Op die manier zou het aantal tuchtervolgelingen en de eventuele tekortkomingen ervan in het licht van de huidige procedure kunnen worden beoordeeld. Aan de hand van een impactstudie zou kunnen worden nagegaan waarom met een hervorming van het tuchtrecht het vertrouwen

L'oratrice indique que l'intérêt de l'allongement des délais de forclusion ne paraît pas démontré, notamment au regard du cas particulier à l'origine des quatre propositions de loi. Cette situation semble pouvoir avoir été générée par divers facteurs et non par un facteur unique lié à la discipline. Une étude d'impact aurait pu fournir les renseignements à cet égard.

Concernant la proposition DOC 55 3436/001 et la suppression de l'appel, l'intervenante souligne qu'une telle suppression ne repose pas sur une étude d'impact mettant en lumière que le double degré de juridiction serait un frein à la procédure disciplinaire. Sans étude d'impact, cette suppression pourrait constituer une régression du recours effectif en matière disciplinaire.

Mme Monteiro Barreto aborde ensuite la problématique de l'égalité de traitement de manière détaillée, pratique et comparative. En effet, dans la proposition de loi DOC 55 3589/001, il est question de supprimer l'effacement automatique des peines disciplinaires majeures pour les magistrats. Or, le délai d'effacement automatique pour les peines disciplinaires majeures infligées aux magistrats est de 6 ans. C'est le délai le plus long par rapport à d'autres catégories: le délai pour les policiers est de 5 ans, pour les agents de l'État, 18 mois, pour les fonctionnaires flamands, 4 ans, et pour les fonctionnaires bruxellois, 3 ans.

Quel motif justifierait pareille inégalité de traitement? En quoi un tel régime d'exception à l'égard de la magistrature serait-il de nature à restaurer la confiance citoyenne, sauf à l'étendre à l'ensemble des agents de l'État?

Par ailleurs, l'intervenante s'interroge sur le bénéfice pour la société civile d'une sanction disciplinaire à l'égard d'un magistrat à la retraite. Ce point est visé au travers des différentes propositions de loi. Elle fait remarquer que, si la possibilité de poursuivre sur le plan disciplinaire un magistrat à la retraite devait être cumulée avec la proposition de loi DOC 55 3634/001 qui est sans limite de durée, c'est-à-dire faire courir le délai de forclusion soit à partir de la connaissance des faits par le chef de corps soit à partir du dépôt de plainte, il pourrait être considéré, compte tenu du caractère imprescriptible, que seul le décès du magistrat mettrait fin aux poursuites disciplinaires.

La présence de non-magistrats au sein de la juridiction disciplinaire n'est pas de nature, à ce stade, à fournir toutes les garanties d'indépendance de la juridiction. La nomination de juges non professionnels par la Chambre des représentants pourrait avoir une connotation politique

van de burgers in justitie zou worden hersteld, indien zulks het doel van de voorliggende wetsvoorstellen is.

De spreker wijst erop dat de voordelen van een verlenging van de termijnen voor vervallenverklaring niet bewezen lijken, met name in het licht van de specifieke situatie die aanleiding heeft gegeven tot de vier wetsvoorstellen. Die situatie lijkt te zijn veroorzaakt door verscheidene factoren, in plaats van door één factor die verband houdt met tucht. Een impactstudie had ter zake informatie kunnen verschaffen.

Met betrekking tot voorstel DOC 55 3436/001 en de afschaffing van het hoger beroep benadrukt de spreker dat een dergelijke afschaffing niet is gebaseerd op een impactstudie die aantoont dat de dubbele aanleg een obstakel vormt voor tuchtprocedures. Zonder impactstudie bestaat het risico dat dergelijke afschaffing tot een achteruitgang van het effectieve verweer in tuchtzaken leidt.

Mevrouw Monteiro Barreto kaart vervolgens de kwestie van de gelijke behandeling aan op gedetailleerde, praktische en vergelijkende wijze. In wetsvoorstel DOC 55 3589/001 is namelijk sprake van de afschaffing van de automatische uitwijssing van zware tuchtstraffen voor magistraten. De termijn voor automatische uitwijssing van zware tuchtstraffen voor magistraten bedraagt echter 6 jaar. Dat is de langste termijn in vergelijking met andere categorieën: voor politieagenten bedraagt die termijn 5 jaar, voor rijksambtenaren 18 maanden, voor Vlaamse ambtenaren 4 jaar en voor Brusselse ambtenaren 3 jaar.

Wat rechtvaardigt een dergelijke ongelijke behandeling? Hoe kan zulke uitzonderingsregeling voor de magistratuur het vertrouwen van de burgers herstellen indien ze niet wordt uitgebreid tot alle rijksambtenaren?

De spreker vraagt zich ook af welk voordeel de samenleving puurt uit een tuchtstraf jegens een magistraat op rust. Dat aspect komt aan bod in de verschillende wetsvoorstellen. Mevrouw Monteiro Barreto wijst erop dat indien de mogelijkheid om een magistraat op rust tuchtrechtelijk te vervolgen wordt gecombineerd met wetsvoorstel DOC 55 3634/001, men zou kunnen stellen dat alleen het overlijden van de magistraat een dreigende tuchtprocedure zou verhinderen. Voormeld wetsvoorstel beoogt immers dat geen tijdslimiet zou worden gehanteerd, aangezien de vervaltermijn zou aanvangen zodra hetzij de korpschef kennisneemt van de feiten, hetzij klacht wordt ingediend; van verjaring zou geen sprake zijn.

De aanwezigheid van niet-magistraten in de tuchtrechtbanken biedt thans onvoldoende waarborgen voor de

au regard de la répartition des sièges issus du suffrage universel. Le système envisagé ne fournit pas toutes les garanties d'indépendance et d'impartialité requises dans un État de droit. L'intervenante renvoie aux observations du CSJ à cet égard. Par ailleurs, elle constate que rien n'est prévu pour les mesures disciplinaires des juges composant le tribunal disciplinaire.

Elle poursuit brièvement sur la question du parquet disciplinaire permanent. Le coût de sa création n'a pas été envisagé. S'agit-il d'un seul parquet pour tout le pays? Et qu'en est-il des poursuites disciplinaires des membres de ce parquet? Rien n'est prévu à cet égard. L'oratrice insiste aussi sur le fait qu'il ne peut être question de faire dépendre ce parquet permanent du Collège du ministère public et du Collège des cours et tribunaux. Ceux-ci ont été institués dans le cadre de l'autonomie de gestion pour faciliter le fonctionnement et la logistique des juridictions et des parquets, ils n'ont donc pas à intervenir dans le cadre disciplinaire.

L'ASM n'est donc pas favorable à la création d'un parquet unique, mais s'il doit être constitué, il devrait dépendre du Collège des procureurs généraux ou du parquet près de la Cour de cassation.

Mme Monteiro Barreto en vient à un autre point d'attention important, à savoir le recours direct d'un particulier. La proposition de loi DOC 55 3634/001 prévoit en effet la possibilité d'autoriser un particulier à introduire une plainte disciplinaire. L'ASM est d'avis que cette voie de saisine – quelles qu'en soient les modalités – pourrait être utilisée à des fins de pression sur un magistrat dans une affaire particulière et laisse présager de larges difficultés de paralysie d'affaires judiciaires en cours. Il n'est aucunement démontré à ce stade que le mécanisme de la plainte auprès du CSJ, suivie d'un contrôle et d'une enquête, ne serait pas suffisant.

L'oratrice évoque également l'évaluation et le trajet de remédiation qui soulève de nombreuses questions. Qui devra décider du contenu du trajet? Qui contrôlera sa bonne application? S'il faut un accompagnement sur mesure, le magistrat accompagnant aura-t-il une diminution de sa charge de travail? Qu'arrivera-t-il si aucun magistrat n'est volontaire pour accompagner le magistrat concerné?

Elle s'inquiète par ailleurs du fait que le trajet d'accompagnement s'inscrit dans un cadre disciplinaire, or, le métier de magistrat s'exerce, dans son essence, en toute indépendance. Ne faudrait-il pas dès lors prévoir un système de points de formation et des formations

onafhankelijkheid van de rechtscolleges. De benoeming van lekenrechters door de Kamer van volksvertegenwoordigers zou politiek getint kunnen zijn, in die zin dat ze de zetelverdeling zou weerspiegelen die voortvloeit uit het algemeen stemrecht. Het beoogde systeem biedt niet alle waarborgen voor de in een rechtsstaat vereiste onafhankelijkheid en onpartijdigheid. In dat verband verwijst de spreker naar de opmerkingen van de HRJ. Ze vindt ook nergens bepalingen betreffende de tuchtmaatregelen jegens de rechters die deel uitmaken van de tuchtrechtbank.

Vervolgens gaat mevrouw Monteiro Barreto kort in op de kwestie van het permanente parket voor tuchtzaken. Er is niet nagedacht over de kosten van de oprichting daarvan. Gaat het om één parket voor het hele land? Hoe zit het met de tuchtvervolgving van de leden van dat parket? Daarover wordt niets bepaald. De spreker benadrukt voorts dat er geen sprake van kan zijn om dat permanente parket afhankelijk te maken van het College van het openbaar ministerie en het College van de hoven en rechtbanken, want die zijn opgericht om, rekening houdend met de beheersautonomie, de werking en de logistiek van de rechtscolleges en de parketten te vergemakkelijken. Optreden in tuchtzaken valt derhalve buiten hun rol.

De ASM is dan ook geen voorstander van de oprichting van één parket, maar indien er toch een wordt opgericht, moet het afhangen van het College van procureurs-generaal of van het parket bij het Hof van Cassatie.

Mevrouw Monteiro Barreto snijdt een ander belangrijk aspect aan, namelijk de rechtstreekse aanhangigmaking door een particulier. Wetsvoorstel DOC 55 3634/001 beoogt dat een particulier een tuchtklacht zou kunnen indienen. De ASM is van oordeel dat dergelijke aanhangigmaking, ongeacht de nadere regels ter zake, zou kunnen worden gebruikt om druk uit te oefenen op een magistraat in een bepaalde zaak en een groot risico op verlamming van lopende rechtszaken met zich brengt. Het is thans geenszins bewezen dat de regeling met een klacht bij de HRJ, gevolgd door controle en een onderzoek, niet zou volstaan.

De spreker gaat voorts in op de evaluatie en op het remediëringstraject, dat talrijke vragen doet rijzen. Wie beslist over de inhoud van het traject? Wie zal toezien op de correcte toepassing ervan? Als begeleiding op maat nodig is, wordt de werklast van de begeleidende magistraat dan verminderd? Wat gebeurt er als geen enkele magistraat zich vrijwillig aanbiedt om de betrokken magistraat te begeleiden?

De spreker is ook bezorgd over het feit dat het begeleidingstraject deel uitmaakt van een tuchtrechtelijke

obligatoires en collaboration avec l'IFJ, et vérifier que le magistrat a atteint un nombre de points de formation suffisants lors de l'évaluation, en dehors de toute logique disciplinaire? Ce système implique aussi un allongement des délais et peut être comparé avec l'obligation de formation permanente applicable aux avocats.

Mme Monteiro Barreto souhaite conclure son intervention en attirant l'attention des membres sur le manque de magistrats, lequel a été objectivé, au 1er juillet 2023, à plus de 220 individus. Elle avertit que des mesures contreproductives freineraient davantage l'attente légitime du citoyen pour une justice qui fonctionne.

f. Exposé de M. Vincent Macq, président de l'Union professionnelle de la magistrature

M. Vincent Macq relève – fait assez rare pour être souligné – que tous les intervenants sont sur la même longueur d'onde. Comment se passent l'évaluation et la discipline sur le terrain?

L'évaluation

L'évaluation est un moment très important pour tous les magistrats et est prise très au sérieux. Le chef de corps et deux magistrats évaluateurs élus font le point avec le magistrat évalué sur ce que fait l'organisation, les attentes de celle-ci, la façon d'améliorer son propre fonctionnement, et de rectifier éventuellement ce qui ne fonctionne pas.

M. Macq affirme que le problème fondamental ne réside pas dans les textes. En effet, le Code judiciaire prévoit déjà un entretien d'évaluation tous les trois ans, ainsi que la possibilité d'un entretien d'évaluation anticipatif si nécessaire, à la moindre difficulté, et des entretiens de fonction. Les outils sont donc bien inscrits dans la loi aujourd'hui.

Pour mieux faire comprendre la réalité de terrain, l'intervenant donne l'exemple d'un chef de corps et de deux évaluateurs qui doivent évaluer 35 magistrats. Sachant qu'une évaluation prend au moins une après-midi, cela signifie qu'un mois par an serait consacré aux évaluations. Or, tous travaillent à flux tendu. La difficulté ne réside donc pas dans les textes, mais dans la possibilité de faire une évaluation intelligente, à savoir un moment où quatre personnes discutent dans un climat de confiance avec l'objectif de progresser.

M. Macq est favorable au maintien de l'évaluation, mais remarque que le texte examiné semble envisager plus de contraintes, de lourdeurs et de charges pour les chefs de corps, les magistrats évaluateurs et les magistrats

context, terwijl het beroep van magistraat wezenlijk volstrekt onafhankelijk moet worden uitgeoefend. Moet er dan geen systeem met opleidingspunten en verplichte opleidingen worden ingevoerd, in samenwerking met het IGO, waarna bij de evaluatie wordt nagegaan of de magistraat voldoende opleidingspunten heeft behaald, los van enige tuchtrechtelijke logica? Dergelijk systeem vereist ook langere termijnen en kan worden vergeleken met de bijscholingsverplichting voor advocaten.

Tot slot van haar uiteenzetting vestigt mevrouw Monteiro Barreto de aandacht van de commissie op het feit dat er op 1 juli 2023 objectief gezien 220 magistraten te weinig waren. Ze waarschuwt ervoor dat contraproductieve maatregelen de terechte verwachtingen van de burgers inzake een correct functionerend gerecht nog meer zullen ondermijnen.

f. Uiteenzetting van de heer Vincent Macq, voorzitter van de Union professionnelle de la magistrature

De heer Vincent Macq kan er niet aan voorbij – het gebeurt nu eenmaal zelden – dat alle sprekers op dezelfde golflengte zitten. Hoe worden evaluatie en tucht in de praktijk aangepakt?

Evaluatie

De evaluatie is een uiterst belangrijk moment voor alle magistraten en wordt dan ook heel serieus genomen. De korpschef en twee verkozen magistraten-evaluateurs overlopen samen met de geëvalueerde magistraat de werking en de verwachtingen van de organisatie, en bespreken hoe de magistraat zijn functioneren kan verbeteren en eventuele tekortkomingen kan bijsturen.

De heer Macq stelt dat het elementaire probleem niet in de regelgeving schuilt. Het Gerechtelijk Wetboek bepaalt nu al dat er om de drie jaar een evaluatiegesprek moet plaatsvinden; zo nodig kan die evaluatie ook vroeger gebeuren en bij het minste probleem zijn functioneringsgesprekken mogelijk. De instrumenten zijn dus wel degelijk wettelijk verankerd.

Voor een beter inzicht in hoe een en ander in de praktijk verloopt, geeft de spreker het voorbeeld van een korpschef en twee evaluateurs die 35 magistraten moeten beoordelen. In de wetenschap dat een evaluatie minstens een hele namiddag in beslag neemt, zou dus één volledige maand per jaar worden besteed aan evaluaties. Nu al staat eenieder echter het water aan de lippen. Het knelpunt is dus niet de inhoud van de reglementering, maar wel de beschikbare tijd voor een kwaliteitsvolle evaluatie waarbij vier mensen in onderling vertrouwen bespreken wat er beter kan.

eux-mêmes. Un parquet de 80 personnes n'est pas un parquet de cinq personnes, il faut de la souplesse. Il déclare qu'un entretien par an n'est pas tenable – les lois doivent être réalistes – et invite les membres à réfléchir à ce qui sera fait des textes sur le terrain.

Quant aux critères d'évaluation, l'orateur considère qu'ils peuvent être revus car les listes de questions sont lourdes à remplir pour les magistrats concernés.

L'Union professionnelle de la magistrature souhaite créer un climat serein, positif et de confiance. Si, à l'évaluation, est lié un élément de sanction possible, comment garder un climat serein? M. Macq propose de réfléchir à un dispositif qui permettrait d'atteindre l'objectif commun.

Le régime disciplinaire

Comme ancien procureur du Roi de Namur, M. Macq a régulièrement siégé devant le tribunal disciplinaire et le tribunal disciplinaire d'appel. Il déclare que les magistrats qui font du droit disciplinaire travaillent de manière professionnelle, c'est pourquoi il accepte difficilement de lire une sorte de méfiance en préambule de la proposition de loi examinée. Elle est en effet contraire aux réalités de terrain et remet profondément en question les magistrats.

Il souligne que la proposition de loi parle seulement du tribunal disciplinaire, qui prononce les peines disciplinaires majeures, et pas des peines disciplinaires mineures. Celles-ci constituent pourtant la grande majorité du droit disciplinaire. Le Parlement fait-il confiance aux magistrats sur ce dernier aspect? Pourquoi ne pas leur faire confiance pour le reste?

De plus, un tribunal disciplinaire composé d'une majorité de membres extérieurs à la magistrature poserait vraiment un problème de confiance, outre les problèmes de légalité.

L'intervenant s'interroge sur l'opportunité de créer un parquet national disciplinaire qui serait composé de trois personnes. M. Macq indique que travailler pour le tribunal disciplinaire n'est pas un travail à temps plein et, au vu de l'enveloppe budgétaire actuelle fermée, avec des parquets et des juridictions en sous-effectifs, il ne faudrait pas créer encore un organe supplémentaire qui n'apportera aucune plus-value.

M. Macq conclut qu'il y a d'autres priorités que la création d'un parquet disciplinaire ne répondant pas à

De heer Macq vindt dat de evaluatie moet blijven bestaan, maar is van oordeel dat de voorliggende tekst meer verplichtingen, rompslomp en werkdruk teweeg zal brengen, niet alleen voor de korpschefs en de magistraten-evaluatoren, maar ook voor de magistraten zelf. Een parket van tachtig medewerkers is niet te vergelijken met een van vijf collega's. Flexibiliteit is dan ook aan de orde. De spreker stelt dat een jaarlijks gesprek onhaalbaar is – de wetgeving moet realistisch zijn – en vraagt de leden om na te denken over hoe de reglementering in het veld zal worden toegepast.

Wat de evaluatiecriteria betreft, vindt de spreker dat ze voor verbetering vatbaar zijn. De vragenlijsten zijn immers een hele kluif voor de betrokken magistraten.

De Union professionnelle de la magistrature wil een sereen en positief vertrouwensklimaat scheppen. Hoe kan die sereniteit evenwel worden bewaard indien een evaluatie tot een sanctie kan leiden? De heer Macq oppert om na te denken over een regeling die het gezamenlijke doel dient.

Tuchtrechtelijk stelsel

Als voormalig procureur des Konings van Namen heeft de heer Macq frequent requisitoir gehouden voor de tuchtrechtbank en de tuchtrechtbank in hoger beroep. Hij stelt dat de tuchtrechtmagistraten professioneel te werk gaan. Daarom stoort het hem dat de toelichting van het voorliggende wetsvoorstel doordeesemd lijkt te zijn van een zeker wantrouwen. De werkelijkheid in het veld geeft daar geen aanleiding toe, maar dergelijke houding leidt wel tot ernstige twijfels over de betrokken magistraten.

De spreker benadrukt dat in het wetsvoorstel alleen sprake is van de tuchtrechtbank, die de zware tuchtstraffen uitspreekt, en dat het nergens gaat over de lichte tuchtstraffen. Die maken nochtans het gros van het tuchtrecht uit. Heeft het Parlement met betrekking tot laatstgenoemd punt vertrouwen in de magistraten? Waarom worden ze dan voor het overige niet vertrouwd?

Bovendien zou een tuchtrechtbank die vooral uit leden van buiten de magistratuur is samengesteld, een heus vertrouwensprobleem inhouden, om nog te zwijgen van de wankelende wettigheid.

De spreker heeft zijn bedenkingen bij de wenselijkheid van de oprichting van een nationaal tuchtparket met drie leden. De heer Macq stelt dat werken voor de tuchtrechtbank geen voltijdse betrekking is. Gelet op de huidige gesloten begrotingsenveloppe en op de onderbezette parketten en rechtscolleges, is het onwenselijk

des objectifs clairs. Il propose avant tout de renforcer les parquets qui sont chargés de cette matière, d'amener des juristes auprès des tribunaux compétents du côté flamand et francophone, donner de l'appui au parquet général de Bruxelles et au greffe de la cour d'appel de Bruxelles. Pourquoi ne pas déjà remplir les fonctions déjà en attente de nomination plutôt que de créer de nouvelles fonctions?

g. Exposé de Mme Evelien De Kezel, représentante de Magistratuur & Maatschappij

Mme Evelien De Kezel explique que pour *Magistratuur & Maatschappij* (M&M), les justiciables – *a fortiori* les plus vulnérables d'entre eux – doivent pouvoir faire confiance en toutes circonstances au service public assuré par la Justice, notamment lorsqu'il s'agit de les protéger des abus de droit et des illégalités, y compris si ceux-ci émanent des pouvoirs publics. L'autonomie et l'indépendance de la magistrature ne relèvent pas seulement du droit constitutionnel et international, mais constituent également une caractéristique essentielle du service public rendu par la Justice.

M&M estime dès lors que toute réforme législative portant sur la discipline et l'évaluation des magistrats doit veiller à ce que l'indépendance de la Justice, en tant que troisième pouvoir étatique, soit garantie à tout moment. En outre, chaque réforme législative de l'évaluation et de la discipline des magistrats doit s'accompagner d'une réflexion concernant sa contribution réelle à la qualité du fonctionnement de la Justice et, surtout, ses avantages pour les citoyens, pour les justiciables. Plusieurs éléments des propositions de loi à l'examen porteraient préjudice à la résilience judiciaire et hypothéqueraient ainsi l'indépendance du fonctionnement du pouvoir judiciaire. Il s'agit des points suivants:

— accorder à des personnes externes un droit de vote dans la détermination des sanctions disciplinaires;

— l'imposition de sanctions disciplinaires toujours plus nombreuses et sévères, et même l'allongement de six à douze mois du délai pour intenter une action disciplinaire, sans que la nécessité de cette mesure ne soit jamais explicitée. Face à une modification législative d'une telle envergure, on pourrait certainement s'attendre à ce que sa nécessité soit argumentée, solides preuves matérielles à l'appui, durant les travaux parlementaires;

— permettre aux citoyens de saisir, sans aucun filtre, le tribunal disciplinaire d'une plainte à laquelle le procureur disciplinaire n'a pas donné suite – certes par l'intermédiaire d'un avocat à la Cour de cassation. Cette dernière obligation apparaît comme un frein, mais il n'en

een bijkomende instantie zonder enige meerwaarde in het leven te roepen.

De heer Macq besluit dat er andere prioriteiten zijn dan de oprichting van een tuchtparket zonder duidelijke doelstellingen. Hij oppert om bovenal de voor deze materie bevoegde parketten te versterken, de bevoegde rechtbanken langs Vlaamse en Franstalige zijde te bemannen met extra juristen en het parket-generaal van Brussel en de griffie van het hof van beroep te Brussel te ondersteunen. Is het niet beter om eerst de functies in te vullen die op een benoeming wachten, in de plaats van nieuwe functies te creëren?

g. Uiteenzetting van mevrouw Evelien De Kezel, vertegenwoordigster van Magistratuur & Maatschappij

Mevrouw Evelien De Kezel zet uiteen dat het uitgangspunt van *Magistratuur & Maatschappij* (M&M) is dat rechtzoekenden te allen tijde op de openbare dienst van Justitie moeten kunnen vertrouwen, onder meer voor bescherming tegen rechtsmisbruik en tegen elk onwettig optreden, ook van de overheid. Dat geldt voor de kwetsbaarsten onder de rechtzoekenden nog het meest. De autonomie en de onafhankelijkheid van de magistratuur is niet alleen een grondwettelijk en internationaalrechtelijk gegeven maar ook een noodzakelijke eigenschap van de openbare dienst van Justitie.

Daarom moet voor M&M elke wetgevende hervorming van zowel tucht als van evaluatie van magistraten erop toezien dat de onafhankelijkheid van het gerecht als derde staatsmacht blijvend wordt gewaarborgd. Daarnaast moet bij elke wetgevende hervorming van evaluatie en tucht van magistraten ook de vraag durven worden gesteld in welke mate de voorgestelde hervorming nu daadwerkelijk bijdraagt aan de kwaliteitsvolle werking van het gerecht en vooral wat de burgers, de rechtzoekenden, eraan hebben. Een aantal elementen in de voorliggende wetsvoorstellen ondergraven de rechterlijke weerbaarheid en hypothekeren daarmee de onafhankelijke werking van Justitie. Deze elementen zijn:

— het verlenen van stemrecht aan externen bij de bepaling van tuchtstraffen;

— het opleggen van telkens meer en hardere tuchtstraffen en zelfs ook het verlengen van de termijn om een tuchtvordering in te dienen van 6 maanden naar 12 maanden, zonder dat eigenlijk echt duidelijk is waarom dit precies nodig is. Wat men bij een dergelijke belangrijke wetwijziging toch minstens zou mogen verwachten is dat de noodzaak daartoe in de parlementaire voorbereidingen evidence-based wordt beargumenteerd en gemotiveerd;

est rien dans la pratique. L'incertitude règne encore sur la possibilité, pour un particulier, d'introduire une plainte disciplinaire "sur réquisition et projet" par l'intermédiaire d'un avocat à la Cour de cassation qui lui prêterait son ministère à cet effet. Il en résulterait que ce frein n'est pas réellement intrinsèque mais plutôt destiné à s'appliquer aux citoyens qui n'ont pas les moyens de supporter le coût supplémentaire d'un avocat à la Cour de cassation.

Pour M&M, il est essentiel que les parlementaires soient bien conscients de la menace que ces propositions font peser sur les magistrats. Dans des pays comme la Pologne et la Hongrie, des personnalités politiques ont déjà instrumentalisé le droit disciplinaire pour mettre les juges au pas. Même si, comme nous l'espérons, ce péril ne se concrétisera pas en Belgique dans l'immédiat, il reste important de réaliser que la simple menace d'une procédure disciplinaire deviendra un instrument de poids pour mettre les juges sous l'éteignoir, davantage qu'à l'heure actuelle. Ce constat découle en particulier des points suivants: le fait que tout un chacun pourra tenter ou influencer une procédure disciplinaire, que des tiers, non-magistrats, pourront participer à la détermination de la sévérité des sanctions, que le délai imparti pour déposer plainte sera considérablement rallongé, et que le parquet mis en place sera aussi évalué à l'aune du nombre de dossiers traités (flux sortant). Ladite menace pèsera bien plus lourd qu'une sanction disciplinaire en tant que telle.

M&M préconise de jeter un nouveau regard critique sur les propositions de loi à l'examen et, en tout état de cause, de continuer à veiller à ce que les justiciables puissent continuer à obtenir justice devant les tribunaux. Et ce, indépendamment des influences politiques, de la hiérarchie, des pressions économiques ou de toute autre forme de menace ou de violence. Il convient également de mentionner, dans ce cadre, que les juristes optant pour une carrière de magistrat sont déjà trop peu nombreux à l'heure actuelle.

La proposition de loi de M. Van Quickenborne et de Mme Gabriëls renferme une curieuse contradiction sur l'évaluation des magistrats, entre les objectifs auxquels l'on peut souscrire (à savoir le *coaching* positif et le *feed-back*), et leur mise en œuvre concrète dans le texte légal. Il est question dans ce texte d'entretiens d'évaluation plus formels qui, à résultat insuffisant, mènent à l'imposition de sanctions et de trajets de remédiation, confondant donc discipline et évaluation. Celles-ci poursuivent cependant chacune un objectif distinct et ne peuvent être assimilées l'une à l'autre. Ces modifications sont manifestement destinées à permettre de remédier aux dysfonctionnements affichés par un nombre particulièrement restreint de magistrats. Or

— het mogelijk maken voor burgers om zomaar tucht-klachten te initiëren bij de tuchtrechtbank wanneer de procureur in tuchtzaken geen verder gevolg geeft aan een klacht van een particulier, weliswaar via een advocaat bij het Hof van Cassatie. Dat laatste lijkt een rem, maar is het in werkelijkheid niet. Het is nog onduidelijk of een tuchtklacht die door een particulier wordt ingediend ook naar concept en op vordering kan worden ingediend door een advocaat bij het Hof van Cassatie die daartoe zijn ambt verleent. Dit zou betekenen dat de rem geen echte inhoudelijke rem is, maar eerder een financiële rem voor burgers die niet de mogelijkheid hebben om de extra kosten van een cassatieadvocaat te dragen.

Het is voor M&M zeer belangrijk dat de parlements-leden zich goed realiseren welke dreiging van die voorstellen voor magistraten uitgaat. In landen als Polen en Hongarije werd het tuchtrecht door politici al ingezet als een instrument om rechters meer naar de eigen hand te zetten. Zelfs als dat in België wellicht en hopelijk niet meteen het geval zal zijn, is het toch belangrijk dat men zich realiseert dat alleen al de dreiging van een tuchtprocedure die door om het even wie kan worden opgestart of beïnvloed, waar derden, niet-magistraten, een zeg krijgen in het bepalen van de hoogte van de straffen, waarbij klachten gedurende een veel langere termijn kunnen worden ingesteld en waarbij een parket wordt opgericht dat ook op outputcijfers zal worden gewaardeerd, een veel belangrijker instrument vormt om collega-rechters monddood te maken dan een tuchtsanctie zelf.

M&M pleit ervoor de voorliggende wetsvoorstellen nog eens kritisch te bekijken en er in ieder geval over te blijven waken dat rechtzoekenden recht kunnen blijven vinden bij de rechtbanken, los van politieke invloeden, hiërarchie, economische druk of een andere vorm van dreiging of geweld. In dat verband dient ook te worden vermeld dat er nu al te weinig juristen nog kiezen voor de job van magistraat.

Wat de evaluatie betreft, is er een merkwaardige tegenstelling in het voorliggende wetsvoorstel van de heer Van Quickenborne en van mevrouw Gabriëls inzake de evaluatie van magistraten tussen de doelstellingen die kunnen worden bijgetreden, met name positieve coaching en feedback, en de reële uitwerking daarvan in de wettekst. In die wettekst is er sprake van meer formele evaluatiegesprekken die bij een onvoldoend resultaat leiden tot het opleggen van sancties en remediëringstrajecten, waarbij dus tucht en evaluatie

les magistrats diligents, qui constituent une écrasante majorité, y seraient également soumis.

De nos jours, il est généralement admis, en matière de management, que les entretiens formels d'évaluation devraient être totalement supprimés: ils sont parfaitement inutiles et peuvent même avoir un effet négatif. Des entretiens de fonctionnement informels et confidentiels sont une meilleure manière de favoriser autant que possible l'adéquation des besoins de la Justice et de l'organisation judiciaire aux capacités et ambitions de chaque magistrat, à l'aide d'un *coaching* positif et d'un *feed-back*. Les entretiens d'évaluation formels consignés dans un dossier doivent être supprimés. À tout le moins, ils ne devraient pas pouvoir porter préjudice à un magistrat durant toute sa carrière. Les entretiens de fonctionnement doivent être informels et confidentiels. C'est le seul moyen de permettre suffisamment aux juges de parler ouvertement de leurs erreurs et de leurs fautes, et de procéder à des partages de connaissances et d'expériences sur ce qui peut mal tourner – et comment l'éviter. Nombre d'éléments relevant de ces principes sont déjà présents dans la pratique aujourd'hui, ainsi que dans la proposition de loi à l'examen déposée par M. Van Quickenborne et Mme Gabriëls. Mais cette dernière affiche certains tiraillements, chaque pas en avant étant suivi d'un pas en arrière.

La discipline et l'évaluation ont évidemment leur utilité dans une organisation. Les dysfonctionnements d'une organisation telle que la Justice seraient toutefois mieux traités au niveau méso, c'est-à-dire au niveau des juridictions, et au niveau macro, à savoir celui de l'organisation judiciaire elle-même. Lorsqu'un incident survient, les regards se focalisent parfois exagérément sur certains magistrats pris individuellement. Tout magistrat ou tout juge fait pourtant partie de toute une chaîne, en arrière-plan, dont la solidité ou la faiblesse se reflètera dans son travail. Il est urgent d'examiner comment le CSJ pourrait davantage être soutenu dans la détection d'éventuels problèmes systémiques au sein de l'organisation judiciaire et comment ce même CSJ pourrait être plus spécifiquement affecté à la mise en place solutions structurelles.

3. Échange de vues

a. Questions et observations des membres

Mme Katja Gabriëls (*Open Vld*) souligne que la proposition de loi que M. Van Quickenborne et elle-même ont déposée ne découle absolument pas d'une quelconque méfiance envers la magistrature dans son ensemble. Par contre, une discipline et une évaluation adéquates sont importantes puisqu'elles garantissent

worden vermengd. Tucht en evaluatie hebben afzonderlijke doelstellingen en kunnen niet met elkaar worden vermengd. Deze aanpassingen zijn kennelijk bedoeld om een zeer beperkt aantal disfunctionerende magistraten te kunnen aanpakken, terwijl de overgrote meerderheid van de correct werkende magistraten hier ook aan zou worden onderworpen.

Welnu, moderne managementinzichten leren dat formele evaluatiegesprekken beter volledig zouden worden afgeschaft, omdat ze absoluut geen of zelfs een negatief effect hebben. Informele en vertrouwelijke functioneringsgesprekken zijn een beter middel om via positieve coaching en feedback de noden van de organisatie van gerecht en Justitie en de capaciteiten en ambitie van elke magistraat zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen. Formele evaluatiegesprekken met een neerslag in het dossier moeten worden afgeschaft. Minstens mogen deze een magistraat niet gedurende zijn volledige carrière blijven achtervolgen. Functioneringsgesprekken moeten informeel en vertrouwelijk zijn. Alleen zo is er voor rechters voldoende ruimte om openlijk te spreken over fouten en vergissingen, en kennis en ervaring over wat mis kan gaan en hoe dit te voorkomen, uit te wisselen. Vele elementen daarvan kunnen reeds vandaag in de huidige praktijk worden teruggevonden, ook in het voorliggende wetsvoorstel van de heer Van Quickenborne en van mevrouw Gabriëls, maar dat wetsvoorstel hinkt toch op twee benen. Er wordt enerzijds een stap vooruit gezet, maar anderzijds ook een stap achteruit.

Tucht en evaluatie hebben uiteraard hun nut in een organisatie. Maar disfuncties in een organisatie zoals Justitie kunnen best op mesoniveau, dit wel zeggen op het niveau van de gerechten, worden aangepakt, en op macroniveau, op het niveau van de organisatie van Justitie zelf. Er wordt bij incidenten soms te veel gefocust op individuele magistraten. Een magistraat of een rechter is maar zo sterk of zo zwak als de achterliggende keten waarin hij of zij werkzaam is en die hem of haar faciliteert om zijn of haar werk goed te doen. Er moet met aandrang onderzocht worden hoe de HRJ beter kan worden ondersteund wat betreft de detectie van eventuele systeemfouten binnen de organisatie van Justitie, en hoe de capaciteit van de HRJ met meer focus op structurele oplossingen kan worden ingezet.

3. Gedachtewisseling

a. Vragen en opmerkingen van de leden

Mevrouw Katja Gabriëls (*Open Vld*) benadrukt dat het door haar en de heer Van Quickenborne ingediende wetsvoorstel het wantrouwen van de volledige magistratuur

le bon fonctionnement de l'organisation, tout en bénéficiant donc aussi aux magistrats diligents, qui constituent assurément une grande majorité. Il s'agit de parvenir à un texte bénéficiant d'un large soutien. Et moins il y aura de dossiers, mieux ce sera.

M. Christoph D'Haese (N-VA) n'a assurément pas l'intention de se montrer critique envers le fonctionnement de la Justice; ce serait totalement déplacé. Le groupe N-VA a toute confiance en la Justice. Il existe une distinction fondamentale entre le pouvoir législatif et le pouvoir judiciaire. Le premier est éphémère; les prochaines élections le rappelleront à tous. Il en va différemment du pouvoir judiciaire.

Les cours et tribunaux sont tenus de déposer un rapport d'activité au Parlement. Le nombre d'affaires disciplinaires qui s'y trouve mentionné est, presque inexplicablement, très peu élevé.

Les responsables politiques doivent parfois mener des conversations difficiles, comme par exemple, en tête-à-tête, avec le père de Julie Van Espen. Des réponses doivent également être apportées aux questions qui ressortent très objectivement de certaines constatations. Le système doit ensuite être examiné de près. L'indépendance du pouvoir judiciaire, de même que les arguments de tous les orateurs visant à préserver et garantir cette indépendance, suscitent un profond respect. Lorsque les choses tournent mal, par contre, cette caractéristique devient le talon d'Achille de la Justice. Si une faute a réellement été commise, le débat est tout autre. Et faire passer le délai de six à douze mois ne sera pas suffisant et ne permettra pas d'aller au fond du problème.

Avec des accents divers, tous les avis se rejoignent sur l'importance fondamentale de dissocier la discipline et l'évaluation. Il s'agit effectivement de deux choses bien différentes. La discipline concerne les infractions. Est-il réellement positif d'être jugé par ses pairs? La question mérite d'être posée. Ils connaissent évidemment le terrain et la pratique, et sont donc à même d'apprécier opportunément certaines situations. L'indépendance est-elle alors totalement préservée, en revanche? Un membre du corps connaît les rouages de la fonction, ce qui peut présenter des avantages et des inconvénients.

Il conviendra probablement d'examiner ce sujet durant la prochaine législature. Les différents accents donnés par les orateurs doivent être pris en compte. Mais il est nécessaire d'agir. Partir du système en place est préférable, mais il doit être perfectionné. Garder à l'esprit ce point de départ est indispensable. Tous les orateurs ont déclaré, de l'une ou l'autre manière, que le système

absolument pas d'argumentaire a. Wel is een goede tucht en evaluatie belangrijk omdat dit voor een goed werkende organisatie zorgt en dus van belang is voor al de goed werkende magistraten, die zeker in de absolute meerderheid zijn. Er moet gezocht worden naar een gedragen tekst. En hoe minder dossiers hoe beter.

De heer Christoph D'Haese (N-VA) heeft zeker niet de bedoeling om zich negatief over het functioneren van Justitie uit te laten. Dit zou totaal misplaatst zijn. De NVA-fractie heeft het volste vertrouwen in Justitie. Er is wel een essentieel onderscheid tussen de wetgevende en de rechterlijke macht. De wetgevende macht is zeer tijdelijk; de komende verkiezingen zullen iedereen daaraan herinneren. Voor de rechterlijke macht is er toch een andere situatie.

De hoven en de rechtbanken zijn verplicht bij het Parlement een activiteitenverslag neer te leggen. Het is interessant om te zien hoeveel tuchtzaken er zijn. Het is minder dan minder, een bijna niet te verklaren cijfer.

Soms moeten politici moeilijke gesprekken voeren, zoals een een-op-eengesprek met de vader van Julie Van Espen. Ook moeten er antwoorden worden gegeven op vragen die in bepaalde vaststellingen heel objectief naar voren komen. Dan wordt het systeem tegen het licht gehouden. Er is een heel groot respect voor de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en de argumenten van alle sprekers voor het behouden en garanderen van deze onafhankelijkheid. Maar als het fout gaat wordt dat de achillespees van Justitie. Als de fout een echte fout is, wordt het een totaal ander debat. En dat wordt niet opgelost met het verlengen van een termijn van zes naar twaalf maanden. Dat raakt de kern van de zaak niet.

Alle adviezen vermelden, met andere klemtonen, dat het essentieel is dat tucht en evaluatie worden gescheiden. Evaluatie en tucht zijn verschillende zaken. Tucht gaat over inbreuken. De vraag moet gesteld worden of het wel goed is door gelijken te worden beoordeeld. Ze kennen natuurlijk het terrein en kunnen zaken goed inschatten omdat ze weten hoe de praktijk is. Anderzijds is dat niet zo onafhankelijk. Een lid van het korps weet hoe het eraan toegaat, wat voor- en nadelen kan hebben.

Het wordt waarschijnlijk iets dat in de volgende zittingsperiode zal moeten worden bekeken. Er moet worden geluisterd naar de verschillende accenten die door de sprekers werden gelegd. Maar er is wel iets nodig. Er kan

actuel n'est pas idéal. L'accent doit être mis sur l'amélioration, et non sur la méfiance ou la sanction. Il s'agit de ne pas décourager d'emblée les nouveaux venus dans les rangs de la Justice par un droit disciplinaire trop strict.

La Justice ne parle, *in fine*, qu'un seul langage, celui de la vérité. Si des dysfonctionnements sont présents, ils doivent pouvoir être abordés sous l'angle de l'amélioration: cela permettra un travail législatif correct. Le groupe N-VA est disposé à soutenir les propositions, de quelque parti qu'elles émanent, mais toujours en concertation avec la Justice – et le nécessaire travail de concertation est encore long. De solides arguments juridiques ont été avancés. La prolongation d'un délai n'est que de la poudre aux yeux. C'est mieux que rien, mais c'est insuffisant. Sans doute conviendrait-il de prendre des mesures davantage étayées sur le plan juridico-technique.

M. Stefaan Van Hecke (*Ecolo-Groen*) a écouté très attentivement tous les avis. La proposition de loi sur la procédure disciplinaire est, toutefois, le fruit d'années de travail. Il y a eu, aussi, la lettre ouverte de la famille Van Espen. Il y a eu l'audit assez pointu du CSJ, qui a identifié toute une liste de dysfonctionnements et de choses qui se sont mal déroulées. La famille a reçu une réponse quelque temps plus tard, mais à un moment où l'affaire n'avait pas encore été examinée. Lorsque le procès d'assises a débuté et que les membres de cette famille et leurs avocats ont pu consulter le dossier répressif, ils ont constaté que des erreurs avaient été commises. Ils ont alors demandé à la Justice si une procédure disciplinaire pouvait être intentée. Pour toute réponse, ils se sont vu notifier, froidement, que le délai de six mois était dépassé.

Selon de nombreux orateurs, l'allongement du délai de six mois est inutile et il n'est pas nécessaire préciser le moment à partir duquel ce délai doit prendre cours. Mais quelle réponse apporter, alors, à la famille qui se fait ainsi débouter, alors qu'un audit du CSJ révèle un grand nombre de dysfonctionnements? On pourrait à tout le moins s'attendre à une enquête sur l'éventualité de faits disciplinaires. Cette situation est d'une injustice criante. Les représentants, du peuple, eux, ont estimé qu'une enquête s'imposait. Ils sont alors passés à l'action. Ils ont demandé de recevoir les rapports annuels; certains ont pu être consultés, d'autres ne leur sont pas parvenus. Manifestement, ces rapports n'ont pas tous été envoyés, ou un problème est survenu quelque part. Une question parlementaire a été posée au ministre de la Justice à ce propos, et tous les rapports annuels manquants ont été annexés à sa réponse.

best vertrokken worden vanuit het bestaande systeem, maar er is wel verbetering nodig. Dat uitgangspunt mag niet uit het oog worden verloren. Alle sprekers hebben toch ook op een of andere manier gezegd dat het huidige systeem niet het best mogelijke is. De focus moet liggen op verbetering, niet op wantrouwen of straffen. Nieuwe krachten in Justitie mogen niet van in het begin door een te streng tuchtrecht worden ontgoocheld.

In Justitie kan men zich maar in één taal verstaanbaar maken, en dat is de taal van de waarheid. Als er disfuncties zijn, dan moeten die met een goede focus op verbetering kunnen worden aangepakt. Op die manier kan er correct wetgevend werk worden gedaan. Zo kan de N-VA-fractie, over de partijgrenzen heen, voorstellen van welke partij ook steunen, maar altijd in overleg met Justitie. Er is nog heel wat overleg nodig. Er werden sterke juridische argumenten aangedragen. De verlenging van een termijn is gewoon windowdressing. Het is iets, maar het moet verder gaan. En het moet wellicht ook op een andere manier juridisch-technisch worden onderbouwd.

De heer Stefaan Van Hecke (*Ecolo-Groen*) heeft heel aandachtig geluisterd naar de adviezen. Maar het wetsvoorstel over de tuchtprocedure is het resultaat van jaren werk. Er was ook de open brief van de familie Van Espen. Er was de vrij scherpe audit van de HRJ, met een hele lijst van disfuncties, zaken die fout gelopen zijn. Een tijdje later krijgt de familie dat, wel op een moment dat de zaak nog moet voorkomen. Als de assisenzaak voorkomt en ze met hun advocaten inzage krijgen in het strafdossier stellen ze vast dat er wel fouten zijn gebeurd. Ze vragen dan of Justitie hieraan iets tuchtrechtelijk zal doen. Als antwoord krijgen ze, sec, een briefje dat de termijn van zes maanden is verstreken.

Vele sprekers hebben gezegd dat het niet nodig is de termijn van zes maanden te verlengen en dat het niet is nodig om te voorzien vanaf wanneer deze termijn moet beginnen lopen. Maar wat is dan het antwoord dat kan worden gegeven aan de familie die dat tegenkomt, op een moment dat er een audit is van de HRJ waarin heel wat disfuncties staan, en waar toch van kan worden verwacht dat er minstens zou worden onderzocht of er geen tuchtrechtelijke feiten zijn. Dat voelt zeer onrechtvaardig aan. Als dit door de volksvertegenwoordigers wordt gezien, is hun reactie dat dit toch dient te worden bekeken. En men gaat aan de slag. De jaarverslagen worden bij de Kamer opgevraagd en een aantal kan men inzien, een aantal krijgt men niet. Blijkbaar zijn ze niet allemaal overgemaakt. Of er is iets misgelopen. Er wordt een parlementaire vraag aan de minister van

La nécessité a alors été soulignée de mener, avant tout, une analyse adéquate du droit disciplinaire en vigueur avant d'introduire une proposition de loi. Une analyse approfondie a été réalisée. Un greffier est poursuivi pour excès de vitesse ou pour avoir trop bu... Les rapports n'ont pas toujours été établis de manière uniforme. À un moment, la durée moyenne de traitement d'une affaire a été demandée. Le rapport du tribunal disciplinaire d'appel francophone pour l'année 2020 indique une durée moyenne d'une heure. D'autres rapports font état d'une durée moyenne de 320 jours pour le traitement d'une affaire complète. Il n'est pas évident de travailler sur cette base.

De nombreuses questions écrites, l'examen des rapports annuels, le débat approfondi sur la modification législative de 2013... Tout cela a abouti au dépôt de la proposition de loi. Elle n'est peut-être pas parfaite, et les suggestions des orateurs sont assurément appréciées. Une attitude très défensive est toutefois perceptible de leur côté; tout fonctionnerait déjà très bien, apparemment. Certains exemples vont dans ce sens, effectivement, mais d'autres témoignent de l'inverse. Quelles réponses le législateur peut-il apporter, de préférence en collaboration avec la Justice? Une analyse doit pouvoir être menée, chacun doit faire preuve d'honnêteté et les erreurs doivent pouvoir être débattues. Comment éviter que le problème se reproduise à l'avenir?

La proposition de loi déposée est assez minimaliste. D'autres collègues ont rédigé des propositions nettement plus étoffées. Tout ne sera pas résolu en faisant passer le délai de six à douze mois. Mais si l'on fixe le moment où ce délai prend cours (par exemple, à partir du moment où les véritables erreurs ou dysfonctionnements sont révélés), il n'y aura peut-être plus jamais de lettre annonçant laconiquement et froidement que le délai de six mois est dépassé. Quelles solutions les orateurs préconisent-ils, à l'aune de l'affaire Julie Van Espen? Cette affaire ne permet peut-être pas d'expliquer toutes les autres, mais elle est bel et bien survenue.

Mme Marijke Dillen (VB) déplore l'état d'esprit largement négatif dont ont fait montre certains orateurs. Le groupe VB n'a pas de soumis de proposition à cette commission. Pas faute d'intérêt, mais pour éviter que le nom de l'auteur de la proposition relègue son contenu au second plan.

Les orateurs ont donné de très nombreuses informations utiles. Que la vaste majorité des magistrats fassent bien leur travail doit être souligné. Malgré tout, il arrive parfois qu'un problème survienne – fondamental, incompréhensible, et aux conséquences dramatiques.

Justitie over gesteld, en zijn antwoord bevat in bijlage alle ontbrekende jaarverslagen.

Er wordt dan gezegd dat men eerst een goede analyse van het bestaande tuchtrecht moet maken alvorens een wetsvoorstel in te dienen. Die analyse werd grondig gemaakt. Een griffier wordt vervolgd omdat hij te snel heeft gereden, of te veel heeft gedronken enzovoort. De rapporten zijn niet altijd op dezelfde manier opgemaakt. Op een bepaald moment wordt gevraagd wat de gemiddelde duurtijd is van de behandeling van een zaak, en staat in het rapport van de Franstalige tuchtrechtbank in hoger beroep in 2020 dat de gemiddelde duur van de behandeling van de zaak één uur is. In andere rapporten wordt verwezen naar een gemiddelde behandelingsduur van een volledige zaak van 320 dagen. Daarmee moet men aan de slag.

Vele schriftelijke vragen, onderzoek van de jaarverslagen, het grondige debat van de wetswijziging van 2013 enzovoort hebben samen geleid tot het ingediende wetsvoorstel, dat wellicht niet perfect is. De suggesties van de sprekers worden zeker geapprecieerd, maar er is ook een zeer defensieve houding te horen, want het loopt allemaal goed. Er zijn voorbeelden waar het goed loopt. Maar er zijn ook voorbeelden waar het niet goed loopt. Wat kan de wetgever, liefst in samenwerking met Justitie, daaraan doen? De analyse moet dan kunnen worden gemaakt, iedereen moet eerlijk zijn en de fouten moeten kunnen worden aangepakt. Hoe kan het probleem in de toekomst worden vermeden?

Het ingediende wetsvoorstel is vrij minimalistisch opgevat. Andere collega's hebben een veel grondiger uitgewerkt wetsvoorstel. Niet alles gaat opgelost zijn als de termijn van zes naar twaalf maanden gaat, maar als er ook nog kan worden bepaald vanaf wanneer deze termijn ingaat, bijvoorbeeld vanaf wanneer er kennis wordt genomen van de echte fouten of disfuncties, dan komen er misschien geen briefjes meer waarop staat dat de termijn van zes maanden is verlopen. Wat is de oplossing van de sprekers, als ze naar de zaak-Julie Van Espen kijken? Het is misschien niet de rode draad door alle zaken, maar het is gebeurd.

Mevrouw Marijke Dillen (VB) betreurt dat er heel wat negativisme was bij verschillende sprekers, zij het niet alle. Er ligt geen voorstel van het VB in deze commissie voor. De reden hiervoor is niet dat er geen interesse is. De reden is dat er niet naar de inhoud van een voorstel maar wel naar de naam van de indiener ervan wordt gekeken.

De sprekers hebben heel wat nuttige informatie gegeven. Dat het overgrote deel van de magistraten goed

Le dossier Julie Van Espen en est l'un des exemples les plus flagrants. Les graves erreurs commises dans ce dossier ont donné lieu à l'audit du CSJ. Celui-ci a révélé que des erreurs capitales et évitables ont été commises, raison pour laquelle la famille a écrit cette lettre ouverte. Tout le monde, y compris les orateurs, peut comprendre à quel point il est choquant d'apprendre qu'il n'est plus possible de mener une enquête, pour la seule et unique raison que le délai de six mois est dépassé. C'est totalement inacceptable dans une démocratie, et il est indispensable d'y remédier. Les orateurs ont émis plusieurs suggestions. Elles ne pourront vraisemblablement plus être suivies d'effet durant cette législature, mais le groupe VB continuera à être pleinement attentif à ce dossier pendant la suivante. Plusieurs dysfonctionnements doivent être résolus. Des erreurs ont été commises. Quelles mesures concrètes doivent-elles être prises, selon les orateurs?

M. Koen Geens (cd&v) comprend que la magistrature se trouve, elle aussi, confrontée à un contexte difficile et très complexe. Elle dénonce un manque de respect et de lourdes difficultés administratives. Toute comparaison est boiteuse, mais les agriculteurs tiennent le même discours. Et lorsque les mandataires politiques se retrouvent entre eux, loin des micros, ils expriment les mêmes griefs. Tous se retrouvent dans une maison de verre, exposés à la critique et, dans les coulisses, se demandent qui voudra encore exercer leur profession à l'avenir. Cette situation n'est pas propre à la magistrature, tout un chacun en fait l'expérience. Les arguments des orateurs trouvent dès lors beaucoup d'écho.

Durant la législature précédente, à la fin du mandat du ministre de la Justice, la volonté de continuer à œuvrer en faveur du statut et l'évaluation de la magistrature était bien présente. Cette dernière a toutefois rétorqué, à l'époque, que c'en était assez. Les nouvelles règles s'étaient accumulées à l'infini, elle avait déjà été suffisamment à la peine et préférerait attendre la législature suivante. Le projet a été bien préparé et il est à espérer que des suites y seront réservées. La réglementation relative au statut et à l'évaluation de la magistrature se doit d'être moderne. Il est exact que cette évolution prend beaucoup de temps, mais c'est ce que les jeunes et les collègues attendent: un *feed-back* sur leurs prestations. Un *feed-back* continu est l'idéal, mais rares sont ceux qui parviennent à s'y tenir.

L'exemple donné par M. Delmulle concernant un juge d'instruction est particulièrement intéressant. Il lui a déjà été demandé, par le passé, comment il réagirait face à un juge d'instruction qui laisse son dossier de côté... mais la question s'est révélée insoluble.

functioneert moet uitdrukkelijk worden bevestigd. Maar soms loopt er iets mis, iets fundamenteels, onbegrijpelijk en met dramatische gevolgen. Een van de meest in het oog springende voorbeelden is het dossier-Julie Van Espen. De zware fouten die in dit dossier zijn gebeurd, hebben aanleiding gegeven tot de audit van de HRJ. Hieruit bleek dat er fundamentele vermijdbare fouten zijn gebeurd, wat aanleiding heeft gegeven tot de open brief van de familie. Iedereen, ook de sprekers, zal toch begrijpen dat het hard aankomt dat onderzoeken niet meer kunnen worden gevoerd enkel en alleen omdat die termijn van zes maanden is verstreken. In een democratie is dat werkelijk onaanvaardbaar en daar moeten oplossingen voor worden uitgewerkt. Een aantal suggesties werden door de sprekers aangereikt. Vermoedelijk gaat dit deze zittingsperiode niet kunnen worden behandeld, maar de VB-fractie zal ook in de volgende legislatuur aandacht hebben voor dit dossier. Een aantal disfuncties moeten worden aangepakt. Er zijn fouten gebeurd. Op welke wijze zouden de sprekers die concreet aanpakken?

De heer Koen Geens (cd&v) begrijpt dat ook de magistratuur in een heel complexe en moeilijke wereld zit. Er wordt geklaagd over zware administratieve moeilijkheden en een gebrek aan respect. Elke vergelijking loopt mank, maar dat is ook wat de boeren buiten zeggen. En als politici onder elkaar zitten en niet kunnen worden gehoord, wordt dit ook gezegd. Iedereen zit in een glazen huis, wordt aan kritiek blootgesteld en binnenskamers vraagt men zich af wie dit beroep in de toekomst nog zal willen uitoefenen. Dat is niet eigen aan de magistratuur, iedereen heeft dat. Dit zorgt voor veel empathie voor de argumenten van de sprekers.

Op het einde van het mandaat van minister van Justitie in de vorige regeerperiode was er nog de wens iets te doen aan het statuut en de evaluatie van de magistratuur. Toen was de reactie van de magistratuur dat het genoeg was geweest, er waren al eindelijk nieuwe regels bijgekomen, het was al zwaar genoeg geweest, laat het aan de volgende beleidsploeg. Het project heeft een goede voorbereiding gekregen, en hopelijk krijgt het zijn vervolg. Het is belangrijk dat zowel het statuut als de evaluatie van de magistratuur op een moderne manier wordt geregeld. Het is waar dat zulks veel tijd vraagt. Maar het is wel wat jonge mensen en collega's verwachten, namelijk feedback over hun prestaties. Het beste is permanente feedback, maar er zijn weinig mensen die erin slagen permanente feedback aan anderen te geven.

Het voorbeeld van de onderzoeksrechter dat de heer Delmulle gaf is bijzonder interessant. Er werd hem in het verleden al de vraag gesteld wat hij zou doen

Le dépôt de la proposition de loi de l'intervenant est une bonne chose. Peut-être permettra-t-il à d'autres propositions, aux effets plus modestes, d'être acceptées. La prolongation d'un délai suscite déjà des objections, alors qu'elle devrait aller de soi, après les événements.

Le double degré de juridiction ne pose aucun problème; il a même été préconisé pour ce qui est des assises. La réponse n'a jamais varié, cependant: il est inutile et requerrait beaucoup trop de travail. En ce qui concerne le privilège de juridiction, nous pouvons nous remémorer l'affaire Lernout & Hauspie. Tous les prévenus ont dû comparaître d'emblée devant la cour d'appel parce qu'un juge suppléant bénéficiait du privilège de juridiction. Cette situation était particulièrement singulière: à cause d'un juge suppléant d'Ypres, qui siégeait de temps en temps, tout le monde s'est retrouvé d'emblée devant la cour d'appel. Rien n'empêche de mettre directement deux niveaux en place et d'éliminer toutes les inégalités que la Cour constitutionnelle pourrait identifier. Mais cela nécessiterait encore plus d'énergie, encore plus d'articles, encore plus de temps... Si une juridiction disciplinaire comme une juridiction pénale pour les magistrats, pour les ministres, etc. est constituée de magistrats de grande qualité, elle pourra fonctionner correctement.

En tout état de cause, la discipline doit être appliquée. La création du CSJ est l'une des suites de l'affaire Dutroux. Il avait également été envisagé à l'époque de conférer le pouvoir disciplinaire au CSJ, dont les membres sont choisis pour moitié par le Sénat et pour moitié par la magistrature. Le tribunal constitué aurait donc été très hétéroclite et l'idée a été abandonnée.

Le présent débat n'est pas réellement contradictoire: la proposition de loi de l'intervenant a été présentée de manière très approfondie en première instance, avec des références à toute la jurisprudence de la Cour constitutionnelle et de la Cour européenne des droits de l'homme. Les orateurs n'ont pas reçu ce texte. En conséquence, la proposition de loi est à présent mise en regard de ce qu'il se passe dans les pays de l'Est. Il serait bien plus judicieux de la comparer à la situation dans les pays de l'Ouest – sans citer de pays, ce qui serait délicat.

Sur le fond, il faut bien reconnaître que le CSJ fait du bon travail, parfois dans des conditions difficiles. Lorsqu'il a été demandé au CSJ de réaliser un audit du tribunal de première instance de Bruxelles, la cour d'appel a donné raison au président de ce tribunal qui estimait disposer de suffisamment d'informations. L'audit demandé n'a donc pas été réalisé. Parvenir à un fonctionnement parfait du CSJ n'est pas une sinécure. Le CSJ a participé à quelques auditions, et lorsqu'il

met een onderzoeksrechter die zijn dossier laat liggen. Dat was een onoplosbare vraag.

Het is goed dat het wetsvoorstel van de spreker werd ingediend. Het zal misschien toelaten andere, minder vergaande voorstellen te aanvaarden. Als er al een bezwaar is tegen een verlenging van een termijn, na wat daarmee werd meegemaakt... Dat zou toch voor de hand moeten liggen.

Er is geen probleem met een dubbele rechtsmacht. Er werd in assisen voor een dubbele rechtsmacht gepleit. Maar er werd altijd gezegd dat dat niet nodig was, dat dat veel te veel werk was. Wat het voorrecht van rechtsmacht betreft, kan men zich de zaak Lernout & Hauspie herinneren. Omwille van één plaatsvervangende rechter die het voorrecht van rechtsmacht genoot zijn alle beklaagden meteen voor het hof van beroep moeten komen. Dit was heel opmerkelijk. Een plaatsvervangende rechter in leper die af en toe eens zetelde, en iedereen kwam meteen voor het hof van beroep. Er is geen enkel probleem om direct twee niveaus te maken en alle ongelijkheden die het Grondwettelijk Hof zou kunnen zien, weg te laten. Alleen vraagt dat nog meer energie, nog meer artikelen, nog meer tijd... Als een tuchtrechtsmacht zoals een strafrechtsmacht voor magistraten, voor ministers enzovoort goed wordt samengesteld, kan dat wel goed verlopen omdat er een hoge kwaliteit van magistraten is.

Het is wel zeker dat tucht moet geschieden. Een van de uitkomsten van de zaak-Dutroux is de HRJ geweest. Er werd toen ook overwogen om de HRJ tuchtrechtsmacht te geven. De leden van de HRJ worden voor de helft gekozen door de Senaat en voor de helft door de magistratuur. Dat zou een heel gemengde rechtbank zijn geweest. Er is toen gekozen om dat niet te doen.

Dit debat is niet echt tegensprekelijk. Het wetsvoorstel van de spreker werd in eerste aanleg heel uitvoerig toegelicht met verwijzing naar alle rechtspraak van het Grondwettelijk Hof en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Deze tekst hebben de sprekers niet ontvangen. Het gevolg is dat het wetsvoorstel nu met het Oosten wordt vergeleken, maar het zou beter zijn dit met het Westen te vergelijken. En dit zonder landen te noemen want dat is delicaat.

Wat de grond van de zaak betreft moet wel worden gezegd dat de HRJ eigenlijk wel goed werk levert, ook al is het niet altijd gemakkelijk. Op een vraag aan de HRJ om een audit van de rechtbank van eerste aanleg te Brussel uit te voeren, heeft het hof van beroep de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg Brussel

a été demandé s'il était nécessaire de lui allouer des moyens supplémentaires ou de modifier la législation le concernant, il a été répondu par la négative.

Lorsque le CSJ a mené une enquête, que ce soit dans l'affaire Van Espen, dans l'affaire Chovanec ou quelque autre affaire que ce soit, il ne peut en aucun cas lui réserver lui-même des suites disciplinaires. À ce stade, il peut uniquement transmettre le dossier à la juridiction disciplinaire, et c'est à ce niveau que des suites seront ou non réservées. Aucun des orateurs n'a prononcé le nom de Van Espen. Il s'agit pourtant de la quatrième audition consacrée à ce dossier. Elle n'est pas uniquement organisée parce que M. Van Espen a fait son retour après s'être effacé pendant longtemps. Les auditions avaient déjà commencé sous la législature précédente, alors même qu'à l'époque, tous attendaient sagement que la magistrature dise, peut-être, que quelque chose s'était, peut-être, mal passé. Le mécontentement de la famille s'en serait trouvé en bonne partie apaisé. L'affaire Van Espen n'est pas la seule à devoir être examinée, mais il en a été question à de si nombreuses reprises qu'elle reste singulière.

La discipline doit être appliquée. Le monde politique n'a aucune prise sur les enquêtes menées par le CSJ. Il est très difficile d'expliquer pourquoi il n'y aura pas d'enquête du CSJ dans l'affaire Sanda Dia, même si c'est compréhensible. Le CSJ a, par ailleurs, mené de nombreuses enquêtes tout à fait qualitatives. Pourquoi ne débouchent-elles sur des mesures disciplinaires? C'est toute la question. Parmi les enquêtes menées par le CSJ dont les conclusions étaient peu équivoques, quelles sont celles qui ont entraîné des mesures disciplinaires?

Il ne faut jamais culpabiliser un magistrat individuel. Toute culpabilisation est inacceptable tant qu'aucune condamnation n'a été prononcée. En revanche, face à un dysfonctionnement, il importe qu'une décision soit rendue. Elle ne se doit pas d'être sévère, mais une certaine transparence serait bienvenue. Or, l'absence de publicité est la règle. Rappelons l'exemple du procureur général Dumon, qui s'est rendu à Strasbourg pour obtenir que le procès de M. Le Compte ne soit pas public. La Cour de Strasbourg a finalement estimé que les dossiers disciplinaires devaient être jugés publiquement (arrêt du 23 juin 1983). Il devrait en être de même pour les magistrats, à moins que de bonnes raisons justifient un huis clos.

La proposition de loi de Koen Geens, particulièrement imparfaite, est née d'une énième audition commune dans l'affaire Van Espen. Le silence s'y était fait si assourdissant qu'il est devenu impératif de poser un

gelijk gegeven, namelijk dat hij genoeg informatie had, en er is helemaal geen audit van de rechtbank van eerste aanleg te Brussel gekomen. Het is niet zo gemakkelijk om de HRJ perfect te laten functioneren. Er zijn een paar hoorzittingen geweest met de HRJ, maar op de vragen of er geen behoefte was aan een wijziging van de wetgeving rond de HRJ of aan meer middelen, is geen positief antwoord gekomen.

Als de HRJ een onderzoek heeft gedaan, in de zaak-Van Espen, in de zaak-Chovanec of in gelijk welke andere zaak, dan kan de HRJ daar zelf geen tuchtrechtelijk gevolg aan geven. De HRJ kan enkel het dossier overmaken aan de tuchtrechtsmacht, en dan gebeurt er wat er gebeurt of wat er niet gebeurt. Niemand van de sprekers heeft de naam Van Espen uitgesproken. Dit is de vierde hoorzitting die aan dit dossier wordt besteed. Niet alleen nadat de heer Van Espen na lange tijd is teruggekomen, maar zelfs al tijdens de vorige zittingsperiode, toen iedereen heel rustig en beleefd zat te wachten op een magistratuur die misschien zou zeggen dat er misschien wel iets was misgelopen. Dat had heel veel onvrede bij die familie weggenomen. Er mag niet alleen op de zaak-Van Espen worden gefocust, maar er zijn zo vele gelegenheden geweest waar hierover werd gesproken dat het opmerkelijk is.

Tucht moet geschieden. De politiek heeft geen vat op de onderzoeken die de HRJ doet. Het is heel moeilijk om uit te leggen waarom er in de zaak-Sanda Dia geen onderzoek van de HRJ komt, ook al is het begrijpelijk. Maar er zijn heel veel goede onderzoeken door de HRJ uitgevoerd. En dan is de vraag waarom er geen tucht komt. Welke onderzoeken van de HRJ, die relatief duidelijk waren, hebben tot tucht geleid?

Een individuele magistraat mag nooit worden geculpabiliseerd. Zolang er geen veroordeling is, is het totaal fout iemand te culpabiliseren. Maar het is wel belangrijk dat, als er iets fout zou zijn gelopen, men tot een zekere berechting komt. Die hoeft helemaal niet streng te zijn, maar mag wel met een zekere transparantie geschieden. Niet-openbaarheid mag niet de regel zijn. Er kan verwezen worden naar procureur-generaal Dumon, die naar het Hof in Straatsburg stapte om ervoor te zorgen dat de heer Le Compte niet openbaar werd berecht. Dat hof heeft uiteindelijk geoordeeld dat tuchtzaken openbaar worden berecht (arrest van 23 juni 1983). Dat zou ook voor magistraten mogen gelden, tenzij er goede redenen zijn voor gesloten deuren.

geste. Du choc des idées jaillit la lumière. Bien entendu, de nombreux points peuvent être incorrects ou aller trop loin. Le double degré de juridiction ne pose guère de problème. Mais le plus important reste d'avoir un parquet solide. Or, à l'heure actuelle, le parquet disciplinaire n'en est, de toute évidence, pas vraiment un. Il est similaire au parquet en matière civile et ne peut requérir, *a fortiori* lorsqu'un magistrat du siège est concerné. La création d'un parquet disciplinaire spécifique a été qualifiée de réaction exagérée, mais elle découle d'une double préoccupation: ne pas constituer un parquet uniquement composé de magistrats du parquet pour ne pas susciter de jalousie au sein du siège, et vice-versa. Il serait préférable de désigner deux magistrats, l'un du siège et l'autre du parquet, pour bien montrer qu'il ne s'agit pas de rôles traditionnels. Il y aurait ainsi un parquet permanent composé de membres de haut rang, disposant d'une certaine compétence vis-à-vis du siège. Il ne doit pas nécessairement s'agir de fonctions à temps plein, tant que les membres perçoivent une allocation leur permettant d'assumer correctement ce rôle. Il doit s'agir de personnes qui s'intéressent autant aux affaires disciplinaires qu'un magistrat de parquet, même si l'un des deux est un magistrat du siège. Deux hauts magistrats de parquet pour l'ensemble du pays, chargés à temps partiel de la discipline et épaulés par des juristes de parquet, devraient suffire. Il n'est en rien question de lancer une chasse aux sorcières.

Il n'est aucune profession juridique où les mesures disciplinaires sont nombreuses. Il n'est, en fait, aucune profession où elles le sont. Le corporatisme est omniprésent. Il est essentiel que la Constitution soit respectée. L'avis de la Cour de cassation a été sollicité. Rien ne s'oppose à la nomination des magistrats sur présentation du CSJ, y compris s'ils sont issus du monde académique, ni au fait qu'ils soient nommés jusqu'à leur 75e anniversaire, donc à vie. L'important est que ces magistrats soient autonomes et indépendants, qu'ils soient fonctionnels suffisamment longtemps, et, enfin, disposent du temps nécessaire – qui leur fait défaut à l'heure actuelle.

Il n'est nullement nécessaire que la majorité des membres soit extérieure au monde de la magistrature; en revanche, tous doivent être nommés magistrats. Il ne serait pas inenvisageable que certains d'entre eux soient issus du pouvoir législatif, mais cela susciterait probablement une levée de boucliers. Rien ne s'oppose non plus à ce que le CSJ intervienne pour nommer des personnes qui ne sont pas issues de la magistrature, comme des professeurs émérites, par exemple.

Pour rédiger cette proposition de loi, l'intervenant s'est tourné vers la Grande-Bretagne, donc vers l'Occident, comme source d'inspiration, et non vers les pays d'Europe

Het wetsvoorstel van Koen Geens, dat bijzonder onvolmaakt is, is er gekomen omdat het stilzwijgen in de zaak-Van Espen in een zoveelste gezamenlijke hoorzitting zo storend werd dat er iets moest worden gemaakt. *“Du choc des idées jaillit la lumière”*. Uiteraard zijn er heel veel punten misschien fout of gaan ze te ver. Op het gebied van de dubbele rechtsmacht is er geen enkel probleem. Maar het eerste punt is toch een stevig parket. Vandaag is het parket in tuchtzaken overduidelijk geen parket. Het is een parket zoals het in burgerlijke zaken is. Het heeft niets te vorderen en al zeker niet als het over een zittende magistraat gaat. Het creëren van een bijzonder tuchtparket wordt *overshooting* genoemd. Maar dit werd gedaan omwille van een dubbele zorg, om geen parket dat enkel uit parketmagistraten bestaat te vormen, om de zetel niet jaloers te maken en omgekeerd. Er zouden best twee magistraten worden aangesteld, één uit de zetel en de andere uit het parket, om duidelijk te maken dat het hier niet om klassieke rollen gaat. Een vast parket met mensen van hoge rang, die ten aanzien van de zetel een zekere bevoegdheid hebben. Dit hoeft niet voltiids te zijn, als ze maar een toeslag krijgen voor wat ze doen, zodat ze dat degelijk kunnen doen. Het moeten wel mensen zijn die zich de tuchtzaken aantrekken zoals een parketmagistraat dat doet, ook al is één van de twee een zetelmagistraat. Twee hoge parketmagistraten voor heel het land, die deeltijds met tucht bezig zijn, bijgestaan door parketjuristen, zou voldoende moeten zijn. Het is helemaal niet de bedoeling een heksenjacht tot stand te brengen.

Er is geen enkel juridisch beroep waar veel tucht geschiedt. Er is geen enkel beroep waar veel tucht geschiedt. Het corporatisme is overal. Essentieel is dat de Grondwet wordt geëerbiedigd. Het advies van het Hof van Cassatie werd gevraagd. Er is geen enkel probleem om de magistraten te laten benoemen op voordracht van de HRJ, ook niet voor diegenen die uit de academische wereld komen. En dat ze tot 75 jaar, wat eigenlijk voor het leven is, worden benoemd. Het is belangrijk dat deze magistraten autonoom zijn, voldoende lang meedraaien, onafhankelijk zijn en dat ze de nodige tijd hebben. En dat hebben ze vandaag niet.

Het hoeft helemaal niet zo te zijn dat de meerderheid niet uit de wereld van de magistratuur komt. Wel moeten ze allemaal als magistraat zijn benoemd. De wetgevende macht is niet slecht voor een aantal onder hen. Waarschijnlijk bestaat daar heel groot bezwaar tegen. Geen probleem dat dat ook de HRJ is, voor zover de HRJ er benoemt die niet uit de magistratuur komen, zoals bijvoorbeeld oud-professoren.

de l'Est. La Grande-Bretagne n'est plus membre de l'Union européenne, mais elle reste un État de droit. Elle vient d'instaurer un tribunal disciplinaire pour la magistrature, composé de deux tiers de non-magistrats et d'un tiers de magistrats. L'avis rendu par le panel qui a décidé de cette composition indique, notamment, que: *"There was strong support for rebalancing disciplinary panels to a lay majority. We consider that an officeholder who is senior to the subject of the complaint alongside two independent lay members will provide a good balance of judicial and lay input. A lay majority will help to demonstrate to the public that the process is independent and fair."* Cette loi est entrée en vigueur en Angleterre le 13 octobre 2023.

Il était prévisible que le CSJ soit favorable à un contrôle externe. Dans un avis daté du 19 octobre 2011, il a déclaré que les non-magistrats apportent une plus-value aux tribunaux disciplinaires, en amenant un regard éclairé et extérieur, indispensable pour instaurer un climat de confiance envers le fonctionnement de la Justice dans le chef des citoyens.

En France, le Conseil supérieur de la Magistrature, compétent en matière de discipline, a une composition paritaire, avec autant de magistrats que de non-magistrats. Et la France est bien, elle aussi, un État de droit.

Dans un avis de 2012, le Conseil d'État belge a constaté que la participation de juges non professionnels à la jurisprudence disciplinaire ne soulevait aucune objection. Le Conseil consultatif des Juges européens est du même avis.

Dans les conseils de discipline d'autres professions, l'impressionnante présence de magistrats est à souligner – et elle témoigne bien de la confiance du législateur envers la magistrature. Une loi relative à la discipline pour les notaires et huissiers a été votée récemment. Elle prévoit un conseil d'appel exclusivement composé de magistrats, sans notaires ni huissiers. Le président de la commission de première instance pour les réviseurs et experts-comptables est toujours un magistrat. En degré d'appel, les magistrats sont majoritaires. Chez les avocats aussi, le président est un magistrat. On ne peut affirmer qu'une société manifeste sa méfiance à l'égard d'une profession si elle associe des personnes extérieures à cette profession aux juridictions disciplinaires concernées. Encore moins si ces personnes ont la sagesse de l'âge et sont associées, au sein de ces juridictions, aux plus âgés (65 à 75 ans) des meilleurs magistrats. Cela doit pouvoir fonctionner, sans donner lieu à une chasse aux sorcières.

À chaque incident survenu au cours de la dernière décennie, le même scénario s'est répété: une foule se

Voor het opstellen van het wetsvoorstel werd naar Groot-Brittannië gekeken, naar het Westen, en niet naar Oost-Europese landen. Groot-Brittannië is geen lid meer van de Europese Unie, maar is wel nog altijd een rechtsstaat. In Engeland werd zopas een tuchtrechtbank voor de magistratuur ingesteld, die voor twee derden uit niet-magistraten en voor een derde uit magistraten bestaat. In het advies van het panel dat daartoe heeft beslist kan worden gelezen: *"There was strong support for rebalancing disciplinary panels to a lay majority. We consider that an officeholder who is senior to the subject of the complaint alongside two independent lay members will provide a good balance of judicial and lay input. A lay majority will help to demonstrate to the public that the process is independent and fair."* De wet werd in Engeland van kracht op 13 oktober 2023.

Er was verwacht dat er steun voor de externe controle zou komen van de HRJ. In een advies van 19 oktober 2011 heeft de HRJ gezegd dat niet-magistraten in de tuchtrechtbanken een meerwaarde vormen omdat zij een andere externe benadering hebben die nodig is om een vertrouwensklimaat bij de burger inzake de werking van Justitie te scheppen.

In Frankrijk is de Conseil Supérieur de la Magistrature, bevoegd voor de tucht, paritair samengesteld, met evenveel magistraten als externen. Frankrijk is toch ook een rechtstaat.

De Belgische Raad van State heeft in een advies in 2012 vastgesteld dat er geen bezwaar is tegen de deelname van lekenrechters aan de tuchtrechtspraak. De Consultative Council of European Judges heeft hetzelfde gezegd.

In de tuchtraden van andere beroepen is de aanwezigheid van magistraten indrukwekkend. Dit is toch wel een bewijs van het vertrouwen van de wetgever in de magistratuur. Onlangs werd een wet aangenomen op de tucht van notarissen en gerechtsdeurwaarders en de raad van beroep is exclusief samengesteld uit magistraten, zonder notarissen of gerechtsdeurwaarders. De voorzitter van de commissie in eerste aanleg voor revisoren en accountants is altijd een magistraat. In hoger beroep is de meerderheid magistraat. Ook bij de advocaten is de voorzitter een magistraat. Men kan niet zeggen dat een samenleving haar wantrouwen ten aanzien van een beroep toont door in de tucht externen te betrekken. Zeker niet als de wijsheid van deze externen er een is van leeftijd en gepaard gaat met een magistratuur die haar oudste besten, tussen 65 en 75 jaar, in dat college laat zetelen. Dit moet kunnen werken en dient niet om een heksenjacht te organiseren.

pressait au moment de la première audience, avec des journalistes et des photographes en quête de sensationnel. La dernière audition, comme celle-ci, ne rassemblait plus qu'une poignée de personnes. Les affaires dont il est question, qui ont laissé tant de profondes blessures, ne sont plus même mentionnées. Il ne s'agit pas de pointer un doigt accusateur sur des individus au moment où les faits se produisent. C'est déjà bien trop fréquent et les conséquences sont désastreuses. Les ministres se renvoient la balle, affirmant chacun que l'intéressé n'appartient pas à ses services, mais à ceux d'un autre ministre. La situation est absurde, et la responsabilité ministérielle l'est tout autant dans ce contexte. Aucun ministre ne peut être responsable de 10.000 agents de police ou de 2.500 magistrats. C'est tout bonnement impossible.

Il a également été question de l'avocat à la Cour de cassation. Quel est le but recherché en l'occurrence? Le ministre de la Justice doit souvent apporter au Parlement des réponses rédigées en amont par ses services, souvent par les services du parquet pour les matières juridiques. Il s'agit souvent de cas concrets sur lesquels le ministre n'a aucune prise, puisque le parquet est indépendant. Il serait en fait préférable que le parquet vienne lui-même au Parlement pour répondre à ces questions. Ce problème est du même ordre. D'aucuns estiment aujourd'hui que des mesures disciplinaires doivent être prises, mais le monde politique ne peut strictement rien faire. Le ministre ne dispose d'aucun droit d'injonction dans les affaires disciplinaires, et le Parlement encore moins – il lui est même difficile de prier le CSJ de mener une enquête. C'est l'origine du droit d'action directe, de la saisine directe. Serait-ce une dérive qu'un avocat à la Cour de cassation doive intervenir pour ce faire, sans avoir le devoir mais le pouvoir de prêter son ministère? Le législateur aurait-il tort de faire confiance aux vingt avocats de premier plan qui ont été désignés, entre autres, sur présentation de la Cour de cassation? Ne serait-ce pas une solution honorable?

La proposition de loi précise sans équivoque que ceux qui supervisent la discipline et les collèges disciplinaires sont les collèges et non le ministre de la Justice. Le Collège des cours et tribunaux ne peut pas s'exprimer sur le parquet, mais ce n'est en rien problématique; seul le Collège du siège, de la magistrature assise, le peut. Et seul le collège du parquet peut s'exprimer pour le parquet. Le monde politique, lui, n'a pas voix au chapitre en la matière. Toute la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme et de la Cour de justice de l'Union européenne au sujet de l'indépendance du pouvoir judiciaire en Pologne et en Hongrie a été consultée. Qu'est-ce qui fait qu'un État est un État de droit? Cela ne dépend pas d'un critère unique mais d'un ensemble de facteurs. Les Pays-Bas

Bij al de problemen uit de laatste tien jaar was het altijd zo dat bij de eerste hoorzitting velen aanwezig waren, met journalisten en fotografen die op sensatie belust zijn. Bij de laatste hoorzitting, deze hoorzitting, zijn er slechts enkelen aanwezig en worden de gevallen waar het over gaat, die bij velen wonden hebben geslagen die moeilijk helen, zelfs niet meer vermeld. Het gaat er niet over om mensen individueel te culpabiliseren op het moment dat de feiten zich voordoen. Dat wordt veel te veel gedaan en dat is vreselijk. Ministers moeten elkaar bekampen door te zeggen dat het niet iemand van zijn dienst heeft gedaan maar wel iemand van de dienst van een andere minister. Dat is absurd. Ook de ministeriële verantwoordelijkheid is in deze context absurd. Geen enkele minister kan verantwoordelijk zijn voor 10.000 politiemensen of 2.500 magistraten. Dat is onmogelijk.

Er is ook gesproken over de advocaat bij het Hof van Cassatie. Wat is de bedoeling? De minister van Justitie moet vaak aan het Parlement antwoorden geven die door de diensten zijn voorgekauwd, in juridische zaken dikwijls de diensten van het parket. Vaak gaat het over concrete gevallen waarover de minister geen zeggenschap heeft, aangezien het parket onafhankelijk is. Eigenlijk zou het parket die vragen beter zelf komen beantwoorden in het Parlement. Nu is er hetzelfde probleem. Er zijn nu een aantal mensen die vinden dat er tuchtrechtelijk iets zou moeten gebeuren. De politiek kan hier niets aan doen. De minister heeft geen injunctierecht in tuchtzaken, het Parlement al zeker niet. Het Parlement kan zelfs maar met moeite de HRJ vragen een onderzoek te doen. Dat is de oorsprong van het directe vorderingsrecht, van de rechtstreekse saisine. Als daar een advocaat bij het Hof van Cassatie tussen zit die zijn ambt niet moet maar mag verlenen, zou het dan fout zijn van een wetgever om vertrouwen te hebben in de 20 eliteadvocaten die mede op voordracht van het Hof bij het Hof van Cassatie werden aangesteld? Zou dat oneervol zijn? Zou dat "une dérive" zijn?

In het wetsvoorstel staat heel duidelijk dat diegenen die het toezicht op de tucht en op de tuchtcolleges uitoefenen de colleges zijn en niet de minister van Justitie. Het College van hoven en rechtbanken mag niets te zeggen hebben over het parket. Dat vormt geen probleem. Alleen het college van de zetel voor de zittende magistratuur. En alleen het college van het parket voor het parket. Maar niet de politiek. Alle jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en van het Hof van Justitie van de Europese Unie, op het gebied van de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht met Polen en Hongarije, werd geconsulteerd. Of een staat een rechtsstaat is volgt uit een geheel van factoren, niet

n'ont pas de Cour constitutionnelle, mais qui prétendrait qu'ils ne sont pas un État de droit? Jusqu'il y a 25 ans, en Belgique, les magistrats étaient nommés par le Roi sur proposition du ministre. La Belgique n'était-elle pas un État de droit, à l'époque, parce que le CSJ n'existait pas encore? La notion d'État de droit est évolutive, et elle ne cesse de s'affiner. Les juges peuvent-ils être nommés par le président d'un État membre? Interrogée, la Cour de justice de l'Union européenne a répondu, dans le considérant [56] de son arrêt du 20 avril 2021, n° C-896/19, que le seul fait "que les juges concernés soient nommés par le président de la République d'un État membre n'est pas de nature à créer une dépendance de ces derniers à son égard ni à engendrer des doutes quant à leur impartialité, si, une fois nommés, les intéressés ne sont soumis à aucune pression et ne reçoivent pas d'instructions dans l'exercice de leurs fonctions". La jurisprudence de la Cour de justice de l'Union européenne permet beaucoup de choses, tant que le bilan d'un État est positif. Et tous ces bilans sont différents. Un CSJ est une bonne chose. Une Cour constitutionnelle l'est également. Ce ne sont toutefois pas des conditions incontournables pour qu'un État soit considéré comme un État de droit.

Un collège composé d'un tiers d'externes et de deux tiers de magistrats, tous nommés à vie (après leur retraite jusqu'à l'âge de 75 ans) sur proposition du CSJ serait acceptable. La proposition de loi a été rédigée dans la précipitation, à un moment où il fallait impérativement agir. Il est positif que le dialogue ait à présent lieu. Il ne s'agissait nullement d'exprimer de la méfiance, mais de veiller à ce que des mesures soient effectivement prises si elles s'avéraient nécessaires. C'est aussi une manifestation de l'impuissance ressentie au moment où un tel événement se produit.

L'indignation publique n'est pas toujours justifiée, on le sait. La Chambre des représentants et la présente commission de la Justice ne sont pas peuplées de naïfs. Mais là où des erreurs auraient été commises, il incombe à la magistrature elle-même d'y remédier correctement, en s'appuyant sur un système adéquat et sous l'œil vigilant des collèges. Accorder une compétence disciplinaire au CSJ aurait pu être possible par le passé, mais ne trouverait plus de soutien aujourd'hui. Si rien ne change sur le terrain, le problème continuera souvent à se poser. Le bon fonctionnement de la Justice est à ce point important pour la confiance des citoyens qu'il est indispensable d'agir, pour pouvoir déclarer le moment venu que des mesures disciplinaires ont bien été prises. "*Justice, discipline must be done*"... mais par la Justice elle-même.

uit één element. Nederland heeft geen Grondwettelijk Hof. Is er iemand die beweert dat Nederland geen rechtsstaat is? Tot 25 jaar geleden werden de magistraten in België door de koning op voordracht van de minister benoemd. Was België destijds geen rechtsstaat omdat er geen HRJ was? De rechtsstaat is een evolutief begrip. En dit gaat steeds naar een verdere verfijning. Op een vraag of de rechters konden worden benoemd door de president van een lidstaat antwoordt het Hof van Justitie van de Europese Unie in overweging 94 van zijn arrest van 20 april 2021, nummer C-896/19, dat het enkele feit "dat de betrokken rechters worden benoemd door de president van een lidstaat niet betekent dat zij van hem afhankelijk worden, en evenmin dat er twijfels kunnen rijzen over hun onpartijdigheid, mits zij, wanneer zij eenmaal zijn benoemd, aan geen enkele druk worden onderworpen en in het kader van de vervulling van hun ambt geen instructies ontvangen". De rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie laat veel toe, zolang de balans van een staat goed zit. Al die balansen zijn verschillend. Een HRJ is fijn. Een Grondwettelijk Hof is fijn. Maar ze zijn geen absolute vereiste om van een staat een rechtsstaat te maken.

Niettemin zou een college dat voor maar een derde uit externen bestaat en voor twee derden uit magistraten, allemaal benoemd op voorstel van de HRJ, voor het leven, na hun pensioen tot ze 75 zijn, acceptabel zijn. Het wetsvoorstel is snel geschreven op een moment dat er iets moest gebeuren. Het is goed dat de dialoog er nu is. Het was zeker niet de bedoeling wantrouwen te uiten. Maar wel om te zorgen dat als er iets moet gebeuren het gebeurt. Het is ook een vertolking van de machteloosheid op het moment dat zoiets gebeurt.

Het is bekend dat de maatschappelijke verontwaardiging niet altijd correct is. Deze Kamer van volksvertegenwoordigers en deze commissie voor Justitie zijn niet samengesteld uit naïeve mensen. Maar waar het fout zou zijn geweest, is het de taak van de magistratuur zelf, met een goed systeem en onder de bewaking van de colleges, om de zaak correct op te lossen. Het geven van tuchtrechtelijke bevoegdheid aan de HRJ was misschien mogelijk geweest in het verleden, maar vandaag is daar geen draagvlak meer voor te vinden. Als er op het terrein niets wordt veranderd gaat het nog dikwijls gebeuren. Het goed functioneren van Justitie is zo belangrijk voor het maatschappelijk vertrouwen dat er iets moet worden gedaan om mensen die het zich aantrekken de kans te geven te zeggen dat er tucht is geschied. "*Justice, discipline must be done*". Maar door Justitie zelf.

Mme Claire Hugon (Ecolo-Groen) entend le malaise exprimé par plusieurs orateurs qui ressentent une certaine méfiance à l'égard des magistrats et elle souhaite pour sa part dissiper ce malentendu. Les réactions des orateurs par rapport aux différents textes sont fort utiles.

Mme Hugon comprend le souci des orateurs de faire en sorte que les membres de la commission aient bien à l'esprit la situation générale dans laquelle la justice se trouve. Elle entend leur appel à l'adoption de lois qui soient applicables sur le terrain et partage cette préoccupation. Les présidents des tribunaux de première instance de Bruxelles étant aussi responsables pour les tribunaux de police et les justices de paix, la membre admet qu'un entretien annuel avec chaque magistrat serait effectivement infaisable. Enfin, Mme Hugon assure que les contributions et les réponses des orateurs seront analysées très sérieusement.

b. Réponses des invités et répliques

M. Johan Delmulle est présent à cette audition en grande partie parce que le ministère public près le tribunal disciplinaire d'appel pour les magistrats et le personnel judiciaire est assuré par le parquet général de Bruxelles. Ce dernier assume également le rôle de ministère public près le conseil de discipline en appel des avocats. Il s'agit là de deux magistrats, qui jouent ce rôle en plus de leurs tâches habituelles. M. Pim Vanwalleghem est l'un d'eux. Le renforcement des rangs de la magistrature est réclamé depuis longtemps. L'arrivée de deux magistrats avait été promise l'année dernière, mais ils ont finalement rejoint le parquet de Bruxelles.

Les magistrats de Bruxelles, mais aussi de Namur et de Gand, font tout ce qui est en leur pouvoir, leurs efforts portent leurs fruits. L'un des principaux problèmes identifiés lors des trois précédentes auditions est le délai, qui est moins en rapport avec le fonctionnement des tribunaux disciplinaires et du ministère public près ces tribunaux disciplinaires. Il devrait être réglementé par la loi. Le texte à venir renferme une proposition très constructive, où une prolongation de six à douze mois ne représente aucun obstacle. Ce texte précise en outre que ce délai ne prend cours qu'à compter du moment où l'autorité disciplinaire dispose d'informations suffisamment précises et probantes sur les faits pour pouvoir engager l'action disciplinaire.

La magistrature est, en l'espèce, sur la même longueur d'onde que les membres de la commission. Elle cherche également à améliorer la législation pour la rendre plus efficace. Il ne faut pas jeter le bébé avec l'eau du bain, cependant. Examiner le droit disciplinaire déjà en vigueur et fonctionnel, et identifier ses points d'amélioration est préférable. L'allongement du délai

Mevrouw Claire Hugon (Ecolo-Groen) is zich bewust van het onbehagen van verschillende sprekers, die enig wantrouwen jegens de magistraten bespeuren, en wil dat misverstand graag uit de weg ruimen. De reacties van de sprekers op de verschillende teksten zijn bijzonder nuttig.

Mevrouw Hugon begrijpt dat de sprekers graag willen dat de commissieleden terdege rekening houden met de algemene situatie waarin het gerecht zich bevindt. Zij heeft oor naar hun oproep om wetten aan te nemen die toepasbaar zijn in het veld en zij deelt die bezorgdheid. Aangezien de voorzitters van de Brusselse rechtbanken van eerste aanleg ook verantwoordelijk zijn voor de politierechtbanken en de vrederechten, geeft het lid toe dat een jaarlijks gesprek met elke magistraat inderdaad onhaalbaar zou zijn. Tot slot belooft mevrouw Hugon dat de bijdragen en de antwoorden van de sprekers uiterst zorgvuldig zullen worden bestudeerd.

b. Antwoorden van de genodigden en replieken

De heer Johan Delmulle is in deze hoorzitting aanwezig hoofdzakelijk omdat het OM bij de tuchtrechtbank in beroep voor de magistraten en het gerechtspersoneel wordt geleverd door het parket-generaal van Brussel. Ook het OM bij de tuchtraad voor de advocaten in beroep wordt door het parket-generaal van Brussel geleverd. Dat zijn twee magistraten die dit boven op hun gewone taken doen. De heer Pim Vanwalleghem is er daar een van. Er wordt al lange tijd versterking van magistraten gevraagd. Vorig jaar waren twee magistraten toegezegd, maar die werden afgestaan aan het parket van Brussel.

De magistraten in Brussel, en ook in Namen en Gent, doen hun uiterste best in dit domein en doen dit ook goed. Een van de grote problemen uit de drie vorige hoorzittingen zou de termijn zijn. De termijn heeft minder te maken met het functioneren van de tuchtrechtbanken en van het OM bij deze tuchtrechtbanken. Het is iets dat in de wet moet worden geregeld. In de schriftelijke tekst staat een heel constructief voorstel. En die mag van zes gerust naar twaalf maanden gaan. In de tekst staat verder: "deze termijn begint pas te lopen vanaf het moment dat de tuchtoverheid met betrekking tot de feiten over voldoende nauwkeurige en bewijskrachtige gegevens beschikt om de tuchtvordering te kunnen instellen."

De magistratuur spreekt hier dezelfde taal als de leden van de commissie. Ook de magistratuur zoekt naar verbeteringen van de wetgeving, om ze slagkrachtiger te maken. Maar het kind mag niet met het badwater worden weggegooid. Het is beter het vandaag bestaande en functionerende tuchtrecht te bekijken en te zien waar het kan worden verbeterd. Een langere termijn is een

en serait un exemple. En revanche, s'il est prolongé à douze mois, il deviendrait illogique que l'enquête ne puisse dépasser trois mois.

Créer une structure totalement nouvelle n'est pas la solution: la situation n'est pas grave au point de requérir un démantèlement total. Les magistrats des tribunaux disciplinaires ne le méritent pas non plus. Le système fonctionne; il peut effectivement être amélioré. Pour ce faire, la loi doit être quelque peu adaptée, mais faire table rase serait aller trop loin. Mieux vaut partir de la situation actuelle, comme le fait la proposition de loi de M. Van Quickenborne et de Mme Gabriëls.

La proposition de loi de M. Geens renferme également des éléments très positifs, tels que le droit de réquisition. De très nombreuses personnes ont été auditionnées, rien n'a été fait à la légère.

M. Fabrizio Antioco approuve la possibilité d'examiner le système actuel à la recherche d'éventuels dysfonctionnements. Ainsi, il estime indispensable de se demander concrètement ce qui ne va pas et comment y remédier.

Il tient cependant à rappeler que l'écrasante majorité des magistrats travaille très bien et beaucoup, dans des conditions parfois très difficiles. Les magistrats qui traitent de la grande criminalité et du terrorisme risquent leur vie. Les juges de la jeunesse ont peu de moyens et travaillent des heures considérables. Certains renoncent à leurs congés ou travaillent même lorsqu'ils sont malades. Si la justice belge fonctionne bien aujourd'hui, malgré des difficultés, c'est grâce aux magistrats du siège et du ministère public des trois Communautés.

M. Antioco comprend le recours aux comparaisons, mais celles-ci ont leurs limites. En effet, il est essentiel d'envisager les systèmes dans leur globalité et le Royaume-Uni, notamment, n'a rien de comparable avec la Belgique concernant le droit matériel, le droit de la procédure, le statut de la magistrature et la nomination des magistrats.

M. Antioco apprécie la volonté de dialogue des membres. De leurs interventions, il retient trois mots clés: amélioration, collaboration et dialogue. La magistrature est ouverte au dialogue et ne craint pas la discipline, et si le droit disciplinaire doit s'appliquer avec sévérité, il le sera.

Le Conseil consultatif de la magistrature se tient à la disposition de la Chambre des représentants pour discuter et analyser en détail ces sujets difficiles. Dans le cadre de son avis de novembre 2023, le CCM a eu des

exemple van een verbetering. Maar als de termijn wordt verlengd tot twaalf maanden is het niet logisch dat er slechts drie maanden zijn om het onderzoek te doen.

Een volledig nieuwe structuur is niet de goede weg. Er kan niet worden gezegd dat de situatie dermate ernstig is dat wat bestaat weg moet. Dat verdienen de magistraten in de tuchtrechtbanken vandaag ook niet. Het functioneert. Het kan wel wat beter. Daarvoor moet de wet wat worden gewijzigd. Maar een tabula rasa, dat is een brug te ver. Het is beter te vertrekken van de bestaande situatie, zoals ook het wetsvoorstel van de heer Van Quickenborne en van mevrouw Gabriëls doet.

Er zitten ook heel goede elementen in het wetsvoorstel van de heer Geens, zoals het recht om te vorderen. Er zijn heel veel mensen gehoord, er is niet over één nacht ijs gegaan.

De heer Fabrizio Antioco is het ermee eens om het huidige stelsel te onderzoeken op mogelijke disfuncties. Hij is van oordeel dat het onontbeerlijk is zich af te vragen wat er precies verkeerd loopt en hoe dat kan worden verholpen.

Hij herinnert er echter aan dat de overgrote meerderheid van de magistraten bijzonder goed en hard werkt, soms in heel heikele omstandigheden. Magistraten die te maken krijgen met zware criminaliteit en terrorisme, zetten hun leven op het spel. Jeugdrechters hebben weinig middelen en lange werkdagen. Sommigen geven hun vakantie op of werken zelfs wanneer ze ziek zijn. Als het Belgische gerecht vandaag goed functioneert, ondanks de tekortkomingen, dan is dat te danken aan de zittende magistraten en aan het openbaar ministerie van de drie gemeenschappen.

De heer Antioco begrijpt dat men gebruikmaakt van vergelijkingen, maar die gaan niet altijd op. Het is immers van kapitaal belang om de stelsels in hun geheel te beschouwen en met name het Verenigd Koninkrijk valt in niets te vergelijken met België op het vlak van het materieel recht, het procesrecht, de rechtspositie van de magistratuur en benoeming van magistraten.

De heer Antioco waardeert dat de leden naar dialoog streven. Drie sleutelwoorden blijven hem bij uit hun opmerkingen: verbetering, samenwerking en dialoog. De magistratuur staat open voor dialoog en is niet bang van tuchtrengelingen. Als het tuchtrecht strikt moet worden toegepast, zal dat ook gebeuren.

De Adviesraad van de magistratuur staat ter beschikking van de Kamer van volksvertegenwoordigers om die heikele kwesties in detail te bespreken en te analyseren. Tijdens de werkzaamheden in verband

réunions très constructives avec le cabinet du ministre Van Quickenborne. Certaines suggestions du Conseil ont d'ailleurs été reprises dans la proposition de loi. M. Antioco conclut que l'objectif à tous étant l'intérêt général, il est indispensable de travailler en prenant le temps de la réflexion commune.

Mme Valérie Delfosse rejoint le point de vue selon lequel il n'est pas nécessaire de faire table rase du système actuel pour en inventer un nouveau. Les dysfonctionnements et l'impact des réformes peuvent être analysés. À cet égard, elle rappelle que le CSJ a publié, en 2022 et 2023, deux rapports consolidés qui épinglent les difficultés vécues par les juridictions disciplinaires, sur la base de rencontres avec les magistrats concernés.

Mme Delfosse suggère aux membres d'entendre également les quatre présidents des juridictions disciplinaires, représentants du siège. Ces magistrats cumulent leur fonction avec la fonction disciplinaire. Elle assure que les difficultés qu'ils rencontrent sur le terrain sont très simples à résoudre par des modifications législatives.

M. Koen Geens ajoute que la commission a entendu Mme Dom et M. Lathouwers; de très nombreuses personnes ont été auditionnées. Rien n'a été fait dans la précipitation.

M. Vincent Macq partage l'avis de M. Delmulle sur l'importance de clarifier le rôle du ministère public et propose de réfléchir à la place de l'autorité disciplinaire. En effet, lorsqu'une autorité disciplinaire entame une enquête prédisciplinaire et décide de saisir le tribunal disciplinaire, elle disparaît ensuite de la procédure. L'autorité disciplinaire n'est pas partie à la cause. Le magistrat ou l'employé mis en cause, ainsi que le ministère public, sont présents au tribunal disciplinaire, alors que l'autorité disciplinaire, absente, ne peut apporter une voix éventuellement contraire à celle de la personne mise en cause.

M. Macq raconte effectivement s'être trouvé, en tant que procureur du Roi de Namur, devant le tribunal disciplinaire, face à une personne mise en cause et qui faisait état d'une situation qui aurait évolué. Or, M. Macq ignorait si la situation avait réellement évolué car l'autorité disciplinaire n'était pas présente à la cause.

En conclusion, M. Macq est convaincu que pour améliorer la procédure dans ce dossier spécifique, une démarche commune est indispensable et l'Union

met zijn advies van november 2023 heeft de ARM heel constructief vergaderd met het kabinet van toenmalig minister Van Quickenborne. Sommige suggesties van de adviesraad zijn trouwens opgenomen in het wetsvoorstel. Aangezien iedereen het algemeen belang nastreeft, lijkt het de heer Antioco noodzakelijk om de nodige tijd uit te trekken om samen na te denken.

Mevrouw Valérie Delfosse is het ermee eens dat het niet nodig is het huidige stelsel volledig van tafel te vegen en er een nieuw te bedenken. Disfuncties en de weerslag van de hervormingen kunnen worden geanalyseerd. In dat verband herinnert ze eraan dat de HRJ in 2022 en 2023 twee geconsolideerde verslagen heeft uitgebracht, die op basis van ontmoetingen met de betrokken magistraten de vinger leggen op de knelpunten die de tuchtrechtbanken ondervinden.

Mevrouw Delfosse stelt voor dat de leden ook de vier voorzitters van de tuchtrechtbanken horen, als vertegenwoordigers van de zittende magistratuur. Zij combineren hun functie met een tuchtrechtelijke rol. De spreekster verzekert dat de knelpunten die ze in het veld ondervinden heel eenvoudig kunnen worden opgelost via wetswijzigingen.

De heer Koen Geens vermeldt dat de commissie mevrouw Dom en de heer Lathouwers heeft gehoord. Er werden zeer veel mensen gehoord. Er is zeker niet over één nacht ijs gegaan.

De heer Vincent Macq is het met de heer Delmulle eens dat de rol van het openbaar ministerie moet worden verduidelijkt en stelt voor na te denken over de positie van de tuchtrechtelijke overheid. Wanneer een tuchtrechtelijke overheid immers een voorafgaand tuchtrechtelijk onderzoek instelt en besluit een zaak aanhangig te maken bij de tuchtrechtbank, verdwijnt ze vervolgens uit de procedure. De tuchtrechtelijke overheid is geen partij bij de zaak. De magistraat of de werknemer die worden beschuldigd, is evenals het openbaar ministerie aanwezig op de tuchtrechtbank, maar de tuchtrechtelijke overheid niet, waardoor ze geen standpunt kan innemen dat eventueel afwijkt van dat van de beschuldigde.

De heer Macq vertelt dat hij als procureur des Konings van Namen voor de tuchtrechtbank tegenover een persoon is komen te staan die beschuldigd was maar die gewag maakte van een situatie die zou zijn geëvolueerd. De heer Macq wist echter niet of de situatie werkelijk was gewijzigd, aangezien de tuchtrechtelijke overheid niet bij de zaak aanwezig was.

Tot slot is de heer Macq ervan overtuigd dat een gezamenlijke aanpak onontbeerlijk is om de procedure in dat specifieke dossier te verbeteren. De Union

professionnelle de la magistrature est disposée à faire des propositions.

Mme Evelien De Kezel pense que la discipline a toujours sa place au sein d'une organisation. Elle permet également de répondre aux sentiments des citoyens qui estiment que les magistrats ont manqué aux devoirs de leur charge. Mais la discipline est toujours personnelle: elle se situe au niveau micro du magistrat individuel et n'aura qu'un impact très limité sur le fonctionnement de la Justice. M&M a un point de vue plus général, qui peut se résumer à "mieux vaut prévenir que guérir". M&M est, bien entendu, également choquée par le calvaire que cette famille a vécu. Chaque incident au sein de la Justice plonge les magistrats, les greffiers et le personnel de la Justice dans un profond embarras, même s'il s'agit d'une défaillance systémique ou structurelle. Il est essentiel d'éviter que de tels incidents se reproduisent, et il fallait dès lors se concentrer davantage sur la détection des failles du système et des erreurs structurelles, et sur les solutions à y apporter. M&M en appelle dès lors expressément à renforcer le rôle du CSJ sur ce plan.

Évoquer la Pologne était un peu choquant, la Belgique n'est pas près de vivre de telles situations. Il n'en reste pas moins que les juges hésiteront bien davantage à se montrer ouvertement critiques, à défendre sans ambages l'État de droit et leur propre jurisprudence indépendante, si tout un chacun peut engager ou influencer une procédure disciplinaire, si des tiers exercent une grande influence sur le niveau des sanctions et si les plaintes peuvent être introduites durant une période beaucoup plus longue.

Tant les justiciables n'ont pas connaissance des éléments pouvant justifier l'introduction d'une plainte disciplinaire, le délai ne peut pas prendre cours. Il s'agit d'un principe général de la Cour européenne des droits de l'homme. M&M a le sentiment que des efforts un peu excessifs ont été déployés pour résoudre ce problème.

Les rapporteuses,

Marijke Dillen
Katja Gabriëls

La présidente,

Kristien Van Vaerenbergh

professionnelle de la magistrature is bereid ter zake voorstellen te formuleren.

Mevrouw Evelien De Kezel vindt dat tucht nog altijd zijn plaats heeft binnen een organisatie, ook voor het gevoel van burgers die menen dat magistraten hun ambtsplichten hebben miskend. Maar tucht is altijd persoonsgebonden. Het is op het microniveau van de individuele magistraat en zal een zeer beperkte impact hebben op de werking van Justitie. M&M heeft een meer algemene visie, die kan worden samengevat als liever voorkomen dan genezen. Natuurlijk is M&M ook geraakt door die pure horror die die familie heeft meegemaakt. Elk incident binnen Justitie maakt de magistraten, griffiers en medewerkers van Justitie diep beschaamd, zelfs al is het een systeemfout of een structuurfout. Het voorkomen van het herhalen van dergelijke incidenten is zeer belangrijk. Daarom zou er meer moeten worden ingezet op het detecteren van systeemgebreken en structuurfouten, en hoe die te remediëren. Daarom vraagt M&M uitdrukkelijk de versterking van de rol van de HRJ op dat vlak.

De verwijzing naar Polen was misschien een beetje shockerend. Het is niet zo dat toestanden zoals in Polen morgen in België mogen worden verwacht. Maar rechters hebben veel meer schrik om vrijuit kritisch te zijn en vrijuit te staan voor de rechtstaat en voor hun eigen onafhankelijke rechtspraak als een tuchtprocedure door om het even wie kan worden opgestart of kan worden beïnvloed, als derden een belangrijke zeg hebben in de hoogte van de straffen en als klachten gedurende een veel langere termijn kunnen worden ingesteld.

Als rechtzoekenden niet op de hoogte zijn van elementen noodzakelijk om een tuchtklacht gestand te doen, kan hun termijn eigenlijk niet beginnen te lopen. Dit is een algemeen principe voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. M&M heeft het gevoel dat er een beetje te zwaar is ingezet om dat probleem aan te pakken.

De rapportrices,

Marijke Dillen
Katja Gabriëls

De voorzitter,

Kristien Van Vaerenbergh